

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • גליון פו • אלול - תשרי ה'תשפ"ה-ו

ושם
מלא וראה
ונשחטוהו לפניך

קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על שחרת הקודש

תפילת חוה"צ בשער הכותנה
צילום: קרית מועדנו

8 מלכויות

11 מתכון לדג ארץ
ישראלי לראש השנה

14 28 י'שובו בנים'

15 22

יום הכיפורים

7 עם מלאת עשור
לגליונות קדושת ציון

ערי עשור

להגיד בבקר
חסדר

29 כוונות ברכת השחר
עבור העולה לארץ

24

ואמונתך
ברירות

יריעה נרחבת
לסיקור הועידה הגדולה

16

שמחת הסוכות
בארץ ישראל

וערי נבד
ערי העין בכינוי

בואו ונשמח לפני ה' בירושלים המקודשת

עדכונים על ארועי החג בתוככי ירושלים, ושמחת החג שע"י 'קדושת ציון' יבואו בקו האגודה 079-607-3701 ובקבוצת השליחה בדוא"ל

לדרכו
של מרן

24

גליון 86
אלול - תשרי
תשפ"ה-ו

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'

עורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין

עורך משנה: הרב פסח הלפרין

ציילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה,
אוספים פרטיים.

עיצוב ועימוד: צמח

ועדת ביקורת

דוא"ל: ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה

דוא"ל: hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגלינות בדוא"ל, ולשאלות
בכל ענין:

office@kedushastzion.org

☎ 079-6073701 שולוחה 9

☎ 077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים
החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחו"ל.
אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

אפשר לקבל את מכתב תמיכת הרבנים
באגודת 'קדושת ציון'
שהתפרסם בגלינות קודמים
בשליחת בקשה לדוא"ל האגודה.

לע"נ
שמואל שמשון בן ישראל
לאה מרים בת ישראל
רב בער בן משה
יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף
משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש במה
לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון.
המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע
בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות
הכותבים בלבד. הארות והערות תתקבלנה
בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה,
ובפרט כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ
ישראל, הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת
והשלום אהבו.

דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות:

DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון
פועלת להעמיק את
תודעת המרכזיות של
ארץ ישראל ביהדות,
כמקום שנתנהל בו
כאומה שלמה הפועלת
על פי תורת ה'.

חלק א' - מאמרים:

3 דעת תורה

מסודר לפי ימות השנה:

ד' אלול - מרן האור שמח רבי מאיר שמחה
הכהן מדונינסק זצ"ל
כ"ד אלול - מרן מרן החפץ חיים
רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל

5 יסודות 'קדושת ציון' - עיקר

המצוות - ליושבים בארץ-ישראל

הרב חיים פרידמן

7 עלי עשור - עשור לגליון 'קדושת

ציון' - על שמרנות, מהפכנות

ומה שביניהן

הרב יהודה אפשטיין

8 מלך על כל הארץ ומלך ישראל

וגואלו' או 'מלכי וא-להי'

הרב בצלאל גנז

10 ציון הלא תשאל

הרב משה מלוביצקי

11 דגים רועים בארץ-ישראל

הרב חיים מאיר אינהורן

9 בעקבות הספר הקדוש

'אם הבנים שמחה' פרק כ"ד

ליקט: הרב בצלאל גנז

15 לפני ה' תטהרו

הרב אריה סגל

17 בצלו חמדתו וישבתי

הרב מנשה בן-יוסף

28 מחשבה אחת של חסר - על

ערכי מהות לעומת ערכי פשרה,

שנאת חיים ומשמעות חינוכית

ערכית

הרב אהרן סירקין

חלק ב' - המגזין:

14 ביקורת ספרים - ושבו בנים -

היסטוריה של הווה

הרב ישראל גולדווסר

30 עין בעין - היום דברי נביאנו

בשיבת ישראל לארצו - חג הסוכות

הרב מיכאל שפירא

18 מקומות בארץ - שכס

הרב מאיר גולדמינץ

קוראים יקרים ה' עמכם,

רטט מיוחד עובר במיתרי הלב בשעה שאני פורט על מקלדתי את דבר המערכת של 'קדושת ציון' לחודש אלול התשפ"ה. ציון דרך של עשר שנים לגליון הראשון אינו דבר של מה בכך. כאשר נזכרים באותם ימים, בהם היינו קבוצה קטנה של ממתיקי סוד - הסוד העתיק והמופלא של דרישת ציון בטהרה - כיצד חששנו לדבר בגלוי, לכתוב בגלוי, להקים אגודה בגלוי, לזעוק את דבר ה' שהיה כל-כך נצרך, אך לא היה מי שירחיב עוז לבטא את מה שזועק מכל כיווני ארון הספרים היהודי העתיק - התנ"ך, הגמרא, המדרשים ושאר חלקי תורת ה', ממנה אנו יונקים אורחות חיים.

קשה להצביע על הרגע, בו השתנתה התודעה, אבל כיום - כעבור עשר שנים - רואים המוני יהודים יראים ושלמים מכל שדרות היהדות החרדית מבטאים את אהבתם וכמיהתם לציון בלא מורא ובלא חשש, והלא דבר הוא! נכון, עדיין יש התנגדות, עדיין יש מי שמנסה להשתיק, עדיין יש מי שחושש לעורר - לעיתים בצדק ולעיתים פחות - אבל בשורה התחתונה, הקרח נשבר! אלפים ורבות מיושבי בתי המדרש החשובים ביותר מכל העדות והחוגים מצהירים בגאון, כי התורה שבכתב ושבעל-פה היא הבסיס להנחלת ההשקפה התורנית האמיתית, ולא מה שמכונה בעולם 'השקפה' שאין דרך לדעת מהיכן מקורו של כל פרט בה, ולעיתים נמצאו בה 'סודות' שמקורם ממה שבדו מלבם כל מיני לבללים - לא זו תהיה מדד להערכת דבר ה' ביד נביאיו וחכמיו. ואילו רק בשביל זה היה שווה לעמול עשר שנים - דיינו!

אך כמובן, המלאכה עוד רבה לפנינו, והעיקר מבחינתנו אינו לציין את סיום העשור שחלף, כי אם את תחילת העשור הבא! כיום, אחר שהפכה האגודה המצומצמת לתנועה אדירה המכילה אלפים ורבות - תלמידי חכמים ובעלי בתים, אברכים ובחורי ישיבות, צעירים וזקנים בראשות גדולי תורה ויראה - ביכולתנו להביט לעבר העתיד מתוך בטחון, כי המסר של 'קדושת ציון' אכן יכבוש את הלבבות, ירומם את קהל יראי ה' ויהפוך את חזון מדינת התורה בארץ ישראל למציאות מוחשית עוד בימינו אנו!

גולת הכותרת של פעילות האגודה עד היום, היתה ללא ספק הגליון אותו אתם מחזיקים בידיכם - גליון מרהיב באיכותו ובצורתו. הותיקים שבכם בוודאי זוכרים את המתכונת הראשונית - עלון צנוע בן ארבעה עמודים, לאחר מכן ששה, שמונה וכן הלאה, עם גרפיקה פשוטה וללא תמונות כלל. ברבות השנים, עם התפתחות האגודה, נוצר הצורך בכלי מפורז שיכיל את התוכן העמוק, וכאן המקום לציין את הרב יואל ברמן, אשר בשנים האחרונות נטל על עצמו את עול עריכת התוכן וביסוס הצורה של הגליון תוך שהוא משקיע ימים ולילות מתוך מקצועיות ומסירות נפש אמיתית. כעת חוזר הרב ברמן לעיסוקו המקורי בפעילות למען עלית יהודי חו"ל על טהרת הקודש וישבם ברחבי הארץ, ואנו מודים לו מקרב לב על כל פעילותו הברוכה, שסייעה להביא את הגליון למקום בו הוא נמצא כיום. הרב ברמן ימשיך לצד פעילותו הנ"ל בעריכת מדור בית המדרש המשובח והמרתק, וכן בפעילויות רבות נוספות של האגודה.

מכאן נלך מחיל אל חיל, ואברך את כולכם - הקוראים הנאמנים, שבלעדיכם לא היינו קיימים - בברכת שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה ופדות לעמנו, לארצנו ולבית חיינו, שנת ישועות גדולות לאומה כולה ולכל אחד ואחד מאתנו.

שלכם,
העורך.

מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

qdushat-zion.022.co.il | 079-538-3396 | טל: kdst.office@gmail.com

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מזרחי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

3

עמו ישראל בכל מקומות מושבותיהם להצילם מכל רעה, ועיניהם ועינינו תחינה בשונו לציון ולשמוע בעת יאמר לציון מלך א-להיך בב"א.

תחילת לימוד סדר 'קדשים' בדף היומי - כ"ג אלול תשפ"ה מִן בַּעַל הַחֶפֶץ חַיִּים זִיע"א כ"ד אלול תרצ"ג

לרגל התחלת לימוד מסכת זבחים
בדף היומי, החל בכ"ג באלול, בסמוך
ליום פטירתו של רבינו החפץ חיים
זיע"א, נביא כאן דברים נפלאים
מדבריו בחשיבות לימוד סדר קדשים
בימינו, ומסכת זבחים בפרט, כהנה
לבני בית המקדש במהרה בימינו.

עלינו להתכונן לבניית בית המקדש והקרבת קרבנות

כותב בנו רבי אריה לייב צ"ל (קיצור תולדות הח"ח עמ' 43):
בזכרוני כי בשנת תר"נ ותרנ"א, כשהחלו לגרש את אחינו
בני ישראל ממוסקבה, התעוררה אז תנועה גדולה לארצנו
הקדושה, המגורשים למאות ולאפים קנו שם קרקעות,
נטעו כרמים, יסדו מושבות. באותו פרק קיבלתי מכתב
מאבי ז"ל, ובו הוא מעירני על ההתעוררות הגדולה בכל
פינות עמנו לעלות לארצנו, ומשכר כי הימים ימי עקבתא
דמשיחא, וכי פקד ה' את עמו, ואפשר שהוא אתחלתא
דקיבוץ גלויות, שהוא קודם ביאת המשיח. ואם היינו
ביכולת, היה מן הראוי לקנות קרקע ולעלות להארץ,
אבל באשר אין בכוחו לעת עתה, נעשה את אשר מוטל
עלינו ואת אשר כן יש בידנו, דהיינו שהרי אם ישיב ה'
את שבות עמו לארצנו, הלא עלינו לבנות בית הבחירה
ומזבח, ולהקריב עליו קרבנות, והלא כהנים אנחנו ועלינו
להקריב קרבן, ואין נקריב אם אין אנו יודעים בחלק קדשים
מאומה, והסדר הזה הוא עמוק ואין אנו בקיאים אפילו
בפסוקי התורה בעניני הקרבנות והמקדש.

ועל כן, בני, הוחלט אצלי לכבד ה' ללמוד בעיון סדר
קדשים, ולעת עתה אשים עיוני במסכת זבחים שהוא
ראש ועיקר בסדר קדשים, והיינו ללמוד בעיון כל סוגיא
לבאר כל הלכה בקיצור וכמו שעשה הטור בפסקי אביו
הרא"ש, ואם יזכנו ה' להוציא לפועל רצוננו וחיבור כזה
נוציא לאור, אזי ירבו העוסקים בהלכות אלו ופנינו לא
יחזרו, כמו שקרה לאבותינו בזמן הנביא חגי שהנבואה
אמרה לו (חגי ב א): 'שָׁאֵל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תֹּאמַר' - כן היה
תוכן מכתב אבא ז"ל, אחר כך לקח לו לעזר את אחי הצעיר
ולמדו בחברותא כל מסכת זבחים וסידרו אותו הלכה
למעשה במשך שנתיים ימים (קיצור תולדות החפץ חיים עמ' 43).

מר אבא האמין בכל חום לבו הטהור, כי הימים ימי עקבתא
דמשיחא הם, וכי בזמנים לא רחוקים יפקוד ה' את עמו
וישיב את שבותם לארצם, ובבואם לארץ הלא עליהם
לקיים כל מצות התלויות בארץ, ובנין בית הבחירה עם
קרבנות, ועל כן עלינו הכהנים ובני תורה להכין ולסדר
ההלכות למעשה.

עבודת מר אבא ז"ל כמה שנים בענין קדשים העיר תנועה
רבה בעולמם של בעלי תורה, רבים ושלמים החלו ללמוד
סדר קדשים ולעין בו ולחדש חידושים, ויצאו לאור כמה
חיבורים בפלפול וסברה במסכתות של סדר קדשים,
וכעבור עשרות שנים כבר היו בפולין ישיבות שמגידים
שיעורים בסדר קדשים, וכל זה הוא מעשה ידי אבי ז"ל
בהעירו את בני הדור לזה (שם עמ' 60).

להיות מוכנים לבית המקדש

ובספר תנועת המוסר (ח"ד עמ' 57):

לאחר שהצליח לתקן תקנות רבות במצב הדת במדינה
ולייסד את ועד הישיבות, שממנו יתד ופינה לקיומן
ולביטוסן, החליט להוציא לפועל את מגמת חייו לעלות
לארץ. בינתיים גם נפל איזה דבר בישראל, הארץ הוכרזה
מטעם חבר הלאומים כבית לאומי לעם, והתחוללה
תנועה חזקה לעלות לארץ ולהתישב בה. החפץ חיים
ראה בזה, ובעוד הופעות שונות של הזמן, סימנים של
התקרבות ימות המשיח. כשהגיעה אליו הבשורה של
הצהרת בלפור, פרץ בתרועות שמחה, ואמר שיש בזה
אתערותא דלעילא בענין הגאולה, הוא הגביר מאז את
תעמולתו שילמדו סדר קדשים ושייסדו לשכות כהנים
להתמחות בהלכות העבודה ולהיות מוכנים לקראת
בנין בית המקדש.

בימינו מתקיימת התשובה של פרשת נצבים

במאמר שהתפרסם מהחפץ חיים בשם 'ציפית לישועה'
מבאר רבינו החפץ חיים כיצד יתכן שדווקא בדורנו תגיע
הגאולה למרות המצב הרוחני הירוד, ובסופו הוא מבאר
על החיוב המיוחד בימינו להתכונן לעבודת בית המקדש
בימינו, ונביא כאן כמה קטעים ממנו:

כאשר יסתכל האדם בתנאי גאולה האחרונה הכתובה
בפרשת נצבים שתהיה כאשר נשוב אל ה' לשמוע קולו
ככל המצוה אשר ציוונו בכל לבבנו ובכל נפשנו אנחנו
ובנינו, ואז ישיב ה' א-להינו את שבותנו וגו' כמבואר שם,
וכפי מה שאנו רואים קעת לא אפשר דרא כלל, ודבר זה
נותן מקום להתייחס.

אבל התשובה על זה הוא כפי מה שנבאר, דהנה לכאורה
קשה לנו זאת על חז"ל עצמם שמסרו לנו חכמי המשנה
והגמרא בסמיני הגאולה סימנים שאינם לשבח כלל, כמו
שאמרו במשנה סוף סוטה (מט): 'ובסנהדרין (צא) - בעקבתא
דמשיחא חוצפא יסגא וכו', ואין תוכחה, נערים פני זקנים
ילבינו, זקנים יעמדו בפני קטנים וכו', וכיוצא בזה דברים
רבים, וכמה מהם סמכו גם על דברי תורה והנביאים,
ואנו רואים בעוונותינו הרבים שנתקיימו כולם בדור
הזה, ולכאורה יפלא, דהלא מפסוקי התורה נראה להפך,
שהגאולה תהיה כאשר נשוב אל ה', כמו שנאמר (דברים ל
א-ג): 'וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ וְהִנֵּה הִנֵּה הִנֵּה הִנֵּה... וְשָׁבַת עַד
א-ג-ה' לְהִקְיָךְ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי' וגו' ואז ישיב ה' את שבותך וגו',
והיא הבטחה מה' שכן יהיה בודאי, וכמו שכתב הרמב"ן.

והנה יש כמה תשובות לבאר הענין. אבל ביאור הענין
הקרוב לפשוטו הוא כך, דשניהם אמת, דבאחרית זמן
הגאולה ימצאו שני סוגי אנשים, ושניהם יעזרו בקירוב
הגאולה כאשר נבאר, שימצאו חלק אנשים בישראל
אשר יחזקו עצמם לעבוד את ה' בכל לבבם ובכל נפשם
הם ובניהם, והם הם שלומי אמוני ישראל המתחזקים
ומתאמצים לשמור כל חוקי התורה שלא להתרפות
ממנה, וגם את בניהם ילמדון להחזיק בתורת ה' ושלא
לסור מכל הכתוב בה ימין ושמאל, בודאי מדרגתם עולה
למעלה, כי יגיע להם הדבר בקושי גדול ובחרוף נפש
הרבה יותר מדורות הקודמים. וידוע, דאיתא באבות

דרכי נתן, דפעם אחת בצער שקול ממאה פעמים שלא
בצער, ועבודת ה' יתברך כעת היא טהורה ונקיה, שאין
בה מטרה לכבד או שאר פניות וכו', ויש אנשים אשר
בשביל לעשות את בניהם יהודים כשרים כדת התורה
מקבלים עליהם לחיות חיי עוני ודוחק כל ימיהם,
ומשארת עמלם יפרישו שרר למלמדים ומורים שיחזקו
בניהם בתורת ה' וכו', בודאי נוכל לומר דנחשב זה
תשובה לה' בכל לב ונפש וכו'.

ועל כל האנשים האלו בודאי קרוב מאד לומר שנתקיימו
בהם פסוקי התורה - 'וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַבָּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל
לְבָבְךָ וְגו' וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי כָּל אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם אֶתָּה
וּבְנֶיךָ כָּל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ', כי אלה השרידים, שלומי
אמוני ישראל, שבים בכל לבם ויודעים חומר העבודה
והמצוה אשר עליהם, ומוסרים נפשם לקיים את התורה
הם ובניהם, והם הם שלומי אמוני ישראל עובדי ה' שבדור
הזה וכו' השרידים משלומי אמוני ישראל המתחזקים
ומתאמצים לשמור כל חוקי התורה שלא להתרפות ממנה
וגם את בניהם ילמדון להחזיק בתורת ה' ושלא לסור מכל
הכתוב בה ימין ושמאל, בודאי מדרגתם עולה למעלה
כי יגיע להם הדבר בקושי גדול ובחרוף נפש הרבה יותר
מדורות הקודמים וכו'.

אמנם גם זאת הגידו לנו חכמינו ז"ל מראש, כי לא הכל
יעמדו במדרגה הזאת, ויקום דור החדש שהם להיפך
מהראשונים שיעמדו במדרגה שפלה במצב הדת מאד
ויתנהגו כל אחד כפי הישר בעיניו ולא יקבלו תוכחה
כמבואר במשנה, ואף על פי כן אל יפול לבנו מזה, כי זה
גופא מסימיני הגאולה.

המצפה באמת לגאולה - מכין עצמו לעבודת המקדש

והנה ידוע, שהזהרנו בתורה להתרחק מדברי שקר וכו'
ועל כן יפלא מאד איך אנו אומרים שלש פעמים בכל יום
עלינו, ומסיימים 'על כן נקוה לך ה' א-להינו לראות מהרה
בתפארת עזך', והלא אם היה מקוה באמת על כבוד ה'
שיתגלה במהרה, היה צריך כל אחד להכין עצמו לדעת
ענייני העבודה, דהיינו כל ההלכות השייכות לענייני
הקרבנות והמקדש, בעבור שאז כל הדינים הללו יהיו
נוגעים למעשה, ואם התלמידי חכמים לא ידעו אותם,
הלא לבזיון יהיה להם.

ובאמת, מוטל גם כן על כל תלמיד חכם שבישראל לקבוע
עת מעתותיו לדעת דינים השייכים לענייני הקודש
והמקדש, דהלא ידוע מה שאמרו חז"ל (ויקרא רבה פרק ב):
אלף נכנסים למקרא וחלק עשירי מהם יוצאין לגמרא,
נמצא דלגמרא הוא אחד ממאה אנשים, וכמו בכל ישראל
כן הוא בודאי גם בכהנים, איש למדן המבין הלכה הוא אחד
ממאה, וצ"ח הם אנשים פשוטים גמורים, ובודאי יצטרכו
ללמוד עמהם דיני עבודה, ואם כן צריך כל תלמיד חכם
לדעת בעצמו מתחילה דיני עבודה.

וכן היה בזמן המקדש כדאיתא בירושלמי דשקלים (פ"ד
ה"ב) רב יהודה בשם שמואל דתלמידי חכמים היו לומדים
עם הכהנים דיני שחיטה וקבלה וזריקה, וכן יהיה בודאי
בעת הגאולה, כשיעברו את הים ויצטרך אחד להביא קרבן
תודה, או על חולה שנתרפא שמצוי אצל כל אדם, או חייבי
חטאות שימצא לאלפים שעברו על חילול שבת בשוגג
וכהאי גוונא, וירוצו כולם אצל הכהנים שיקריבו בעדם
הקרבנות, והכהנים ירצו אל כל בעלי תורה שילמדום
איך להקריב הקרבן כדון, וכמה בזיון וכלימה יגיע אז לכל
אחד מבעלי תורה כשלא ידע להשיב.

והנה לפי גודל מצוקת הזמן שמצוי כעת בעוונותינו הרבים
שנתקיימו כמעט כל הסימנים שהזכירו חז"ל בעת קירוב
הגאולה, בודאי יש לקוות לגאולה וצריך להזדרז להכין
לעבודה ובהלכותיה.

ועל כן כשאנו אומרים נקוה לך לראות מהרה בתפארת
עוזך צריכין אנו להתחזק שיהיה שכיח כהנים להקרבה
והיינו שכל מי שהוא בן תורה ובפרט כשהוא גם כן כהן
יקבע עת מעתותיו ללמוד ענייני הקודש והמקדש וזה
יהיה היכר שאנו מחכים ומצפים על התגלות כבודו בעולם
ונעבוד עבודתו בכל אשר יצונו.

יסודות 'קדושת ציון'

עיקר המצוות - ליושבים בארץ ישראל

הרב חיים פרידמן בעהמח"ס בחר ה' בציון
CF@KEDUSHASTZION.ORG לתשובות:

כאשר השכל צופה למי ששגלמו טבעיו ונשגלו נפשו ומדותיו שיחול בו על השלמות - כפילוסופים, וכמו שהנפש צופה למי ששגלמו כחותיו הטבעיים השלמה ממונת למעלה יתרה, ותחול בו - כבעלי חיים, וכמו שהטבע צופה למי ששגלמו השגה באיכותיו, שיחול בו ויהיה צמח.

*

בספר 'יבנה המקדש' להגאון רבי שלמה ברעודא זצוק"ל (עמ' מג) הוכיח יסוד זה משני מקומות בזוהר הקדוש.

א. זוהר שמות יא: - "דלא הוּו פקודי אורייתא חומרא למעבד (חמורים לקיימם) עד סוף דעאלו ישראל לארעא בסוף ארבעין שנין". תרגום: "שלא היו מצוות התורה חמור לעשות [חמורים לעשותם] עד סוף, שנגכסו ישאל לארץ לסוף ארבעים שנה".

ב. זוהר האזינו רפ: - "אני ישנה ולבי ער וגו'. אני ישנה, אמרה כנסת ישראל, אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזילנא במדברא, ולבי ער, לאעלא לארעא למעבד לה, דהא כל פקודי אורייתא בארעא משתכחין". תרגום: "אני ישנה ולבי ער וגו'. אני ישנה, אמרה כנסת ישראל, אני ישנה - ממצוות התורה, בזמן שהלכתי במדבר. ולבי ער - לעלות לארץ, לעשות אותם [חובות], שהרי כל מצוות התורה נמצאות בארץ".

ג. ויש להוסיף לזה את הזוהר חדש על בראשית כה: - "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא - רבש"ע אכנס לארץ לקיימא פקודיך, דהא כתיב 'כי תבאו אל הארץ'. והיה כי תבאו אל הארץ. ותמו הוא קיימא דפקודיך". עולה מכאן, שדווקא בארץ ישראל הוא מקום קיום המצוות, ואפילו לאדם הגדול ביותר בתורה כמשה רבנו.

[ומה שהזוהר מביא פסוקים שמדברים על מצוות התלויות בארץ, הוא משום שהם מלמדים על כל המצוות שעיקר קיומן בארץ, וכמש"כ הרשב"א (תשובה קלד): "ועיקר מצוות התורה כולן בארץ הן - עד כי כמה מצוות אינן נוהגות כלל אלא בארץ". ומשתמע מדבריו, שיש קשר בין הדברים. ומהמצוות התלויות בארץ - למדים על כל המצוות, שעיקר קיומן אינו אלא בארץ].

מדור העיון

א. מובא בספר 'הליכות שלמה' - למרן הגר"ז אויערבך זצוק"ל (הלכות תפלה פרק כג סעיף ה. הערה 16): "והורע בעיניו מאד מה שנפרץ הדבר שנוסעין מארץ ישראל לחו"ל שלא לצורך המצוות המבוארות בפוסקים, ואמר שאינו רואה היתר לכך... ורגיל היה לשנן דברי החת"ס בגיטין (מד): 'דהתם [=במי שנמצא בחו"ל] אינו מקיים שום מצוה, דכל הדר בחו"ל כמי שאין לו א-לוה, אפילו ק"ש שקורא בחו"ל אינו כקורא בארץ ישראל, כי גרשוהו מהסתפח בנחלת ה', וזהו מוסר גדול..."

*

תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיד האביון... על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיד לעניך ולאביוןך בארץך.

וכתב רבינו בחיי (שם): "ומה שהתחילה הפרשה 'באחד שערין בארץ', וסיימה גם כן 'בארץ' - יורה שעיקר הצדקה אינה אלא בארץ, אע"פ שהיא חובת הגוף בכל מקום, והוא הדין לכל שאר המצוות, שעיקר חיובן בארץ, כי כן הזכיר בתחלת הפרשה: 'אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ' - לפי שהמצוות כולן הן משפט א-לוי הארץ, שכבר הזכירו רז"ל, כי בעשיתנו אותן בחוצה לארץ הוא כדי שלא נשכחם כשנחזור לארץ, והוא שאמרו רז"ל (ספרי עקב מג): 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם, אף לאחר שנגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזה, כדי שלא יהיו עליכם חדשים כשתחזרו לארץ, וכן הוא אומר הציבי לך ציונים'.

ח. מובא בספר הכוזרי לרבי יהודה הלוי, עליו אמר רבנו הגר"א כי "הוא קדוש וטהור, ועיקרי אמונת ישראל ותורה תלויין בו" במאמר ב אותיות ח-יד:

"(ח) אמר החבר: כן הפכוד: ניצוץ אור א-לוי מועיל אצל עמו ובארצו.

(ט) אמר הכוזרי: מאמרך 'אצל עמו' כבר התבאר לי, אבל מאמרך, 'ובארצו' קשה לי לקבלו.

(י) אמר החבר: אל יקשה בעיניך שתתיחד ארץ בדבר מכל הארצות, ואתה רואה מקום שמצליח בו צמח מבילתי צמח, ומוצא מבילעדי מוצא, וניה מבילעדי חיה, ומתיחדים יושביו בצורות ומדות מבילעדי זולתם - במצוה המזג. והנה על פי המזג תהיה שלמות הנפש וחסרונה.

(יא) אמר הכוזרי: אינני שומע על השוכנים בארץ ישראל יתרון על שאר אנשי העולם.

(יב) אמר החבר: כן הרקם זה שאתם אומרים, שמצליח בו הכרם, אלו לא היו נוטעים בו הגפנים ועובדים העבודה הראויה להם, לא היה עושה ענבים. והמעלה המיוחדת הראויה היא לעם שהוא סגולה ולב כאשר זכרתי, ויש לארץ עזר בזה עם המעשים והתורות התלויות בה אשר הם כעבודה לכרם, אבל לא יתכן לסגולה הזאת להגיע אל הענין הא-לוי מבילעדי המקום הזה, כאשר לא יתכן שצליח הכרם בבילעדי החר הזה...

(יד)... והלא תראה כי העתק אברהם מארצו כאשר הצליח והיה ראוי להדבק בענין הא-לוי, והיה לב הסגולה היא, אל המקום אשר בו תגמר השלמותו, כאשר ימצא עובד האדמה אילן שפריו טוב במדבר ומעתיקו אל אדמה נעבדת, מטבעה שיצליח בה השרש ההוא, ומגדלו שם, וישוב פרדסי אחר שהיה מדברי, וירבה אחר שלא היה נמצא אלא בעת שידדו ובמקום שידדו. וכן שבה הנבואה בזרעו בארץ כנען, רבו אנשיה כל ימי ימדם בארץ כנען, עם העננים העוזרים מהטהרות והעבודות והקרבנות, כל שכן בהמצא השכינה. והענין הא-לוי כמו צופה למי שראוי להדבק בו שיהיה לו לא-להים - כמו הנביאים והחסידים,

מדור הבקאות

א. דברים ד ה' - 'ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צונו ה' א-לוי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה'.

ופירש הגר"א (אדרת אליהו כת', והובא בחומש הגר"א שם): "שכל התורה, אף מצוות שאין תלויות בארץ, כולם לא ניתנו רק בשביל הארץ".

וכן פירש הרמב"ן: "... ירמוז, שעיקר המצוות כולן בארץ, כמו שרמזתי בסוד הארץ (ויקרא יח כה)". וכוונתו למה שכתב (שם): "... אמרו בספרי (עקב מג), 'ואבדתם מהרה' (דברים יא ז) - אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצויינים במצוות, שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים, וכן אמר ירמיה (לא כ) 'הציבי לך ציונים'...".

והנה, הכתוב שאמר (דברים יא ז) 'ואבדתם מהרה... ושמעתם את דברי אלה...', אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן 'כדי שלא יהיו חדשים עלינו כשנחזור לארץ', כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה'...".

וכן כתב הרמב"ן (בראשית כו ה): 'עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורת' - "... ויש לשאול, אם כן איך הקים יעקב מצבה (להלן כח יח) ונשא שתי אחיות... והנראה אלי מדעת רבותינו, שלמד אברהם אבינו התורה כלה ברוח הקדש... ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, כי המצוות - משפט א-לוי הארץ הן...". (וכ"כ בדברים יא, יח).

ב. דברים יד יד - 'ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה'.

ג. דברים ח א - 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיו וירביתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם'.

וכתב הגר"א ב'אדרת אליהו': "כי עיקר קיום המצוות תלוי בארץ, רק עתה מחויב כל אדם לשנות ולידע עשיית המצוות - אשר יצטרך לעשותם כשיבוא לארץ. ואם תאמר, מה לנו לחזור כל הימים, כאשר נבוא לארץ ישראל אז נחזור לעשות. על זה אמר 'למען תחיו' - בזכות שתחזרו ותלמדו בחוץ לארץ".

ד. דברים כז - 'ואתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה'.

ה. דברים ו ו - 'וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה ה' א-לויכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה'.

ו. דברים יב א - 'אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' א-לוי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה'.

ז. דברים טו ז, יא - 'כי יהיה בך אביון מאחד אחיד באחד שערין בארץ אשר ה' א-לויך נתן לך לא

ב. והנה, בסברה פשוטה קשה להבין, מה הקשר בין ארץ ישראל לתפילין וקריאת שמע שהן חובת הגוף. ואיך ארץ ישראל מהווה **תנאי מעכב** בקיום המצוות. עד כדי שבחו"ל **"אינו מקיים שום מצוה"** (כשלוש החתם סופר).

ג. אמנם לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. וכשנעניין במקורות התורה - נמצא שאפילו ההגדרה שכתבנו למעלה - "שארץ ישראל היא **תנאי מעכב** בקיום המצוות" - גם זו אינה הגדרה מדויקת. ארץ ישראל אינה רק **'תנאי מן הצד'** במצוות, אלא ההגדרה הנכונה היא שארץ ישראל היא **עיקר ה'מעשה מצוה'** שבכל מצוה מהתרי"ג מצוות!

ד. ונבאר - הנה אדם שבא לקיים מצות קידושין, אין הגדרת המצוה **'לתת טבעת לאשה'**, אלא **'לקדש אשה'** ע"י נתינת הטבעת. ממילא, אם אדם יתן טבעת לאשה לשם קידושין, אך מאיזושהי סיבה הקידושין לא חלו [כגון שהעדים פסולים] - הוא לא קיים את מעשה המצוה.

על דרך זו, הגדרת מצות תפילין אינה **'הנחת תפילין'**, אלא **'לעבדה ולשמרה - את גן העדן וגופו ארץ ישראל'** - ע"י הנחת תפילין [כמו שיבאר להלן]. וכן הוא בקריאת שמע, וכן הוא בכל התרי"ג מצוות. וממילא, אם אדם הניח תפילין, והנחת התפילין לא החילה את ה'לעבדה ולשמרה' של גן העדן וארץ ישראל, משום שהנחת התפילין לא היתה בארץ ישראל - הוא לא קיים את מעשה המצוה!

*

ה. ונבאר בהרחבה - כתוב **'ויקח ה' א-להים את האדם וינחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה'** (בראשית ב טו). ודרשו חז"ל (זוהר בראשית כז): **"וְשָׁנִי לִיה בְּגִנְתָּא דִּילֵיה דְּאִיְהִי שְׁכִינְתָּא. לְעִבְדָּה בְּפִקּוּדֵין דְּעֵשָׂה. וְלִשְׁמָרָה בְּפִקּוּדֵין דְּלֵא תַעֲשֶׂה"** [תרגום: וְשָׁנִי לִיה בְּגִנְתָּא דִּילֵיה דְּאִיְהִי שְׁכִינְתָּא. לְעִבְדָּה בְּפִקּוּדֵין דְּעֵשָׂה. וְלִשְׁמָרָה בְּפִקּוּדֵין דְּלֵא תַעֲשֶׂה]. **'לעבדה'** - בְּמִצְוֹת עֲשֶׂה, וְלִשְׁמָרָה - בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה [וכן הוא בתיקוני זוהר תיקון כ"א דף סב; תיקון נ"ה דף פח].

ו. למדנו שני דברים: א. **'וינחיהו בגן עדן'** - היא השכינה. ב. **'לעבדה'** - ע"י רמ"ח מצוות עשה. **'ולשמרה'** - ע"י שס"ה מצוות לא תעשה.

משמעות הדברים, שכמו שאדם עובד את אדמתו, חורשה ומעבדה וזורעה כדי שתוציא פירות משובחים, כך עם ישראל מפתחים את אדמת 'גן עדן' - ע"י מעשי המצוות, והיינו שהאור הרוחני של המצוות נזרע באדמת גן עדן, והיא מצמיחה נשמות. [עייני תיקוני זוהר (תיקון מ"ג, דף פח): **'תַּדְּשָׁא הָאָרֶץ [השכינה], לְהוֹצִיא זְרָעִים וּפְרוֹת - שְׁהֵן נְשָׁמוֹת'**].

וכן כתב הרמח"ל (אדרי במרום, עמוד לו): **"צריך שתדע, כי עיקר הפעולה שצריך האדם לעשות, הוא לכוון דרכיו והליכתו לתיקון השכינה... כי כל העבודות שבני האדם עושים להקב"ה, סודם עבודת השדה, והוא סוד (קהלת) ח **'מִלְךְ לְשָׂדֶה נִעְבֵּד'** - שכמו שיש מיני עבודות רבות בשדה, כולם צריכות להביא אל התיקון הצריך לו, כך צריך לשכינה. והעבודות ההם הם ממש המצוות, שהם גם כן כמה מינים... כי המצוות עושות על דרך הזריעה, שזורעים האורות [של המצוות] בנוקבא [בשכינה הקדושה] שהוא השדה"**.

*

ח. והנה, לאחר חטא אדם הראשון, כתוב (בראשית ג כג) **'וישלחהו ה' א-להים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם' - "אשר נברא משם, כתרגומו בארעא דאיתברי מתמן" (רד"ק). 'וידוע הוא, שאדם הראשון נברא מארץ ישראל' (תורת המנחה לרבי יעקב סקלי תלמיד הרשב"א, פרשת האזינו, דרשה עת. - ע"י בראשית רבה יד ח: זוה"ק וארא כד:). הרי שמה שנאמר **'לעבד את האדמה אשר לקח משם'** - הכוונה היא לעבוד את ארץ ישראל.**

ט. והנה אמרו (זוהר ח"א רסג): **"לעבד את האדמה - דאיהי שכינתא"**. ובזהר בשלח (נה): **"הא דאמר [לעבד את] האדמה אשר לקח משם - דא היא נוקבא [השכינה הקדושה]"**.

יוצא, אם כן, ש'ויקח ה' א-להים את האדם וינחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה', ו'וישלחהו ה' א-להים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם' - הם בעצם שני פסוקים מקבילים זה לזה: בשניהם הכוונה **'לעבוד את השכינה'** שהיא גן העדן.

י. וכך אומר השל"ה (שער האותיות אות ק' - קדושה) - **"וכשלקלל וגורש מגן עדן... נתן להם ארץ הקדושה שהיא מקודשת מעין קדושת גן עדן, וכמש"כ ביחזקאל (לו לה) - 'הארץ הנשמה הלזו היתה כגן עדן'. ואף עתה בחורבנה, מ"מ היא בקדושתה"**.

יא. באור הדברים: **גן עדן-שכינה** - הוא הנשמה, וארץ ישראל - היא הגוף. וכמש"כ רמ"ד וואלי עה"פ (בראשית כח א): **"וַהֲנִיָּה ה' נָצַב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלֵי ה' א-לֵהִי אֲבִרָהָם אָבִיר וְאֵלֵהִי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ"**. וכתב רמ"ד וואלי - **"והנה ההבטחה הראשונה היותר עיקרית היא לתת לו ולזרעו הארץ הנבחרת דאיהי גופא דשכינתא ממש"**. והיינו, שניצוץ מאור השכינה נכנס ומתלבש בו כנשמה בגוף. וכמש"א (זוהר חדש תרומה גג): **"ולאיתחברא דא בְּדָא [להתחבר משכן שלמעלה - השכינה - בְּמִשְׁכַּן שְׁלֵמָה - המִשְׁכָּן הַגָּשְׁמִי] כְּגֻמָּא דְנִשְׁמָתָא וְגֻפָא [=כְּמוֹ שְׁמַתְחִבְרִים הַנִּשְׁמָה וְהַגּוּף], לְמַהֲוִי כְּלָא חֵד [להיות הכל אחד]"** (ועייני ברמ"ק). והרי כל ארץ ישראל היא התפשטות קדושת בית המקדש (רמד"ו יחזקאל לו כו), ולכן **'ירושלים ובי מקדשא כולא חדא'** (זוהר חדש שיר השירים). **"וכל ארץ ישראל בכלל ירושלים"** (זוהר וירא קיד).

יב. ומעתה הוא מבואר: שבהיות אדם הראשון בגן עדן שהוא ארץ ישראל העליונה - הנשמה - היתה לו גישה ישירה ל'נשמה' לפעול בה. וכשגורש מגן עדן, וירד לארץ ישראל התחתונה - הגוף, הוא פועל על ה'נשמה' מרחוק, דרך 'ארץ ישראל' הגשמית, שהיא הגוף הגשמי. והיינו, שהאור הרוחני של המצוות שמקיימים על אדמת ארץ ישראל - נכנס ונזרע באדמת ארץ ישראל, וממילא זה מגיע גם לנשמתה, השכינה, וכמו שכתב הגר"א בפרושו ל'שיר השירים (א ג פ"ב): **"...אבל בני ישראל שמקבלים מן הארץ, והארץ לית לה מגרמה כלום, רק שזורעין לתוכה אז נותנת [השכינה נותנת נשמות, ובמקביל לזה הארץ הגשמית נותנת פירות], ולכן אנו צריכין למצוות"**.

יג. והדברים מפורשים ע"י רמ"ד וואלי (דברים יא, ח - 'משנה למלך' עמוד ק"ס): **"וישמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תחזקו ונבאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה"**. וענין אמרו בלשון יחיד 'ושמרתם את כל המצוה', והענין הוא לפי שכל המצוות נחשבות כמצוה אחת, מאחר שתכלית כלן אינו אלא לתיקון גוף אחד - דאיהו גופא דשכינתא.. כי בשלומה יהיה להם שלום."

ומפורש, שההגדרה של כל תרי"ג המצוות, היא אחת: **"לעבוד ולשמור את גוף השכינה"** - לפעול שארץ ישראל, גוף השכינה, תהיה בנויה ומתוקנת ע"י התרי"ג מצוות.

*

יד. ולאור מה שנתבאר, מה מאד מאירים ומתוקים דברי המשגיח הגאון רבי ירוחם ממיר (דעת תורה בראשית, חלק א עמ' א) - **"כי היא [ארץ ישראל] התכלית, ארץ ישראל היא תכליתו של המקום ב"ה. עיקר כל הבריאה, והיא תכלית כל התורה"**. וכ"כ במהדורא ב' (שם בעמ' ד) **"... ורובי יצחק מבאר לנו, שהסוגיא של כל התורה כולה היא ארץ ישראל. הנשמה של כל התורה כולה"**

היא כיבוש הארץ, ז"א לעשות מקום להשראת השכינה, וכמו שהכתוב אומר 'מכון לשבתך פעלת ה'...' זהו שאומרים לנו חז"ל, שתכלית זאת של כל התורה כולה - ארץ ישראל. וכן כתב בדעת תורה (בראשית - חיי שרה, עמ' קנט).

ובספרו 'דעת חכמה ומוסר' (חלק ב' עמוד רו-רז): **"... הרי רואים שענין ארץ ישראל נוטל חלק בראש בתורה הקדושה... וכל המשא ומתן שבתורה אודות ארץ ישראל, ססוד הארץ הוא הסוד של שלמות הכי גדולה... ותורה אינה עוד אלא הכנה לארץ ישראל..."**.

*

טו. והנה, אילו היינו הולכים לפי סברתנו, היינו יכולים לחשוב, שמכיון שמעשי המצוות זורעים את ארץ ישראל באופן רוחני, א"כ מה זה משנה היכן נמצאים כאשר מקיימים את המצוות, ובשלמא כשזורעים קרקע באופן טבעי - ישנן מגבלות החומר, וצריך לעמוד ולזרוע דווקא במקום הקרקע, אמנם הרי ברוחניות אין מגבלות החומר, וא"כ במה שהמצוות זורעות את ארץ ישראל, שהיא זריעה רוחנית, מנין צריך לעמוד דווקא בארץ ישראל?

טז. אמנם מגלה לנו התורה, שאין זה כך, משום שהקב"ה קבע שהעולם הרוחני תלוי בעולם הגשמי. ולכן דווקא **'באיתערותא דלתתא'** - שהאדם מקיים מצוות כשגופו נמצא על אדמת ארץ ישראל, 'תליא איתערותא דלעילא' - שהאור הרוחני של מעשי מצוותיו נכנס לתוך אדמת ארץ ישראל ונשמתה, השכינה.

וכן אמרו (זוהר פנחס רכא): **"תַּבְּאֲמוּ וְתַשְׁעֲמוּ בְּהַר נַחֲלֵתְךָ. רָצָה הַקֵּב"ה לְנַטֵּעַ אֶת יִשְׂרָאֵל נְטִיעָה קְדוּשָׁה [בארץ ישראל] - כְּמוֹ הַדְּמוּת שְׁלֵמָה" [=דוגמת מה שהנשמות נטועות בשכינה (רמ"ק)]**. הרי רואים, שנטיעת גופי ישראל בארץ ישראל - היא ה'איתערותא דלתתא' המקבילה לנטיעת נשמות ישראל בשכינה. **"טו"ב**. וכתוב (יהושע ג ד): **"וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרָהָם מֵעֵבֶר הַנֶּהָר וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן"**. וביאר רמ"ד וואלי: **"סוד החסד שנתפשט בכל דרגין דנוקבא בכל דרגות השכינה כדי לתקנה"**.

מבואר, שאור נשמתו של אברהם אבינו - הנקרא 'חסד' - נזרעה באדמת השכינה. אמנם בשביל זה היה צריך להתקיים **'וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן'** - שילך בגופו הגשמי בכל מקום ומקום בארץ ישראל הגשמית [ויש לזה עוד מקורות רבים. וקצרה היריעה].

*

ח"י. ומכלל הן אתה שומע לאו: שהנה כמו שארץ ישראל - גוף השכינה, כך חוץ לארץ - גוף הסטרא אחרא, וכמש"כ רמ"ד וואלי (תהלים קה יא): **"כל שאר הארצות נשמתן מן השפחות [הסטרא אחרא], וארץ ישראל נשמתה מן הגבירה [השכינה] הקדושה ששורה על העם הקדוש"**.

וממילא, מי שמקיים מצוות בחו"ל על אדמת הסט"א - בזה הוא זורע ומפתח ומגביר את הסט"א רח"ל. וכמש"כ (דברים ד כח): **"וַיַּעֲבֹדְכֶם שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֶׂה יְדֵי אָדָם"**. ופירש הסופרנו: **"ישראל שבחוצה לארץ, עובדי עבודה זרה בטורה הם"** (עבודה זרה ת). וביאר רמ"ד וואלי ('ביאור משנה תורה', ו'משנה למלך' - דברים ד כח: כח לו): שהשפע הבא מכח עבודת ה' בחו"ל - הולך בעיקר לסט"א השוכנת בחו"ל, וממילא קיום המצוות בחו"ל נחשב כעבודת אלהים אחרים (וע"ע רמד"ו לישעיהו כו יח: יחזקאל כ כה).

"אמר משה לישראל - לאותן שזכו לארץ ישראל - **'וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּהּ א-לֵהֵיכֶם כִּי־יִמְלֹךְ הַיּוֹם'**". (האריז"ל - עץ חיים שער לב פרק א).

YEPSTEIN@KEDUSHASTZION.ORG

עלי עשור - עשור לגליון 'קדושת ציון' על שמרנות, מהפכנות ומה שביניהן

הרב יהודה אפשטיין - יו"ר האגודה

שנוצרה. אחד ההישגים המרכזיים של 'קדושת ציון' היא ליבוי אותה גחלת לוחשת, כאשר אותם יהודים חרדים - תלמידי חכמים ויראי ה' - אשר ידעו את האמת אך שתקו - מצאו מסגרת בה יוכלו שוב להרים את ראשם. הגיע ליינו מסר מרגש מביתו של אחד מתלמידי החכמים המובהקים בירושלים, אשר זכה להשתתף בוועידת האגודה על-אף גילו ומצבו הרפואי מתוך מסירות נפש. הדברים מדברים בעד עצמם, ונביא אותם בפני הקוראים -

"רציתי לשתף אתכם, שבמשך שנים אבא שלי שליט"א היה טוען טענות בנוסח וברוח הדברים שאתם מעבירים בגליון. תמיד היינו כולנו, כל המשפחה, מתווכחים אתו שזה לא כך, שאי אפשר לדבר על כך שאנחנו בתהליך של גאולה וכיוצא בכך. כבר כמה שנים שהוא התחיל להיות מנוי על הגליון, ואני גם קוראת, וזה מאד שינה לי את ההשקפה. אני היום רואה שהוא צדק וצודק, הוא כבר אדם מבוגר מאד, ואני מודה לכם מאד שעדיין יכולתי לומר לו - "אבא, צדקת וטעית בכל מה שהתווכחתי אתך". זו שמחה שלי ושלך. חזקו ואמצו!"

אלו מלים פשוטות, אשר מעידות על תהליך חברתי שעוברים רבים בעקבות פעילות האגודה. האמת שהיתה חבויה בלבם של רבים - מוצאת את דרכה לאור העולם דרך האגודה ושופרה, הלא הוא הגליון שבידיכם. התחלנו לפני עשר שנים מאפס והגענו למצב, בו הנושאים שאסור היה להעלות - הפכו לברי-שיח בבתי המדרש ובמרחב הציבורי החרדי. מתנגדינו, המנסים להשתיק, להעלים את הגליונות, לאיים, להוציא כתבי שטנה ואינם בוחלים בשום אמצעי כדי להלחם באגודה - יודעים היטב מדוע הם עושים זאת. הם מבינים היטב, כי ברגע שהנושאים עולים לדיון והמצע לדיון הוא מקורות התורה שבכתב ושבעל-פה ולא סיסמאות נבובות המלוות בריונות זולה בשם 'השקפה טהורה' - ידם תהיה על התחנות. לכן כל-כך חשוב שהקול הזה ישמע, לכן כל-כך חשוב ללבות את הגחלת. **המהפכה של 'קדושת ציון' היא מהפכה של קבלת עול. היא אינה באה לייצר תודעה חדשה שלא שערים אבותינו, אלא דווקא לחזור אל התודעה המקורית שזנחנו במהלך השנים.**

שמרנות וחדשנות - כל אחד במקומו, כל אחד בעתו, כל אחד במינוח הנכון - הסוד הגדול של 'לדבקה בו', הסוד של כל המהפכנים האדירים של עמנו, אשר המהפכה שהביאו לעולם בשרה שיבה לשורשים, חזרה למקור האמת, נאמנות מוחלטת לתורה מסיני מתוך תפיסת אמת של המציאות. תורת החיים של אומה בארצה - הרעיון שלפני עשר שנים היה צריך נועזות כדי לבשר אותו בקרב קהל יראי ה' - חייב להפוך בעשור הבא לנחלת הציבור כולו. כיום איננו קומץ יחידים. הוועידות הגדולות האחרונות הוכיחו שיש ציבור ענק התומך ברעיון, ציבור ענק העומד מאחורינו. אם נזכה והציבור הזה יעמוד לא מאחורינו, כי אם לצדנו - נזכה באמת להנחיל בלבבות את אותה אמת, שהיא כה חיונית עבור האומה בדורנו, דור קיבוץ גלויות בואכה הגאולה השלמה, במהרה בימינו!

אשר בפרושו, המכונה 'אבי עזר', על פרוש האבן-עזרא על התורה, העניק לנו פנינה המרהיבה ביופיה על הפסוק "ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו" (דברים יא כב), כותב האבן-עזרא שלוש מלים סתומות - "והוא סוד גדול". רבי שלמה מליסא מגלה לנו את הסוד, וז"ל - "נכונים דברי הרב כי סוד יש סוד עצום, שלא להחליף עבודת ובדבקות עצמו יש סוד עצום, שלא להחליף עבודת איש באחיו [כלומר, שלא להחליף את המידות השונות והמנוגדות], ולאחוז ברחמנות במקום שצריך לכעס, כגון על תלמיד או עבריי, או שלא להחזיק בעונה במקום שצריך להלביש גאות או נקמה, כמעשה פנחס. ומועטים הם בני עלייה אשר יאחזו במדות על דרך אמת ואין כושל בהם, הלא המה הגדולים אשר בארץ". זכות גדולה היא לנו לצאת בעקבי הצאן ולפסוע בדרך אותם הגדולים - היודעים לאחוז בכל מדה במקומה, וכמה נכונים הדברים ביחס ליימנו אנו, בהם אור וחושך משמשים בערבוביה. קל יותר היה לבחור צד אחד - או להתבונן רק באירועים האדירים, בהם ה' בוקק ארץ ומלואה והשיב את ישראל לארצם תוך נסים אדירים, או מאידך - להסתכל רק על המצב הרוחני ששרר לפני מאה שנה אשר הזכיר רבות את סוף המשנה בסוטה, המתארת את שפלותם של יראי ה' ואת גאותם של המינים והרשעים. כמה קשה היה אז לקחת את הסכין החדה ולחלק בין חובתנו להכיר בנסי ה' ולהתחבר למהלך הא-להי לבין החובה להאבק ברשעים ביתר שאת, משום שכעת המאבק הוא על צביון האומה בארצה ולא רק על קהילה כזו או אחרת בגלות.

משימה זו עדיין קשה, אבל כעת כבר קל יותר לראות את מה שהבין מורנו הגדול הגאון רבי עקיבה יוסף שלזינגר בשעתו, כאשר הקדים את הרצל בעשרות שנים וחזה את המדינה היהודית המתנהלת כממלכת התורה. עם כל הכאב להודות בכך, מעטים מדי היו אלו שרצו להקשיב לו, כמו גם לקריאתו הנואשת של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בזעקתו הבהולה ליראי ה' שבגולה לבוא לעזרת ה' בגיבורים על-מנת לקבוע את צביון הישוב. וכשראה ה' שקהל יראיו אינו כורה את אוזנו למשק כנפי ההיסטוריה ואינו שועה לקריאתו לשוב לארצו, קבלנו תחת החזון האדיר את מדינת היהודים של הרצל ואת הדמוקרטיה הגויית דוברת העברית של בן-גוריון.

החטא ועונשו - כרוכים זה בזה. מצב זה הביא לכך שהחילונים תפסו את המושכות, והעובדה שתפסו את המושכות הולידה התבדלות והתנתקות מהמפעל הציוני - התבדלות שאמנם היתה מוכרחת לנוכח המציאות שנוצרה, אך בפועל היא יצרה ניכור כללי כלפי ארץ-ישראל, כלפי חזון הנביאים, כלפי לימוד התנ"ך, כלפי כל המושג של תורת חיים של אומה בארצה.

אך לא אלמן ישראל. נותרה גחלת לוחשת של יראי ה', שהבינו את המציאות לאשורה, ששמעו מפי גדולי התורה את ההסתכלות הנכונה כיצד ניתן לאחוז בשתי המידות גם יחד. אלא שכלל שעברו השנים, קולם פחות נשמע, עד כדי שמי שניסה להשמיע קול - הושתק, תוך שההיסטוריה משוכתבת כדי להתאימה ל'השקפה'

עשר שנים חלפו מהופעת העלון הראשון של 'קדושת ציון' - עלון מס' 1, אלול תשע"ה. חדי-העין בוודאי שמו לב, שבשנים האחרונות השתנה המונוח 'לגליון' בשל הגודל, האיכות והצורה, אבל בהתחלה היה זה עלון פשוט בן ארבעה עמודים, שבנסי נסים הצלחנו להדפיס ולהפיץ ביכולותינו הדלות.

החל מהגליון הראשון, הבשורה שנשבה בין השורות היתה חדשה-ישנה, ריח של חידוש לצד ניחוח של שיבה למקורות, שמרנות קפדנית מהולה בחדשנות נועזת, ניגודים שמעל פני השטח נראים כבלתי אפשריים ובלתי ישימים. אך כאשר מקלפים את שכבת השטחיות החיצונית, מגלים שדווקא השילוב המרתק הזה - הוא אשר מגלם את המסר החדש-ישן, המסר היחודי של תורתנו הקדושה, שניתנה לפני מעל שלושת אלפים שנה, אך האור הא-להי שבתוכה בוקע מבעד לאלפי השנים שחלפו והופך אותה לספר החוקים המושלם, הנותן מענה לכל אתגר העומד בפני האדם והחברה בתהפוכות העתים, לספר החוקים שיישומם המדוקדק הוא הוא המפתח להבאת מזור לתחלואי האנושות ולקיום תכלית הבריאה, כאשר מקדש ה' שוכן בציון ותורה יוצאת ממנה ומאירה ארץ מכבודו יתברך.

צאו וראו, כיצד גדולי האומה מנחילי התורה העומדים על סודה ומחזקים בדקיה ומבצריה - היו תמיד אנשים, אשר הנאמנות הבלתי-מתפשרת למקור השתלבה אצלם בהבנת המציאות הנוכחת בחייהם ובנכונות להעזיז ולבקוע מוסכמות, לסקל אבני-נגף שהסתפחו ליהדות, ללטש אמיתות שעומעמו עם השנים ולהעמיד בפני האומה תורה חיה, תוססת, מפכה ורעננה, ללא כל סטיה מהמקור, אך בהחלט עם יד על הדופק של המציאות, תוך התבוננות היסטורית מעמיקה, תוך בינה במקראות ובחיים המתרחשים לנגד עינינו, היכן עומדת כנסת ישראל במערכת היחסים שלה עם הדוד האהוב.

ההליכה בשני המישורים הללו - של התורה והמציאות המתגלית לעינינו - יצרה את התמהיל המושלם של שמרנות ללא פשרות עם מהפכנות כנגד המציאות הבלתי-מתוקנת שנקלענו לתוכה. זה היה התמהיל וזו היתה הנוסחה - בין אם מדובר באלוהי הנביא בהר הכרמל, בין אם מדובר בחזקיהו המלך, העורך רפורמה ומנפץ את המוסכמות של עבודת הבמות, בין אם מדובר בעזרא הסופר העולה מהגולה וספר תורה בידו, כשהוא מניח את התשתית לצורת עבודת ה' של בית שני כאשר הנבואה הולכת ונמוגה, בין אם מדובר ברבי יהודה הנשיא שמבין כי עת לעשות לה' היא ועורר את המשנה, בין אם מדובר ברבינו אורי דורס שחתמו את הגמרא, ברמב"ם שליטת וקביץ, ניפה, ברר והוציא סולת נקיה הן בהלכה והן בעיקרי היהדות תוך מלחמת תנופה בקראות שאיימה לכלות את הכל, ובין אם היו אלו רבותינו בדורות האחרונים, אשר כל אחד בתחומו יצר את המהפכה הדרושה במקומו ובזמנו כדי לשמר את האש הגדולה שראינו כולנו במעמד הנורא בחורב.

תמיד הלכו השמרנות והמהפכנות שלובי זרוע, כאשר חכמינו יודעים מהו המינוח הראוי ומתי יש לאחוז בכל מדה, וכדבריו המאלפים של רבי שלמה הכהן מליסא,

'מלך על כל הארץ' 'מלך ישראל וגואלו'

הרב בצלאל גנז

לחצות: BGANZ@KEDUSHASTZION.ORG

'מלכי זא-להי'

מתפילותינו בימים אלו על גילוי מלכות ה' על עמו ועל ארצו - לאקטואליה ולנדרש מאתנו

התורה הגדולה ביותר [למרות שוודאי בן גוריון וחבריו לא התכוונו לכך והמצב נוצר למרות תכניותיהם]. זוהי זכות, שכרגע המדינה הולכת ומאבדת בידים במלחמתה האחרונה בחרדים, ואנו מאד מודאגים מהשלכות מהלך זה.

עלינו להודות ביושר, כי אילמלא מוראה של מלכות אי אפשר היה להתקיים רגע אחד [גם על מלכות רומי הרשעה אמרו חז"ל 'הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלולי מוראה איש את רעהו חיים בלעו'], ומי שפרצו לביתו מחבלים ארורים, הרי במקביל, ואולי קודם לפתיחת ספר תהילים, מיד הוא יתקשר לכוחות הביטחון, וממילא אנו נצרכים למערכת במצב הנתון כרגע, ולולא התשתית הקיימת פה, המתוחזקת על-ידי המדינה, אם לא היו פה כוחות ביטחון ואם יודיעו בעוד כמה חדשים שהמדינה עוברת לידי הישמעאלים חלילה, כל חרדי שיש בידו דרכון זר ואפשרות לעבור למקום אחר - ברור שיעשה זאת [אולי זה גם מותר על-פי ההלכה, ויש נדונים בגדרי האיסור לעמוד במקום סכנה, ואכמ"ל].

ולכל הטוענים שהכל רק בגלל החילוניים, שהרי אנו ששומרים תורה ומצוות - עומדת לנו הבטחת התורה (ויקרא כו ו) "ונתתי שלום בארץ וחרב לא תעבור בארצכם", נעלמו מעיניהם דברי הרמב"ן על אתר [פסוק יב שם] - "ודע, כי לא השיגו ישראל מעולם לברכות האלו בשלימותן. לא הרבים ולא היחידים מהם. שלא עלתה זכותם לכך. כמו שאמרו על דוד 'והוא עורר את חניתו על שמונה מאות חלל', והיה מצטער על מאתיים. יצתה בת קול ואמרה לו - 'רק בדבר אוריה החתי'. ועל כן תמצא לרבותינו ז"ל, שיזכירו בפסוקים אלו לעתיד לבוא וכו' כי לא נתקיים. אבל יתקיים עמנו בזמן השלמות".

ולכן, גם מלכי ישראל הצדיקים נאלצו להחזיק צבא ולהלחם. אפילו חזקיה המלך, שרבים מנופפים בנס שנעשה בזכות שמנו שדלק בבתי המדרשות ובזמן ששכב על מטתו יצא מלאך ה' והכה במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף בליל פסח - אותם המביאים ראיה ממנו שוכחים, שכאשר סנחריב צר על ירושלים,

הבג"ץ, שהחלטותיהם נקבעות על פי הערכים הפרוגרסיביים המערביים הכפריים - היא בלתי אפשרית כל עוד הצבא עטוף ומוגש במעטפת תרבות המועקרת מיסודות היהדות, אשר אינה רק אוסף מצוות והלכות, אלא היא מיוסדת על ערכים ומושגים של תורה מסיני. [מלבד זאת, כבר ידוע לכל, כי ההשלכות של הקוד האתי הגויי של צה"ל פוגעות לא רק ברוח, אלא גם בחיים עצמם, כשחיילי צה"ל משלמים בחייהם בגלל ערכים פרוגרסיביים הזויים של שוויון, הכלת האויב ומתן זכויות אזרח לרוצחיו וכיוצא בכך, והמערכת הצבאית אינה רואה לנגד עיניה

נמצאים אנו בתקופה מטלטלת, בה הציבור החרדי נמצא שוב בעין הסערה, וכמו שבעולם הגדול נמצא העם היהודי ומדינתו בעין הסערה ויהודים נרדפים בכל מקום ואתר ומואשמים בעוון 'פשעי' המדינה, גם בעולם הקטן, בתוך מסגרת המדינה היהודית, הציבור החרדי יושב על ספסל הנאשמים.

נתבונן קצת על המצב הפרדוקסלי הניצב בפנינו במלוא עוצמתו.

אכן, ליבת המאבק בא מצד אלו הדורשים את גיוס החרדים כדי לשנותם, כדי לשלבם בכור

ההיתוך המערבי ולהחליש את כוחו של הגוש האמוני, שהמכנה המשותף שלו הוא זהותו היחודית של העם היהודי וההבנה, ולפיה איננו מדינה פרוגרסיבית מערבית חלילה, שאינה מכירה בבורא שברא את העולם בסדר מסודר. אנחנו מבינים, כי העולם נברא מתוך מטרה, במסגרתה לכל נברא יש תפקיד מיוחד ב'פאזל' הכללי - "גבולות חלק הקב"ה בעולמו. יכולים אתם להפוך בקר לערב? כן תוכלו לבטל את זו" (במדבר רבה יח ז, וכן מובא בתנחומא ובילקוט שמעוני, והביאו רש"י בפרשת קרח - במדבר טז ה).

לשמחתנו, אלו הבאים לקעקע את צביונו של עם ישראל ובמסגרת זו הם חורשים מזימות לשנות את הציבור החרדי, אינם אלא מיעוט זניח בקרב העם [אמנם במוקדי הכח, שליטתם גדולה יותר מכל קבוצה אחרת].

רוב הציבור העממי, לעומת זאת, בא בטענה, שיש לדעת לענות עליה. מאחר שלא גדלו על ברכי התורה ונקודת המוצא שלהם אינה חרדית ואינה מכירה בערך של חשיבות התורה וקיום המצוות לפני ויותר מכל ערך אחר, הם באים בטענה אנושית פשוטה, ולפיה לא יתכן שבשעה שיהודי ארץ-ישראל - ובכללם הציבור החרדי - נתונים בסכנת חיים, הציבור החרדי לא יקח חלק בנטל ובמחירי הכבדים, שאחרים משלמים כדי להגן גם עליו.

מאידך, הציבור החרדי, שאמון וחונן על ברכי התורה ומסורת הדורות, מרגיש - ובצדק - שהשתלבות במסגרת הצבאית - שמנהליו האמיתיים הם הפצ"רי"ת, היוה"ל"מית ושופטי

כל המציאות הזו זועקת, שעלינו לפעול לקידוש כל המסגרות בארץ הקודש, שתפעלנה על-פי תורה, ולהאבק במחרפי ה' לא רק להצלת 'מלכי זא-להי' הפרטי, אלא לקידוש שמו של מלך ישראל בהעמדת הדת על תלה בכל ארץ הקודש עבור כלל ישראל.

את ערך חייליה היהודים לפני כל ערך אחר, יהא אשר יהא.

ומצד שלישי, מהו אם כן הפתרון? האם יכול להמשך מצב כזה? הציבור החרדי גר כאן בארץ ישראל. רוב הציבור החרדי לא היה כאן קודם להקמת המדינה, ואינו יכול להשתמש בטיעון, ולפיו כביכול אנו היינו כאן קודם, מי אתם שתכפו עלינו את דרככם. רוב הציבור החרדי הגיע לכאן לאחר הקמת המדינה, בעקבות ובגלל התשתית שהמדינה יצרה כאן לאפשרות של חיים תורניים מלאים, על מוסדות החינוך של תלמודי התורה ובית יעקב הישיבות והכוללים, שהפכו את ארץ ישראל למקום התורה הגדול בעולם מאז חורבן הבית, ואת המדינה לתומכת

כבר כבש קודם לכן את כל ארץ יהודה ואת כל הערים הבצורות ונשארה רק ירושלים [ומי שלא מבין את משמעות כיבוש חייליו המגושמים של סנחריב את כל ארץ יהודה, יזכר במה שקרה אחרי כיבוש העוטף בשמיני עצרת תשפ"ד, וכפי שהשאר סנחריב עצמו בציורי קירות ארמונו על כיבושיו ביהודה]. וחזקיהו עצמו עשה גיוס כללי, עסק בביצורים ויצור נשק כמבואר בדברי הימים (ב' פרק לב): "אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים הבצורות ויאמר לבקעם אליו. וירא חזקיהו כי בא סנחריב ופניו למלחמה על ירושלים. ויועץ עם שריו וגביריו לסתום את מימי העינות אשר מחוץ לעיר ויעזרוהו. ויקבצו עם רב ויסתמו את כל המעינות... ויתחזק ויבן את כל החומה הפרוצה ויעל על המגדלות ולחוצה החומה אחרת, ויחזק את המילא עיר דוד ויעש שלח לרוב ומגינים. ויתן שרי מלחמות על העם ויקבצם אליו אל רחוב שער העיר וידבר על לבבם לאמר. חזקו ואמצו אל תחתו מפני מלך אשור ומלפני כל ההמון אשר עמו כי עמנו רב מעמו. עמו זרוע בשר ועמנו ה' א-להינו לעזרנו ולהלחם מלחמתנו ויסמכו העם על דברי חזקיהו מלך יהודה".

ובמלכים (ב' יח), כותב הנביא על חזקיהו - "הוא הכה את פלשתים עד עזה ואת גבוליה ממגדל נוצרים עד עיר מבצר". וישעיהו מתנבא על חזקיהו (ישעיה יד כט) - "אל תשמחי פלשת כולך כי נשבר שבט מכך" [כי נחלשה ונשפלה מלכות בית דוד שהיו למודים להכות בכס - בימי אחז הרשע, ע"פ רש"י]. וממשיך הנביא - "כי משרש נחש יצא צפע", ופרש רש"י - "שהוא קשה מנחש, ומי היה זה? חזקיה! שנאמר בו 'הוא הכה את הפלשתים ואת עזה'".

וכי ישאל השואל לאחר דבריו אל העם, מדוע אם כן היה צורך בגיוס, בביצורים ובתעשית נשק? ומה כוונת חז"ל, ששמנו של חזקיה גבר על עולו של סנחריב?

התשובה נמצאת בדברי רבנו בחיי בהקדמה לפרשת שלח, שהבאנו מדבריו במאמרנו הקודמים.

רבנו בחיי קובע שם שלושה יסודות:

א. על-פי תורה, כשיש בעיה, צריך לעשות כל מה שביכולתנו מבחינה מעשית, ואסור לסמוך על גס.

ב. אם לא עושים כל מה שאפשר, לא תהיה הצלחה.

ג. רק אחר שעשינו כל מה שביכולתנו, תחול ברכת שמים, ועל ידה דווקא תהיה ההצלחה.

ובלשונו: "ולכך תצוה התורה לישראל להשתדל בהכנות האלה שיצאו חלוצים בעלותם למלחמה על אויביהם, ושישימו אורב וישלחו מרגלים בערי האויבים. כי כל העינים האלה הם הכנות לעשות מה שבכח

האדם לעשות בדרך המנהג והטבע, ואחרי כן יפעול הנס על כל מעשה הטבע... כי התורה לא תסמוך על הנס לעולם...".

ועוד קודם כתב שם: "שאם אינו מכין (ההכנות המעשיות בדרך הטבע) ויסמוך על הנס - ימסר ביד אויביו".

מה, אם כן, צריכה היהדות החרדית לעשות? האם יוכל להמשיך מצב, בו אנו חיים כאן, בעוד אחרים [לפי הבנתם] מוסרים נפשם עבורנו, ואנו נחיה פה חיים רגילים ונקבל את כל מה שמקבל כל אחד מהמדינה?

כאן אנו חוזרים לכותרת המאמר ולמסר של 'קדושת ציון', ולפיו מעל השלב החשוב של 'מלכי וא-להי' הפרטי של כל אדם, יש שלב גבוה יותר, שלב של 'מלך ישראל וגואלו', בו אנו מבקשים מלכות ה' לא רק עלינו כיחידים או כקהילות פרטיות, אלא 'על ישראל מלכותו ועל ישראל רוממותו', להכיר בעצם העובדה (האבסורדית) שהיא למעלה מכל הבנה שכלית, ולפיה הקב"ה קבצנו חזרה כאן לארץ ישראל והחזיר את השליטה על הארץ לידי עמו, וכל זאת במסגרת שאינה על-פי תורה - כלומר, לא מפני היותנו ראויים לכך, אלא רק בגלל הברית אשר כרת עם אבותינו על הארץ ששייכת לנו. וכן אנו רואים בעינינו את הקץ המגולה, כדבריו של רבי אבא (סנהדרין צח. על-סמך נבואת יחזקאל) - "אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'". ופירש רש"י וז"ל: "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ. ואין לך קץ מגולה מזה".

והרי לפנינו, שמזה מאה שנה הארץ נותנת פריה לאחר כמעט אלפיים שנה שלא נתנה פריה לאף אומה נכרית שהייתה כאן, לקיים דברי התורה (ויקרא כו לב) "והשמותי אני את הארץ ושמו עליה אויביכם היושבים בה", וכדברי הרמב"ן שם, וז"ל: "היא בשורה טובה מבשרת בכל הגלויות, שאין ארצנו מקבלת את אויבינו. וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר הייתה נושבת מעולם, והיא חרבה כמוה. כי

מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם".

ומה עוד, שהפרדוקס הוא שהארץ האירה פניה אפילו לכאלו שלא שמרו על ברית אבות וגם הם עשו והצליחו, ואם כן ברור, שהיה הדבר ברצון וברכת שמים, כי אחרת לא היו יכולים להצליח נגד גזרת התורה של פיזור ישראל בגלות ושממת הארץ, שהרי לא שייך בזה בחירה נגד גזרת הקב"ה, בדיוק כמו שלא היה שייך בחירה נגד גזרת המבול או נגד גזירת גלות מצרים, ואם עשו והצליחו, הרי יש כאן הסכמה מהקב"ה.

כל המציאות הזו זועקת, שעלינו לפעול לקידוש כל המסגרות בארץ הקודש, שתפעלנה על-פי תורה, ולהאבק במחריף ה' לא רק להצלת 'מלכי וא-להי' הפרטי, אלא לקידוש שמו של מלך ישראל בהעמדת הדת על תלה בכל ארץ הקודש עבור כלל ישראל.

לא עוד להסתפק בחוק גיוס פרטי לחרדים עם פסקת התגברות למשל, אלא מלחמה בכל הכלים הפוליטיים והאחרים לבטל את כח הרע ושליטתו - בשלב ראשון תוך דרישה נחרצת מכל פלגי הציבור החרדי לכל מי שירצה את עזרתו בהקמת ממשלה, לביטול מרכזי הכח ע"י רפורמה משפטית או כל שם אחר שנקרא לזה, אבל שמשמעותו תהיה לקיחת הכח מהרשות השופטת והפרקליטות והי[וע]מ"ש. מאחר ושם תשכון הרשעה, שם יש לעקרה בכלים שלה עצמה. אין לנו כלים מעשיים אחרים.

ברגע שיוסרו המכשולים משם, תהיה הדרך פתוחה לכלל העם היהודי לחזור ולבטא את מאוויי נפשו הפנימיים שרצוננו לעשות רצונך, אלא שהקליפה עדיין לא נותנת לרצונות עמוקים ופנימיים אלו לפרוץ החוצה לידי גילוי.

בכל השנתיים האחרונות, אנו רואים את מאוויי הנפש האלו בעם ישראל מבעבעים ורוחשים מכל כיוון בכל מיני עוצמות. וכמו ברפואה ובפרנסה, שבמקביל לתפילה אנו עושים כל מה שבידינו כדברי רבינו בחיי, כך גם בהמלכת הקב"ה על עמו ונחלתו - במקביל לתפילה, עלינו לנקוט בכל כלי המעשה שבידינו.

והיתה לה' המלוכה.

שמע ישראל - עם ה(ש)קפה של הבוקר

מאמר אקטואלי יומי

לאור ההתפתחויות הגורליות המתרחשות חדשות לבקרים בחיי האומה ולאור החסר האדיר שמורגש אצל רבים בהתבוננות אמונית על האירועים לאור ההשקפה המסורה לנו מרבותינו מעתיקי השמועה אוהבי ה', עמו וארצו, אשר סללו לנו את דרך דרישת ציון על טהרת הקודש, מאמר דעה יומי מאת יו"ר האגודה הרב יהודה אפשטיין ישלח בדוא"ל לכל דורש ומבקש.

נא לשלוח את כתובת הארץ באתר האינטרנט של אגודת ישראל ואת כתובת הדוא"ל.

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל: 1@QRIATASHMUA.ORG או 1@SHEMA-YISRAEL.ORG

הרב משה מלוביצקי
לתגובות: MM@KEDUSHAZTZION.ORG

ציון? הלא תשאלי

ש: בהנחה שאני עדיין לא רץ להצטרף ל'קדושת ציון', האם יש לך טיעון נוסף מלבד הקריאה להתכנס תחת דגל האגודה?

ת: צבאות הטומאה וזרועות התמנון של הדיף-סטייט הפרוגרסיבי נלחמים מלחמת מאסף במפלגות החרדיות ובגוש האמוני. ניתן להסיק מכך, שעם כל המגרעות של אותן מפלגות ושל אותו גוש ולמרות קוד ההפעלה השגוי, הם עדיין מהווים איום קיומי על כוחות הטומאה. זה מחייב את ציפוף השורות מחד, לא לשחק בשום אופן לידי המהרסים והמחריבים, בהירות מחשבתית והשקפתית מאידך, ואולי בכל זאת איזו תזוזה לכיוון 'קדושת ציון'. להבין שהמלחמה בדיף-סטייט, בדיקטטורה המשפטית, היא לא 'ריב לא לנו', היא 'מלחמה לה' בעמלק'!

ש: תרצה להרחיב בענין של הבהירות המחשבתית וההשקפתית שדברת עליה?

ת: בהחלט. כפי שכל מי שעוקב אחרי המהלכים בשנים האחרונות יודע, הרוע הצרופ ששולט בכל מוקדי הכח הבלתי נבחרים במדינה, נלחם מזה תקופה בכל כוחו על שימור כוחו מול המאזן הדמוגרפי שמאיים למוטט אותו. מלחמת ההגנה שלו באה לידי ביטוי בהתקפות גוברות והולכות על כל הקדוש והיקר, בהתאם לכלל הידוע, ולפיו ההגנה הטובה ביותר היא מתקפה. המתבונן השטחי יכול לבוא לידי המסת הלב אל מול הכח והעוצמה שהרוע מפגין. אבל מי שמעמיק יותר יודע, שזו אינה חוזקה, זו חולשה. חולשה נוראית. אנו ניצבים כעת במופע של שירת הברבור. הוא מעולם לא שר יפה יותר, אבל הוא לא נמצא כעת בשום פסגה, הוא כבר מפנה את הבמה. 'לפני שבר גאון' - ובכן אנו נמצאים כעת בגאון המדומה שלפני השבר.

למרבה הצער, הרוע מצא את נקודת החולשה של הגוש שניצב מולו, סוגיית גיוס החרדים לצבא, והוא נועץ את חרבו השנונה נעוץ היטב, בתקוה להפריד ולמשול.

בתוך כל ההפגנות אל מול השתלחות הדיף-סטייט, צריך לזכור שכל מה שדרוש מבחינתו זה כמה מנדטים של חרדים שנשארים בבית בבחירות הקרובות מתוך כעס על מייצגיהם הבלתי מוצלחים. שנה אחת ומטה בשלטון [הנבחר], והם מהדקים את כל הברגים הרופפים במכונת השלטון הדיקטטורי שלהם. זכור נזכור: הי[וע]מ"שית המרשעת ירקב שמה מהרה, הוצנחה עלינו באותה שנת שלטון מקרי ורעוע של קואליציה משנאי ה', ואת הפירות הרעילים אנו אוכלים זמן רב אחרי חלוף אותה ממשלה.

כעת עלינו להתמקד בלעבור בשלום את השנתיים הקרובות, את השנים שלאחר מכן אפשר כמעט 'לפספס', מהסיבה הפשוטה שאם נשרוד את המשבר הנוכחי ותבחר שוב ממשלה אמונית, כל לוחות הזמנים משחקים לטובת התפגרות הדיף-סטייט. גמר הכהונה של הצורך עמית והצוררת בהרב מיארה, התחלפות ראשי וזרועות הבטחון, שינויים בעולם התקשורת, לכל זה כבר יש תאריך, אם רק לא נאריך את המסע בטפשותנו. קדימה, נזקוק ראש, 'גירא בעינא דשטנא'.

ש: או. קיי. ועכשיו לגופו של ענין, מה עושים עם גזרת הגיוס?

ת: אתה מדבר בודאי על גזירת השירות המשותף, גזרה נוראית ואיומה על הגוף ועל הנפש, הגזרה שטימאה את הצבא, עיקרה אותו מלהיות מכונת מלחמה ראויה לשמה והפכה אותו למשרפת נשמות. אכן, גזרה נוראית שלא מאפשרת ליהודי בר לבב לישון בשלוחה את שנתו מזה עשרות שנים, הלא על גזירה זו דומותיה אנו זועקים כל השנים! אז אני רואה שגם אתה אחד מאלה המתפקחים, שדברתי עליהם בתחילת השיחה.

ש: אולי די? אני מדבר על גזרת הגיוס, לא על גזרת השירות המשותף.

ת: על גזירת היהל"ם וגדודיה שאמונים על הטמעת הטומאה בכל יחידה צה"לית? על חיל 'החינוך' הצה"לי? אולי בכלל על הקוד האתי הנוראי של הצבא, קוד שמעביר למולך את בניו של אברהם יצחק ויעקב בשם הזהירות מפגיעה ב'חפים מפשע' ומ'נזק אגבי'? ברוך הבא והמצטרף למאבק על דמותה של המדינה!

ש: די!

ת: מה די? מליוני יהודים שהולכים לצבא שמסכן את חייהם ושורף את נשמותיהם אינם זועקים אליך מן האדמה? 'לא מדברים אליך'? רק איזה יצחקוב?

ש: תן לי יבנה וחכמיה!

ת: קבלת. לא עצרו ולא יעצרו בחור בשם אלטר, רוקח, הגר, הלבשרשטאם, פוברסקי, שטיינמן, קנייבסקי ודומיהם, אז מה הבעיה?

ש: לא נוותר על אף נפש מישראל! דין יצחקוב כדין לנדוי!

ת: דברים כדברנות! הגיחוך היחיד שיכול להתחרות עם דברין הוא 'שיוון בנטל' של המהרסים והמחריבים, 'שיוון' שבשמו נלחמים בציבור החרדי וממשיכים להזרים תקציבי אפליה מתקנת לאויב הערבי שאינו מעלה בדעתו להתגייס. עכשיו יש לנו הצהרת 'לא נוותר על אף נפש מישראל' שנאמרת בתוך כדי דיבור עם 'תן לי יבנה וחכמיה' וכל השאר לא מעניינים אותי. הפלא וגם פלא.

ש: אז מה אתה רוצה לטעון?

ת: את מה שגרונני כבר ניחר ממנו זמן רב. מפנה אותך לציטוט ממאמר שכתבתי זה מכבר תחת הכותרת 'קריסת הקונספציה החרדית' [המאמר פורסם בקבוצת השליחה בדוא"ל של האגודה]: 'הם משליטים את רוחם ההרסנית בכל תא מתאי גוף המדינה, שולטים בחינוך האזרחי ובחינוך הצה"לי ושועטים בדרכם להשמדה רוחנית וגשמית של המדינה. ואנו? ישנים בעמידה. תן לי יבנה וחכמיה, בני ברק וזהו. הם לא יתנו! אין בכלל על מה לדבר! תשאלו את היועמשי"ת, תשאלו את 'שופטי' בג"ץ. בחרנו להקים את רצועת הבטחון בשטח שלנו, אז קבלנו מלחמה בשטח שלנו. עדיין לא מאוחר מלהתעורר, להעביר את רצועת הבטחון לשטח האויב, ובהמשך לכבוש כליל את האויב!'

בימים בהם גזירת הגיוס מרימה ראש ומשליכה באופן ישיר על הקשר והיחס שבין הציבור החרדי למדינת ישראל, אך טבעי הוא שרבים בציבור ירצו לשמוע את דבר האגודה ביחס למצב.

אנסה למלא את הרצון הזה באמצעות 'ראיון', שבו אציג את דבר האגודה בצורה של שו"ת, ואני מקוה שהשאלות תהיינה נוקבות ומשקפות דיין, והתשובות עוד יותר.

ש: בעקבות המצב, אולי הגיע הזמן להודיע על סגירת האגודה?

ת: לא צריך להסחף. אמנם אנו מצפים שכעת תהיה התפקחות רבתי וקהלים רבים ועצומים יבינו את הזעקה מרובת השנים שלנו על החובה לתקן את המדינה ויצטרפו אלינו למאבק על דמותה, אבל אנו עדיין רחוקים מאד, לצערנו, מהיכולת להכריז כי הושגו מטרות האגודה וכי עמדותיה הוטמעו והפכו לנחלת הכלל. מוקדם מדי לדבר על סגירת האגודה.

ש: אל תעמיד פנים שלא הבנת את כוונתי. התכוונתי, שכל הדיבורים שלכם מתנפצים אל סלע המציאות, ואני מצפה מכם להודיע על פשיטת רגל. לא 'אתחלתא דגאולה', אף לא 'סיומא דגלותא', לא פתח תקוה כי אם עומק העמק העכור, כאשר מדינת ישראל הופכת למדינה היחידה שנלחמת בלומדי תורה ועוצרת אותם כאחרוני העבריינים.

ת: אני מבין שקשה לך לדבר בלי סיסמאות נבובות ומעוותות, ולמרות זאת אבקשך, שלכל הפחות כאשר אתה מדבר אתי, תעשה זאת בלי אותן סיסמאות.

ש: על איזו סיסמה אתה מדבר?

ת: אין אף מדינה בעולם שנוהג בה גיוס חובה והיא מעניקה פטור ללומדי תורה. אם בבלגיה למשל, יכול בחור יהודי להציב לעצמו ציונים וללמוד תורה, הרי זה בגלל שהוא יכול באותה מידה לשבת מובטל ברחובה של עיר ואף אחד אינו מבקש לגייסו. אבל אם נקח למשל את רוסיה ואוקראינה השרויות במלחמה וחל בהן גיוס חובה, לא עולה על דעתו אדם לפטור משהו מגיוס שם משום שהוא לומד תורה. ישנה מדינה אחת בעולם, שבה אכן ישנו פטור כזה. זו היא מדינת ישראל כמובן, שמאז הקמתה ועד הנה, נוהג בה פטור זה בצורה גורפת. גם כעת, כאשר משנאינו ומנדינו, שונאי אביהם שבשמים, שונאי תורתו, עמם, ארצם ונחלתם, מרימים ראש בשם קביעתם 'המשפטית' שחובה להסדיר את פטור הגיוס בחוק שעובר את ביקורתם השיפוטית, גם הם אינם כופרי הכל, וגם לשיטתם ברור שימשיך להיות כאן פטור ללומדי תורה, הם רק דורשים שזה לא יהיה פטור גורף, שהוא לא ניתן על בסיס מגזרי, ושהמגזר החרדי יספק מכסות גיוס. עברנו את פרעה, את אותו האיש ואת שבתאי צבי, נעבור גם את המשומדים בני ימינו, אנו ננצח והם יכלו לחלופו, רוח תשאם, בדור זה ימוח שמם. אבל גם עד אז, המציאות היא כמובן הפוכה מסיסמתך - המדינה היחידה שמעניקה פטור ללומדי תורה היא מדינת ישראל, המדינה שהיא גם גדולת מחזיקי התורה בימינו, ברגעים אלה ממש, כאשר היא מתקצבת כל בן תורה שטרם הגיע לגיל גיוס או שכבר עבר את הגיל.

דגים רועדים בארץ ישראל

הרב חיים מאיר אינהורן
CHAIM@KEDUSHAZION.ORG

ליצחק וליעקב, וידעת כי לא בצדקתך ה' א-להיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת."

ומר הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זי"ע העמיד ב'שפתי חיים' את ענין הזכרונות בראש השנה, על זכירת ברית ארץ ישראל, ופרש (בבאור הקצר) - "וזכר לנו את הברית - ביום ההוא כרת ה' ברית את אברהם לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת, החסד - שנתנית הארץ בחסדו". וכאן יש קושי - "ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה" - היכן נשבע ה' על הארץ בהר המוריה בעקדה? ופרש - "בי נשבעתי נאם ה' - וירש זרעך את שער אויביו".

ומה נעשה ביום ב' של ראש השנה, הניחא יום טוב שני שבחו"ל, של מקבלים עליו שכר, לדברי חז"ל (ראה ירושלמי ערובין פרק ג הלכה ט ומקבילות), אבל הרי שני של ראש השנה - אף בארץ ישראל מקיימים אותו, וכי נפסיד יום גדול זה כאשר נשוב במהרה לקדש את החודש? בא וראה גודל רחמי ה' יתברך ואהבתו אותנו בניו, שהרי כבר שלח לנו בפי זכריה עבדו לאמר - "... וצום השביעי ... יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים". והרי צום גדליה, לא בג' בתשרי הוא, אלא מפני שנדחה מחמת תוקף קדושת היום, ולכן חג גדליה - בב' בתשרי נחגגהו (ע"פ הב"ב באו"ח תקמ"ט, והאריכו בזה האחרונים), שיום טוב של תשעה באב יתהפך בקרוב לחג בנין הבית, ושל תמוז - לבנין ירושלים, וזה החג, בו אבדה בימי אבותינו שארית הפליטה מארץ ישראל - ילך וישוב לביתו, לחוגג על חזרת ישראל לארצם, לא בצדקתם ולא ביושר לבבם, אך מפני כי זוכר לנו הברית והחסד והשבועה - אשר נשבע לאברהם אבינו בהר המוריה, וירש זרעך את שער אויביו.

ומה יקראו בתורה ביום טוב של חזרה לארץ ישראל, הלא את פרשת העקדה - "בי נשבעתי נאם ה' וירש זרעך את שער אויביו". ומה יפטירו בנביא על שמחת החזרה לארץ? הלא בירמיה לאמר - "מצא חן במדבר מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך, עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל, עוד תטעי כרמים בהרי שמרון, הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ בם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול ישובו הנה, בבכי יבאו ובתחנונים, מזרה ישראל יקבצו, ובאו ורננו במרום ציון, הבן יקיר לי אפרים..." ושמעתי אומרים, ולא מצאתי מקורו, שנהגו בסעודת שמחת השיבה, כאשר מביאים הדגים, עושים זכר לדגים הרוקדים בשוּב ישראל לארצם, ויש אומרים להזכיר זכות העקדה, לשורר זה הפיוט - ובכן תן כבוד ה' לעמך, שמחה לארצך וששון לעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך, ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלו, וחסידיים ברנה יגילו.

זכרתי לך חסד נעוריך, ונאמר "זכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך, והקימותי לך ברית עולם".

וזה חשוב, כי עדיין ישנם שכבר נכנסו בהיכל מלך - היא ארץ ישראל, והם רואים את הדגים וכל עצי יער ורוקדים לפנינו ומזמרים - "קבצנו והציגנו מן הגויים", עולזים ומרננים, נותנים ענפיהם ופריהם נושאים, ובמשקפיהם? 'דגים רועדים'.

אכן, בחוצה לארץ, משכן הדין והצער, היינו צריכים להסתכל כאילו אין הדבר תלוי אלא בנו - אפרים מתנווד יסרתני ואוסר, מי יאמר זיכיתי ליבי? מי יזכה לגאולה? וכאשר כל האחריות על כתפי להטיב מעשי - אין ישראל נגאלים אלא בתשובה - הרי שתאחזני פלצות, "כי אחרי שובי נחמתי", ובמשקפיים כאלו כל דג - פשיטא שהוא רועד מאימת הדין.

"הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר, כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך" - נכנסנו לארץ ישראל, נכנסנו להיכל המלך, הוא לא רועד, הוא רוקד - "לא למענכם

והדגים, האם רועדים הם באלול? שכך אמרו חניכי הישיבות בשם אור ישראל, רבי ישראל מסלנט, ובקלויז שמעתיהו משם נר ישראל, רבי ישראל בעל שם, ובאמת לא מצאתי מקורו, אף לא מצאתי בתשרי מה הם עושים. ומורי הגר"י שורץ התקשה בדבר, והלא באלול דווקא הם רוקדים? שנאמר "ישמחו השמים ותגל הארץ, ירעם הים ומלאו, יעלו שדי וכל אשר בו, אז ירננו כל עצי יער. לפני ה' כי בא כי בא לשפט הארץ". ותירץ הוא ז"ל, שבחוצה לארץ, משכן הדין והצער, הרי הם רועדים, אבל מששבים ישראל לארץ הקדושה, הרי שכאן הם רוקדים - "ירעם הים ומלאו", שדברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר, שכן מפורש בדברי הימים (א טז) - "ירעם הים ומלאו יעלץ השדה... מלפני ה' כי בא לשפט... ואמרו הושיענו א-להי ישענו וקבצנו והציגנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך".

כיון שנכנס חודש תשרי, אותם הדגים הרועדים עצמם, נעשו לסימן טוב 'שנפרה ונרבה כדגים'. ולא עוד, אלא שהולכים אצלם להשליך חטאת, "דאיתא במדרש שעבר אברהם אבינו עד צווארו במים כשהלך להקריבו על גבי המזבח, ואנו עושין זה זכר לעקידה" (משנ"ב תקפ"ג). מפני שכל עבודת האלול, הרי היא בא'ני לדוד' - אני עושה תשובה, אני מתקן את מעשי, עד שנדמה כאילו אין הדבר תלוי אלא בי, אין ישראל נגאלים אלא בתשובה. וכאשר הכל מוטל עלי, וכל האחריות על כתפי להטיב מעשי, הרי שתאחזני פלצות, ומי יאמר זיכיתי לבי. ובמשקפיים כאלו, כל דג - פשיטא שהוא רועד מאימת הדין, זהו מבחינת האדם עצמו, וכיון שנכנס חודש תשרי, בכסה ליום חגנו, אין מליץ יושר מול

מגיד פשע, הכל בידי שמים, נכנסים בהיכל המלך, מה אני ומה חיי תולעה ורימה, וכל זכותי הוא רק מהמלך, אם כבנים אם כעבדים, אשר לא אל מעשינו יביט, והוא זוכר את הברית ואת החסד ואת השבועה מעקדת המוריה - אזי במשקפיים כאלו, שבאים בתשליך אצל הדגים, שיש לנו מלך כזה, הזוכר לנו העקדה, תיכף ומיד מבינים - הדג לא רועד, הוא רוקד - 'וגילו ברעדה', 'ירעם הים ומלאו, מלפני ה' כי בא לשפט הארץ'.

ומהפסרת היום השני, עומד אפרים באלול ומתנווד - "יסרתני ואוסר כעגל לא למד", ומתחנן - "השיבני ואשובה", הוא בפלצות. "אחרי שובי נחמתי, ואחרי הודעי ספקתי על ירך, בשתי וגם נכלמתי", עד שנכנס הוא בראש השנה להיכל מלך, ושם הוא שומע - "הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשעים, זכר אזכרנו עוד, רחם ארחמנו נאם ה'" - יש ברית, יש חסד, יש שבועה,

אני עושה בית ישראל, "הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשעים, זכר אזכרנו, המו מעי לו" אם כבנים אם כעבדים, "והארץ אזכור", "כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותנו ימתין, אלא מפני השבועה שנשבע לאבותינו, והברית אשר כרת" והחסד והשבועה מעקדת מוריה. בארץ ישראל, צריך להסתכל רק מצד בעל הבית שלה, שאומר "זכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך, והקימותי לך ברית עולם", "ותשליך במצולות ים כל חטאתם, תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם".

וכבר הבטיחה תורה, שאין כיבוש ארץ ישראל נעשה לא בכחם ועוצם ידם של ישראל, ואף לא בצדקתם וביושר לבבם, כי אם בזכרו את השבועה, שנאמר: "אל תאמר בלבבך ... בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת... לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת ... ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבתך לאברהם

בעקבות הספר הקדוש אם הבנים שמחה

להגאון רבי ישכר שלמה
טייטל זצוק"ל הי"ד

ליקט: הרב בצלאל גנז

רבינו פונה אל העולים והבונים בארץ ישראל שאין הנהגתם בדרכי התורה כדבעי, מצד אחד תוך הדגשת חשיבות מעשיהם לפני המקום, ומצד שני - מתוך תוכחה גלויה, שעליהם להעמיד את מעשיהם בהתאם להנהגת התורה. בספרנו עמ' 61 והלאה.

עבודה זרה, וכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה (עיין חולין ה.), אע"פ כן זכה ותיקן בבנין העיר בא"י לכל התיקונים שיש במצוה זו בעולמות עליונים.

א"כ הא לך ראייה ברורה גם על הנעשה בזמנינו, שבוני הארץ המה בעוונותינו הרבים עוזבי התורה רח"ל, אבל בטח שאינם גרועים מעמרי שהכתוב העיד עליו שהרע בעיני ה' מכל אשר לפניו והלך בדרך של ירבעם בן נבט שהחטיא את ישראל, ואע"פ כן - בבנינו שבנה א"י, קיים את המצוה כתיקונה, וגם היחוד נעשה למעלה על ידו. כמו כן נראה ברור, דספירת המלכות למעלה בעולמות עליונים נתקנה ונתגדלה ע"י מעשה הבנין של אלו בוני הארץ דזמנינו, יהיו מה שיהיו, אף הפושעים היותר גדולים - מכל מקום מעשיהם רצויים לפני הבורא כל עולמים, והתיקונים והייחודים נעשה על ידיהם, היינו ע"י הבניינים שבנו והוסיפו והפריחו את הארץ לארץ פוריה, אשר זה עיקר יישוב הארץ, וכמו שכתב רבנו המהרש"א בברכות (נח), דעיקר מצות יישוב הארץ הוא ע"י שדות וכרמים, עיי"ש.

ויקרא את שם העיר אשר בנה שומרון. ויעש עמרי הרע בעיני ה' וירע מכל אשר לפניו וילך בכל דרך ירבעם בן נבט ובחטאותיו אשר החטיא את ישראל. וגם כרך זה שהעמיד לא היתה כוונתו לשם שמים רק לכבודו, וכמו שהבאתי לעיל, שאמר - כשם שירושלים הוא למלכי יהודה, כך תהא שומרון למלכי ישראל, ועל כרחק אף דגבנה בעבירות גדולות ורבות כזו, קיים בזה מצות עשה דיישוב א"י,

על כן מחייבים אתם וכולנו לראות, דיסוד הבנין ויסוד ההנהלה ויסוד כל החיים יהיה הכל ברוח תורתנו הקדושה, ורק אז נשכיל ונצלית, וכמאמר הכתוב ביהושע שהבאתי לעיל, ואז יש לנו טענה וחזקה על הירושה. ואם ח"ו אנו נוטין מדרך התורה, נפלה כל הטענה ואין לנו שום זכות על זה,

ואחר כל אלה הדברים הנאמרים למעלה, אשא דברתי אל בוני ארצנו הקדושה מדורנו זה, ה' עליהם יחיו וחפץ ה' יצליח בידם. זה ברור כשמש, כי מעשיכם ופעולת ידכם רצויה לפני הקב"ה. בניתם ערים ומשדה בור עשיתם שדה פוריה, וכל זאת באתה לכם במלאכה ועבודה רבה. וגם בכמה מקומות ממש במסירת נפש באה לכם לעשות מרקק מים שהיה טמון בתוכה כמה מיני חולאים, העליתם אותה לשדה מבחר ופוריה, וכי מעשיכם רצויה אל הקב"ה הוכחתי בפנים בכמה ראיות.

ואביא כאן רק ראייה אחת מוכרחת שאין עליה תשובה, מסנהדרין (קח): אמר רבי יוחנן, מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל. תנא דבי אליהו, פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש, אמרתי להם רבותי - מה נשתנה עמרי מכל המלכים שלא הושיבו בניהם אחריהם עד שבא עמרי והושיבו לו שלשה מלכים על כסאו. אמרו לי - לא שמענו. אמרתי להם - רבותי, על שהוסיף עיר גדולה בישראל. וכך חשב עמרי בדעתו, אמר - כשם שירושלים הוא למלכי יהודה, כך תהא שומרון למלכי ישראל. עד כאן בסנהדרין שם ובילקוט שמעוני (מלכים רמז רז).

וראיתי בספר אוצרות יוסף להגאון המובהק רבי יוסף ענגעל ז"ל, המיוסד על קבלה, שהביא בשם המקובלים, דלכאורה קשה - למה נתן לו הקב"ה שכר זה דווקא - מלכות - עבור מעשה הנ"ל, ולא שכר אחר. וכתבו המקובלים, דידוע דארץ ישראל הוי בספירת מלכות דלמעלה, ויען דהוא תיקן בחינת מלכות בהוספה דהוסיף עיר אחת בא"י, על כן זכה למלכות דווקא, עכ"ד הקדושים. הרי אף דעמרי היה ממלכי הרשעים, ומקרא מלא דיבר הכתוב (מלכים א טז יז-כו) - "ויעלה עמרי וגו' ויקן את ההר שומרון וגו' ויבן את ההר

וכן כתב רבינו החתם סופר (דרוש לשבת הגדול שנת תקנ"ח), דארץ סיחון ועוג לא היה נקרא 'ארץ נושבת' אף דהיתה מיושבת, משום דלא היה נזרע לא מגוים ולא מישראל, על כן לא קראו ארץ נושבת, שהיתה שממה ולא זרעו בתוכו, וזה אמת, עכ"ד. הרי דעיקר יישוב הארץ הוא ע"י זריעה. ונראה לי ראייה ברורה לדברי רבנו, מקרא דוישלח (בראשית לו כ) - "אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ", ודרשו בשבת (פה), מובא ברש"י (בראשית שם), שהיו בקיאים ביישובה של הארץ - מלוא קנה זו לזיתים, מלוא קנה זו לגפנים, שהיו טועמים ויודעים איזה נטיעה ראויה לה, עכ"ל. הרי דזה הוי עיקר היישוב בארץ. ועיין תשובות

דאל"כ דליכא מצוה, ליכא שכר. וגם, כיון דקיבל שכר מלכות דווקא, על כרחק דתיקן בזה ספירת מלכות עליונה, ועל כן הגיע למלכות כל כך במדה גדולה, שזכה למלכות שלשה דורות כדלעיל. הרי דקיים את המצוה בכל תיקוניה אף למעלה בעליונים, והרימה והקימה בבנינו דלמטה, אף דלא היתה כוונתו לזה כלל, וגם היה בעבירה. והא ראייה מקבלת השכר שהגיע למלכות עיי"ז, בבחינת מדה כנגד מדה.

א"כ יש לך ראייה ברורה שאין עליה תשובה, שאף אם בעל עבירה היותר גדול וכופר בכל התורה כולה רח"ל כעמרי שהיה מעובדי

הרשב"ש מרבנו בן התשב"ץ [סי' א-ג], וכן כתב החתם סופר מעצמו בחידושו לסוכה (לו. ד"ה דומה), דהחרישה והזריעה בא"י הוי כמו שמקיים מצות תפילין או סוכה או לולב, עיי"ש ודו"ק.

ולא עוד, אלא נראה לי דאיש פשוט הזה שבונה את הארץ בלי שום כוונה לשמים רק לטובתו, עושה בזה תיקון יותר גדול בעולמות עליונים ממה שעושה איזה צדיק, יהיה אפילו גדול שבצדיקים, עם תיקון חצות שלו בבכיות ומקונן על השכינה והגלות, שבוודאי עושה בזה תיקון גדול, אבל עם כל תיקונו שעושה - לא הגיע להתיקון שגורם איש הפשוט במעשה ידי במה שנבנה בפועל אף בלי שום כוונה לשם שמים, כאשר הגמרא דסנהדרין הנ"ל מוכיח על זה. על כן דברי המה ברורים ואמיתיים, ולא יחלוק על זה אלא מי שחולק על האמת.

וע"פ זה ברור מה שאמרתי, דמעשה בוני הארץ דזמננו, אפילו ח"ו יהיה בעבירה ובבחינת אינם עושים רצונו של מקום בשאר מצוות התורה - מכל מקום מעשה הבנין שלהם רצויה לפני המקום ומקובלת לפני

כסא כבודו באהבה ובחיבה יתירה. וזה אמת וברור. ובפנים הארתי בעוד ראיות הרבה, וכאן די לי בראיה אחת מוכרחת. בגלל כן, כל בר ישראל אשר לבו נאמן לה' באמת ובתמים ואהבת ה' ועמו עומד למעלה אצלו מאהבת עצמו - יוקיר ויעריך את מעשה הבנין שנגמר עד כעת על ידיכם בארצנו הקדושה.

אך תדעו אחי ורעי ותזכרו מתפילת משה רבנו שאמר והתחנן לפני הקב"ה (שמות לג טז) - "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה". מהות עמנו לא נבנה על המושג לאומיות לחוד, על ה'נאציאנאליטאט' לחוד, כדרך שאר האומות על פני האדמה, כי גוי קדוש אנחנו והקדושה תלוי בתורה

הקדושה שצונו השם, ורק ע"י התורה אנו נעשים לעם, ככתוב (דברים כז ט) "היום הזה נהיית לעם". והחכם הערבי כינה אותנו בשם 'עם הספר', וחכמי שאר האומות קוראים אותנו בשם 'עם הרוח'. על כן, טעות הוא ביד אלו המאמינים שדי לנו ח"ו במושג הלאומיות לבד. כי מושג זה אין במציאות לנו כלל, וגם כי מוריד עצמו בזה ממדרגה הגבוה שהגביהנו ה' על שאר האומות, כי גם לשאר העמים יש מושג הלאומיות, ורק ע"י מושג התורה אנו נפלאים מהם. ובמדרש איכה (איכה רבה ב ג) אמרו: אם יאמר לך אדם שיש חכמה באומות העולם - תאמין, יש תורה באומות העולם - אל תאמין.

על כן מחויבים אתם וכולנו לראות, דיסוד הבנין ויסוד ההנהלה ויסוד כל החיים יהיה הכל ברוח תורתנו הקדושה, ורק אז נשכיל ונצליח, וכמאמר הכתוב ביהושע שהבאתי לעיל, ואז יש לנו טענה וחזקה על הירושה. ואם ח"ו אנו נוטין מדרך התורה, נפלה כל הטענה ואין לנו שום זכות על זה, וכשנפל עוזר, כשל עזר, וכאשר ראינו בעיינינו כמה עיקולי ופשוטי היה לכם ולכל ישראל בשנים האחרונים מעת שהתחילו לבנות את הארץ, כמה נפשות נפלו מירשאל שם בארצנו הקדושה בלא חמס בכפיהם ואין אשם ואשמה בנפשותם, ע"י קנאת הערביים. והכל היה מכח שהטענה על ירושתנו לא הייתה בשלמות כשאנו לגמרי על רוח תורתנו הקדושה.

ואין אני חושדכם שח"ו בעמל רוחכם תעשו זאת, רק מפני שהבאתם עמכם בעליתכם לארץ את רוח העמים שנקלטה בכם בהיותכם בארצות הגלות, וכמאמר הכתוב (תהלים קו לה) - "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", ורק רוח העם זר מתנוצץ בקרבכם, וזאת הוא לכם למכשול ולפוקה. אך "לו עמי שומע לי כמעט אויביהם אכניע" אמר הפסוק (שם

וע"פ זה ברור מה שאמרתי, דמעשה בוני הארץ דזמננו, אפילו ח"ו יהיה בעבירה ובבחינת אינם עושים רצונו של מקום בשאר מצוות התורה - מכל מקום מעשה הבנין שלהם רצויה לפני המקום ומקובלת לפני כסא כבודו באהבה ובחיבה יתירה.

פא יד-טו), תעזבו את רוח העמים שהבאתם עמכם ותראו לעשות הכל עפ"י עצת גדולי התורה שיהיה הכל נעשית ברוח התורה, כי תורתנו הקדושה עשירה בדעת לפתור כל שאלת החיים חיי המדינית באופן היותר טוב ומועיל בכל עידן ועידן, באופן שיפריך הארץ ככל פינה ופינה ובכל מדה ומדה, שלא יושבת ההילוך חיי מדינית בארץ אפילו על רגע, והכל ברוח התורה, וכדאמרו במדרש שיר השירים (רבה פרשה א ד"ה בנות): 'בנות ירושלים', רבנן אמרו אל תקרא 'בנות' אלא 'בונות ירושלים', זו סנהדרי גדולה שיושבין ומביינין אותן בכל שאלה ומשפט. היינו שכל הבנין נחתך על פיהן וכל שאלת החיים

והמדינה נפתר ע"י פיהם. ואמרו בירושלמי דפאה [פ"א ה"א] בפסוק "כי לא דבר ריק הוא מכם" (דברים לב מז), שאין בית דין נותנת נפשה על דבר שלא יתקיים בידם. נמצא שיש כח ביד גדולי התורה לפתור הכל ברוח התורה.

על כן אחי עמי, כמוני וכמוכם אוותה נפשנו לראות בהצלחת הארץ הקדושה ובהרמת דגלה, על כן שמעו לי - אם אתם רוצים לראות סימן ברכה במעשה ידיכם, אז כייפו [-כופפו] עצמכם לחכמי גדולי הדור נושאי דגל התורה, ואל תקשו לבכם שאין אתם צריכים להם, כי אז לא תיעשה ידיכם תושיה, כי לא בכח ולא בחיל לבד תיבנה הארץ כי אם ברוחי אמר ה' צב-אות. כי כשם שאנו צריכים לכם, כי גם בימי שלמה מצינו שבחר לכל מלאכה ומלאכה מביני דעת שקורין 'פאכלייט' [= אנשי מקצוע] לכל דבר ודבר, כך בזמננו יודה כל אחד שבלא 'פאכלייט' אין לבנות הארץ. על כן, קודם כל נבין שאנו צריכים לכם ולפעולתכם, אבל גם אתם תדעו, שגם אתם צריכים לגדולי תורה שיהיה הכל נעשה ברוח התורה, ואז יהיה קיום לפעולתכם. וכעין זה

אמרו בסנהדרין (טז): אלמלא דוד שהיה יושב בתורה לא היה יואב בן צרויה מצליח במלחמה, ואלמלא יואב לוחם מלחמה לא היה יכול דוד להיות יושב ועוסק בתורה, עיי"ש. וזכות אבותינו הקדושים יעורר רצון העליון לגמור מעשה ידיכם בשלמות, ואין שטן ואין פגע רע, ולא יתיצב איש בפניכם, ויתפרדו כל פועלי און, ובכל אשר נפנה חפץ ה' יצליח בידינו, והארץ יתן פריו בברכה מרובה, ושפע שלמעלה יבוא לנו ממרום בשופי גדולה, וכפירוש רש"י בפסוק "וכימין דבאך" (דברים לג כה), וז"ל: כל הימים אשר אתם עושים רצונו של מקום יהיו דבאך, שכל הארצות יהיו דובאות

כסף וזהב לארץ ישראל, שתהא מבורכת בפירות, וכל הארצות מתפרנסות הימנה וממשיכות לה כספם וזהבם, הכסף והזהב כלה מהם, שהן מזיבות אותם לארצכם, עכ"ל. ולכל זאת נזכה רק אם הארץ נבנה ברוח התורה עפ"י עצת גדולי התורה. וכן היה בימי עזרא, שההמון כייפו את ראשם לנושאי דגל התורה (עיי' מלבי"ם שם), וכך בנו את הארץ, וכך צריך להיות גם בזמננו, ואז יחזור אליה כל הדורה הראשון שהיתה יפה נוף ומשוש כל הארץ, ויתגדל ויתקדש שם שמים על ידינו, וישתלשלו הדברים עד שתבוא הגאולה שלימה בביאת בן דוד משיח צדקנו במהרה בימינו אמן, כן יאמר ה' אמן ואמן.

ושבו בנים

ספרו של הרב ישראל גולדווסר

היסטוריה של הווה

ברכה זו על המלפפון, יש לקרוא כדי להבין...
(עמ' 91). או על אותו **קידוש שנעשה מידי ערב שבת בתוככי מנהרות החושך, על פקק מלא במיץ ענבים** (עמ' 33). פרק מיוחד (י"ג - ג) 'חזרה נשמתם

באחד' תופסים משפחות החטופים, שהוארו לפתע באור לא צפוי. עם שבתות הגיבוש שארגנו להם בארגון 'קשר יהודי', בו הוזמן הרב ישראל לשמש כמרצה, צפה ועלתה הנקודה היהודית, ולא דווקא אצל מי שציפו מראש... הורים ובני משפחה רחוקים ביותר, ביקשו פתאום לשמור שבת, להתפלל ולהזכיר את שם יקרים לתפילה.

"בסביבות חודש כסלו תשפ"ה, כשראיתי שהתהליך שהם עוברים רציני ועמוק, אמרתי להם בקריצה: "כשהילד יחזור מעזה הוא לא יכיר אתכם... הוא עזב בית חילוני, וכשהוא יחזור ישמע על אמונה, תפילה ותהילים". והאמא עונה במשפט מדהים: "אני לא דואגת, אני בטוחה שהוא עובר שם אותו מסע שאנחנו עוברים פה". עברו חודשיים, הילד יצא, והמילים הראשונות היו: "תודה לקדוש ברוך הוא ולעם ישראל על התפילות שהתפללו עלי". השחרור היה בשבת, ביום שישי שאחריו מודיע הילד להורים: "אני שומר שבת" (עמ' 96-97).

בספר מופיעים גם פרקים מיוחדים (י"ח-כ"ג) מאת אשת המחבר הגב' ר. **גולדווסר**, מהזוית הנשית, האמהית - של אמהות החטופים והגבורה המיוחדת שלהן, שנתגלתה בימים סוערים אלו.

פרקים מיוחדים הוקדשו לסיפורי הנסים המיוחדים שהיו במאורעות תשפ"ד, על ההשגחה העליונה שחפפה גם ביום הזוועות וכתבה לחיים את מי שעליו לא נגזרה הגזרה, ועל הגבורה היהודית ומסירות הנפש להצלת יהודים גם בשיא רגעי האימה והפחד.

הספר נחתם ביצירה פיוטית מרגשת מאת הרב יהושע מנחם בלושטיין 'מנן ומאן הוא רחיק' [ג] - מיהו ומהו אהובך] בנוסח פיוט ה'אקדמות', המתאר את מסירות הנפש של בני עמנו המופלא לאורך כל שלשלת הדורות, מגדולי העולם ועד לדור אחרון.

ספר חובה, המעניק לקוראיו שעות-זהב של הכרות עם כוחה הכביר של הנשמה היהודית, ולא בעבר הרחוק - אלא כאן ועכשיו, בישראל של תשפ"ה.

"ושבו בנים לגבולם".

להיכנס אל הישובים החרבים, להגיע לניחומי אבלים, ואחריהם, ברוך ה', לסעודות הודיה של שבים".

אכן, לציבור היראים השמור ונזור מהבלי התקשורת והעולם החיצון, משמש הספר כדרך-הצצה מאיר, ישירות אל החלק העמוק, הטוב והנפלא שנתגלה כאן בעם שלנו, מאירועי תשפ"ד והלאה. התיאורים והסיפורים מרגשים ועולים על כל דמיון. כוחה של הנשמה היהודית בוקע ועולה מתהומות הארץ ומעמקי המנהרות, וגם מתהומות הנשיה של שנים ארוכות של ריחוק וטומאה; אך בבוא רגע המבחן, מתגלה כי **אין כח שיכול לכבות את אורה של נשמת ישראל**. מרגש להציץ בתיאור המופלא שנמסר למחבר מאת ידידה מאיר, בנוסח ר' שלמה קרליבך ז"ל, על "קית'-בורא-מיני-מזונות" **שבירך במנהרות**

מתוך המבוא לספר

"הספר הזה הוא ספר של היסטוריה עכשווית. מה שהיה כתוב בעיתונים - כולם יודעים, אבל רוב מוחלט של המסופר הוא דברים שחוויתי לך, ופעמים רבות לא הגיעו לכוותרות, על אף שהם היו הדברים החשובים באמת. הציטוטים מפי השבים והוריהם - את רובם שמעתי בעצמי. בכלל, הספר הוא לא סיכום של העיתונים שקראנו השנה, אלא רק של הדברים שישארו חרוטים בהיסטוריה היהודית באותיות זהב לנצח. אמרתי למשפחת ברג, שכמה שהציבור כעת נסער ומתפעל מהסיפור שלהם, אני מתרגש בעיקר מהעתיד, מכך שבעוד מאתיים שנה כל ילד יהודי ישמע על אגם ברג. לא אמרתי את זה בשביל לתת להם הרגשה טובה, אני מאמין בכך באמונה שלמה. לכן גם חשוב לי שהסיפור הזה יתועד נראוי. רוב הציבור מכיר רק חלק קטן מהסיפור של משפחת ברג. והסיפור של ברג הוא רק חלק קטן מהסיפור המלא."

אצל כולנו מנצנצות באורות של זהב, מילות הנבואה הידועות מספר ירמיהו (לא יד-ru) - "כה אמר ה' קול בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבֶּכֶה עַל בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנּוּ. כֹּה אָמַר ה' מִנְיִי קוֹלָךְ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתָךְ נָאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֶךָ נָאֻם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבְלָם".

מלים אלו נשמעות לרבים מאתנו כמין הבטחה עתידית, אשר מי יודע אם נזכה ונראה בקיומה המלא בחיינו. אך למעשה, ההבטחה מתקיימת מול עינינו כבר עשרות בשנים, ולא רק בדורנו זה, אלא גם בכמה דורות הקודמים לו, עם תחילת התהליך המופלא של שיבת ציון - ועמה יחד השיבה של העם היהודי לשורשיו, בארצו ובנחלתו.

מאורעות תשפ"ד המטלטלות, היו כמין קטליזטור עוצמתי, 'מאיץ חלקיקים' שהאיץ והעצים את התהליך; מתוך השבר העמוק - שבר פיזי כפשוטו ושבר מחשבתי המכונה בפי העם 'ניפוץ הקונספציה' על חיי שלום ושלווה עם האויב הערבי - צמחה ועלתה רוח חדשה בעם, רוח של תשובה, רוח של אמונה איתנה וחיבור עמוק לשורשינו האמיתיים, אל נצח ישראל אשר לא ישקר.

במבוא לספרו, **כותב הרב ישראל גולדווסר**: "ביום יום אני מורה להיסטוריה. ...יום אחד, בלי הודעה מוקדמת, כל ההיסטוריה הרחוקה והכואבת קמה לה מול עינינו מחדש. גזרה קשה, אסון נורא, אבל בד בבד סיפורי קידוש ה' והתחזקות באמונה. אצל אויבינו התגלתה אכזריות ברברית מחרידה - וכנגדם הזדקרה אצלנו מסירות נפש להצלת חיים ולגמילות חסד של אמת. ברגע אחד נשברה האשליה, והדמיונות שאנחנו מסוגלים להסתדר לבד, ומאז - מהפך של אמונה שוטף את הארץ, גל אנטישמיות מתפשט בעולם, ואתו המוני יהודים בתפוצות שנזכרים ביהדותם ומחזקים את הקשר שלהם למורשת ישראל.

כל עם ישראל היטלטל נוראות. במוצאי שמחת תורה, כל אחד בארץ הכיר במעגל ראשון פגוע, פצוע, חטוף, נרצח או שורד. רצתה ההשגחה, ורק ציבור אחד היה קצת יותר רחוק מכל הסיפור הזה, הציבור החרדי. לי זימנה ההשגחה תפקיד שונה, להסתובב קרוב לסיפור, לחוות אותו מכלי ראשון, להיות עם משפחות החטופים בצרתם,

לפני ה- השטה

הרב אריה סגל

שלוש אמות גבוה... וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' (יחזקאל מא כב), ואינו כמתנות שבפנים, שנותן לפני ה' ממש, אלא עורך על שלחנו בלבד. וענין מזבח הפנימי, שהוא מקום הקטרת ריח הסמנים, הוא למסור לה' הלב והחפץ המתפרט לפרטים רבים בתוך מהלך החיים - לחפץ אשר יחפוץ ה' וללכת בדרכיו, ליראה ולאהבה וכל כיוצא בכך, דוגמת שלחן, שאחר ומתוקן לסעודה, יבוא בעליו לסעוד עליו. ולפי שמתפרט, נותן במתנות שלמעלה ארבע מתנות על ארבע קרנות, וכאן נותן על המזבח, כי הדרכים מסוימות ככל התורה. ואחר שנתן על הקרנות המופנות כלפי מעלה [ואף בהן נותן, מחטא ויורד מלמעלה למטה] נותן שבע על עצם המזבח בהזאה [ואפשר דשבע אלו הם ירידת הלב ושימתו למעשים, אך אינו המעשים עצמם, לכך אינו נותנו בנתינה כקרנות אלא בהזאה מרחוק] וחוזר ונותן השירים על מזבח החיצון, שהוא מקום האברים ליתן לפני המעשים עצמם ולעשות המצוות כאשר צוה. עד עתה היו כל המתנות ביד, אך שפיכת שירים שבחוץ - בכלי היא, והיא ליסוד כי המעשים הם המבססים את הבנין כולו, ואמרו "כל שמעשיו מרובים מחכמתו..."

והנה, מעשה יום הכפורים אינו עליה ממטה למעלה ומחוץ לפנים, אלא להיפך - דרך יציאה מפנים לחוץ, לפי שהוא מעשה שמים, ואנו - אין לנו אלא להכין עצמנו לקבל כפרתו וטהרתו, יתברך. אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטריהם, ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים!

והנה מנהג ישראל ביום הכפורים להאריך בתפילה ולהתענג עליה, והוא מעיקרי היום, כמו שנתבאר. אמנם לכאורה, כיון שעיקר מציאותנו ומצבנו כיום הוא מחוץ למקדש, הרי ששייכת אלינו מאד עבודת הדם שכנגד הפרוכת, וכבר האריכו בזה בפיזטים שאחר סדר העבודה, ואף כל סדר העבודה - יש בו מענין זה, להאריך בגעגועים על כל פרט ופרט מעבודת הכהן באהבה וערגה, צפיה והתרפקות - אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי...

ואקוה, שפתחתי פתח למבין להוסיף ולהעמיק בדבר ובשאר סדר העבודה, תן לחכם ויחכם עוד, ויש להאריך. וה' יזכנו לראות בקרוב את הבית בנוי וכהן גדול נכנס ומשרת ונרצה לפניו.

פני מלך חיים" (משלי טז טו), "ואתם הדבקים בה' א-להיכם חיים כלכם היום" (דברים ד ד). היא דבקות היא תענוג היא חיים.

וכיון שענין זה הוא נקודת החיים, כיון שמתחדש ועומד לפני ה', מיד נעשה האדם כבריה חדשה ונטהר ומתכפר. ומאחר שהוא פנימיות הכל ולמעלה מן הכל, כמו שאמרו "אין בטובה למעלה מענג" (ספר יצירה ב ד, מובא בכוזרי מאמר ד אות כה), נכנס כהן ביום זה לפני ולפנים ועומד במקום שעומד מתוך קרבה שאין למעלה הימנה. וכדי לבטא שנכנס בבחינת פנימיות, אינו לובש בגדי זהב שכתכשיטים הם חוצה לו, אלא נכנס בבגדי לבן נקיים בלא צבע, אמירה ודבור בשתיקה במקום שאין מילה מבעת, במקום שהוא למעלה מכל ביטוי ותיבה, בלא קול מעיל, בלא כתב שעל חשן אפוד וציץ, מתיחד עמו כמבטא את כנסת ישראל - "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש", ושם - "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך" - אני ואתה. ועבודתו שם היא מסירת החיים בדם אחת למעלה למקור הנעלם ושבע למטה להתממשות החיים במציאות. ואין מתכוין להזות למקום מסוים, שכן אי אפשר לסיים מקום ולהגדיר, ואין מגע בפועל ואין סוף, אלא לעולם הולך ומזה ומתקרב ומתדבק עוד ועוד, זורק אל מולו, ואחר שמוסר נקודת החיים, מקטיר הקטרת מציאות התענוג עצמו - ריח ניחוח, ריח שלא בגוף, ובענן אראה על הכפורת.

ושוב יוצא ומזה כן על הפרוכת. וענין הפרוכת הוא שמזה מול הקודש כבפנים, אלא שעומד בחוץ והקודש מוסתר מאחורי פרגוד. ובאורו, שמה שחוץ לנקודת התענוג וסובב אותה - הוא ענין הגעגועים וההשתוקקות שעומד בחוץ ומתכוון לפנים. והרי על דרך כלל, רוב חיי האדם, הוא אינו זוכה לעמוד בדבקות עילאה, ואמרו - "וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה, והכתיב כי ה' א-להיך אש אוכלה הוא, אלא 'והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק', אך אף בזמן שאינו דבק אהבה בתענוגים, עומד ביחול, בתקוה, בתשוקה - מתי אבוא ואראה פני א-להים. על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי, כי חולת אהבה אני, צמאה נפשי לא-להים לא-ל חי.

ושוב יוצא ומזה על מזבח הפנימי. וענין מזבח הוא כשלחן גבוה, וכן הוא אומר ביחזקאל "המזבח עץ

כאשר נבוא להתבונן בענין יום הכפורים בפרשת אחרי מות, נראה כי עיקר ענינו הוא כניסת כהן גדול לפני ולפנים, אלא שההכשר לכניסתו הוא על ידי הסדר שנאמר 'בזאת יבוא אהרן' וכל הסדר האמור בפרשה. וכיון שנכנס ועושה הסדר, מכפר בו על ישראל, ואחר שמכפר עליהם, יש להם להצטרף עמו ולהתענות, כאדם העומד על קרבנו. אמנם אף בדורות הללו, שאין לנו לא כניסה לקדש הקדשים, לא כהן ולא קרבן, נצטוונו 'שבת שבתון' היא לכם ועניתם את נפשותיכם חוקת עולם, והוא מפני שכיון שהוא היום הקבוע להכנס הכהן אל הקודש פנימה - אף כלפי מעלה הוא היום הקבוע לרצות את ישראל לקרבם ולטהרם, ואף בזמן הזה מכפר לנו ביום הכיפורים ואנו מקבלים ועומדים על הכפרה בתענית.

וענין התענית אינו להצטרף ברעב ובצמא, ואדרבה - אמרו ז"ל שנלמד מהכתוב 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב' שמצוה לאכול בתשיעי, וכל האוכל בו כאילו התענה תשיעי ועשירי, ומטעמי - שלא נחוש צמא ורעב, ומה שנאסר הוא התענוג כמו גם רחיצה, סיכה ותשמיש, כי גדר התענית הוא מניעת תענוגים. והרעיון המונח בזה הוא לומר ולעשות כן בפועל, שאין תענוגינו אלא להתענג עליך, על קרבנתך, על אהבתך ויראתך בעמידה לפניך בתפילה, בתורה ובקיום צווייך, כדכתיב 'והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך' (תהילים לז ד), ואומר "כי אז על ש-די תתענג ותשא אל א-ל לוח פניך (איוב כב כו), ובמניעתנו מתענוגים אחרים, אנו מוסרים אליו כל תענוגינו ואין לנו עוד מלבדו [ואחר שעושים כן אחת בשנה, שוב כל השנה מאירה מזיו זה, וכשאוכלים ושותים בימים אחרים, עומדת האכילה כעל שלחנו של מקום, ואף בה תענוגינו עליו, ואומר "שמעו שמעו אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם" (ישעיה נה ב) . ודע, כי נקודת התענוג והרצון היא נקודת החיים בפנימיות הנפש, וסביב הרצון בנויים כל חיי האדם, ומסירת התענוגים ענינה מסירת החיים עצמם! ראה, ששרש החיים בתענוג, ומהתענוג הם נמשכים אם ע"י אכילה ושתיה שא"ל לחיות במניעתם ואם בתשמיש שהוא ממשיך משך החיים ובמסירתנו אליו כל תענוגינו, אנו אומרים כי הוא חיינו ואורך ימינו, כי עמך מקור חיים, ושמך א-להים חיים, ונמשכים החיים ממנו, ככתוב "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית ב ז), "חיים ברצונו" (תהילים לו), "באור

עין בעין ידאו | קיום דברי נביאינו בשיבת ישראל לארצו

חג הסוכות

דברי רבותינו

קול צפיר נשאו קול יחדו ידנו
מובאות מגדולי ישראל

הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין
זצ"ל [אביו של מרנן הגאונים רבי
ירחמיאל גרשון ורבי יעקב]

מצוות חג הסוכות מתאימות
בדווקא לבני ארץ ישראל

"שתי מצוות אלו - סוכה ושמחת
החג, בהשקפה שטחית אין להם
מקום אלא בימי שְׁבַת ישראל על
אדמתו בארץ ישראל, במזרח
העולם, מקום בו האויר עודנו חם
וממוזג בעת הזאת, השמש עוד
מזהיר על הארץ ברב פאר והדר,
ובני אדם מבליים כל ימיהם בחוץ
תחת כפת השמים ומתענגים על
הדר הטבע הנסוך על פני האדמה,

בארץ הזאת מה טוב ומה נעים
לשבת בסוכה עשויה תחת כפת
השמים, מסוככת רק כהלכה, צלתה
מרובה מחמתה, ובדפנות שטים
כהלכתן ושלישית טפח, האויר
צח והסכך מגין מן קרני השמש
הלוהטים, והנאת הגוף ממש היא
לשבת בסוכה בארץ ישראל.

כמו כן, גם מצוות שמחת החג היה
לה מקום בארצנו, עת שעם ישראל
אסף וכנס את תבואתו מהארץ
הפוריה, ארץ זבת חלב ודבש, ...
בעת כזאת ראוי לשמוח בכל הטוב
אשר נתן ה' לעמו ישראל. אבל
אנו עם הגלות, עם נודד ממקום
למקום וממדינה למדינה, והגנו
עתה עם יושבי ארץ צינה וקרה,
ועפ"י רוב בימי הסוכות הגשמיים
יורדים והאויר קר, ולפעמים גם
השלג יפול על הארץ.

הוד צבי ח"א, עמ' 175

ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם

(יחזקאל טו)

אחד הדברים הבולטים לטובה שהתרחש בדור האחרון
עם החזרה לארץ הקודש, הוא בקיום מצוות זמן
שמחתנו - חג הסוכות. אין זה סוד, כי בגולה הדויה,
מצוות החג עמדו על בלימה, וכמעט שבוטלו בכורח
הנסיבות.

ידועים לכל דברי הרמ"א בהלכות ישיבת סוכה (או"ח
תרל"ט ס"ב) - "מה שנוהגין להקל עכשיו בשינה, שאין
ישנים בסוכה רק המדקדקין במצות - יש אומרים
משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקרים". משפט
קצר זה משקף את המציאות העגומה בארצות אויבנו,
שאינן מתאימות לעם הקודש לא רק מצד שוכניהם
שונאי ישראל, אלא גם מצד טבע בריאתם - הקור
הגדול השורר בהם בתקופת השנה של חג האסיף,
המונע כפשוטו מלקיים שינה בסוכה.

כמו כן מצוות ארבעת המינים, אותה זוכה בימינו לקיים
כל דרך בשמחה ובהידור - היתה נחלת יחידי סגולה
בדור קודם, ראה למשל בשו"ע (או"ח סימן תרנח) - "מה
שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי, שכל הקהל קונים
אתרוג בשותפות - או מה שכתב בערוך השולחן (סי'
תרנז) - "אצלנו הלואי שיהא ביד משפחה אחת לקנות
לעצמם הארבעה מינים, וגם זה אינו מצוי". וכך מסופר
על מרן החפץ חיים זצ"ל (ספר "דעו דורותיכם"), כי רוב
ימיו שיתף אחרים באתרוג שקנה, משום שלא היה לו
מספיק כסף כדי לקנות אתרוג לעצמו בלבד.

אף בספרות השו"ת תשובות רבות נתחברו בעקבות
מציאות זו - ראה למשל בתרומת הדשן (ח"ב סי' נב)
אודות כמה קהילות שלא היה בסביבתם כי אם
אתרוג אחד, "והיו רוצים כל הישובים לצאת ידי
חובה, ועמדו וחתכו אתרוג לכמה חתיכות,
ושלחו לכל ישוב חתיכה אחת". ... בשו"ת פלא
יועץ (סי' ג) מסופר אודות קהילה שהיה בה
אתרוג ובאחרת לא נמצא, וביקשו בני הקהילה
לשלוח להם את האתרוג למחציתו השניה של
החג. והיריעה עוד ארוכה...

פנים חדשות לחג הסוכות עם חידוש הישוב

ומאידך, מציאות החג המרינה והאופי המיוחד
שלו כפי שהוא בארצנו הקדושה - אין צורך
להרחיב ולתאר! חג הסוכות הלא הוא חגה של
ארצנו, ואותות השמחה מבצבים מכל פינה!
הסוכות בכל מרפסת, חצר [ומִדְרָכָה...], שווקי
ארבעת המינים העמוסים לעיפה במינים
מהודרים טריים ומשובבי נפש שעיקרם מגידולי
ארצנו הקדושה, חנויות הסכך והדפנות, דוכני
ה'קישוטים' המלאים בכל טוב, והמולת הקניה,
הבנין וההכנות לחג, אשר אין מי שנותר אדיש
לנוכח המראה המרהיב והמלבב. וכל זאת עוד
בימי ההכנות - בין עשור לחג. ואילו ימי החג

עצמם, ימים אשר כמעט 'לא ראינו שינה בעינינו' אף
בימינו אנו, בהם הציפיה עדיין ממלאת את הלבבות,
אולם קול הששון והשמחה כבר נשמע בערי יהודה
ובחצות ירושלים. רחובות ירושלים הרועשים והגועשים
בלילות חול המועד בקול רֶנָּה וְתוֹדָה קִמּוֹן חוֹנֵג, כאשר
מכל פינה נשמעים קולות הששון והשמחה האופייניים,
והנהרה פושטת על כל פנים.

ועם זאת, כדי לשבר את האוון, נביא כמה נתונים
מספריים על גידול ארבעת המינים לפי רבות השנים
במאה האחרונה.

נתוני ארבעת המינים בגידול ישראל

במהלך מאה השנים האחרונות, חל מהפך, מארץ
שכמעט לא היה ניתן למצוא בה אתרוגים, ואלו שכן
היו כחושים ורעים, הפכה ישראל למעצמת יצוא, ולבית
הגידול המרכזי של אתרוגים, לולבים, הדסים וערבות,
המפורסמים ביופים ובהידורם ומשווקים בכל רחבי
הארץ - וגם בעולם כולו. (מקור - הארכיון הציוני
המרכזי)

אתרוגים - בישראל גדלים עד כ - 2,000,000 אתרוגים,
ומתוכם נמכרים בארץ כ - 800,000 יחידות בשנה,
ובחו"ל עוד כ - 300,000.

לולבים - בשנים האחרונות חל מהפך, ובמקום יבוא
לולבים ממצרים, החלו לגדל בארצנו ככמויות אדירות
וכל הסחורה היא משבח ארץ ישראל. וכן ידועים
ביופים הדסי ארצנו ובפרט מהגליל והגולן.

נתונים נוספים לפרטי פרטים אודות היצור והיצוא
הישראלי של ארבעת המינים ניתן לקבל בדוא"ל של
האגודה - kdst.office@gmail.com

בצל חמדתו וישובתי

הרב מנשה בן-יוסף

בעצם קרבתו לה' הוא נשמר וניצל מכל רע. זכר לדבר (בראשית י"ח) - "יָרַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל תַּעֲשֹׂו דָבָר כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בָצֵל קִרְתִּי".

נמצא, אם כן, שהשמחה בחג הסוכות היא על קרבתנו לה' ועל שכינתו בתוכנו, שבזה אנו חוסים בצל כנפיו, ונשמרים על ידו. מציאות זו התגלתה במדבר במוחש בענני הכבוד, והיא קיימת בהסתר בכל דור ודור, לכל ישראל בכלל, ולכל הבוטחים בו בפרט.

לשכינת ה' יש שני פנים - מצד אחד אש אוכלה היא, שמצד זה יש בהתגלות ה' פחד וחרדה, ומי מכלכל את יום בואו, ומי העומד בהראותו. ומן הצד השני, היא נותנת קיום ומציאות, היא ענן למסך, מחסה מזרם, צל מחורב.

כשהעלה דוד המלך עליו השלום את הארון לירושלים, נתגלתה השכינה תחילה באשה האוכלת, ונפרץ פרץ בעוזא. אז ירא דוד את ה' - "וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אֲרוֹן ה'" (שמואל ב' ט). אבל כאשר שמע כי "בָּרַךְ ה' אֶת בֵּית עֲבֹד אָדָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּעִבּוֹר אֲרוֹן הָאֱ-לֹהִים" (שם יב) וראה שהפכה השכינה את פניה, להשפיע שפע וברכה - אז העלה אליו את ארון ה' בשמחה.

החודש השביעי כולו הוא חודש של גילוי שכינה בישראל. מתחילתו, בימי ראש השנה ויום הכיפורים, מתגלים פני האש של השכינה, ואז עבודתנו היא למתק את הדינים, להעביר חרון, להזכר לטובה ולהתרצות לפני ה'. אחר כך בחג הסוכות, מתגלים פני החסד של השכינה, מתגלה לנו כמה ברכה ושפע יש בישראל מכח שכינת ה' בתוכם, ואז הוא זמן השמחה לפני ה', שמחה בו, שמחה בשכינתו, שמחה בחסדיו.

נמצאים אנו בתקופה גורלית לעם ישראל, בתקופה שניתן לראות עין בעין את שכינת ה' הסוככת על עם הקודש יושבי ארץ הקודש. בימי חג הסוכות, נשמח בקרבתו, נבטח בשמירתו ונחלה את פניו, שיזכנו לראות בפרישת סוכת שלומו על ירושלים. "ויהי בשלום סכו ומעונתו בציון". "כתפתוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, בצל חמדתו וישובתי ופריזו מתוק לחכי".

נמצא, אם כן, שהכתוב מכנה את עמוד הענן שהגן על ישראל בשם 'סוכה'. וכן הוא אומר (תהילים קה לט) - "פָּרַשׁ עָנְנוּ לְמִסְכָּה וְאֵשׁ לְהָאִיר לָלֵלָה". גם כאן נתפרש, שהענן היה למסך, ומסך הוא משורש סוכה.

אם אמנם הסוכות ענני כבוד היו, הרי שנפתח לנו פתח להבין סודו של דבר. אין כאן רק זכר לשמירה ששמרנו ה' לבל נוכה בשרב ובשמש, אלא יש כאן דרגה של קרבה לה', שהשמירה היא תוצאה ממנה.

ענני הכבוד אינם סתם עננים שנפרשו להגן על ישראל, אלא כשם כן הם - עננים שבהם נגלה כבוד ה', עננים הנקראים על שם ה', כמו שכתוב (שמות יג כא) "וְהָלַךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעֶמֶד עָנָן". ונאמר (שם טז י) - "וְהָיָה כְבוֹד ה' נִרְאָה בְּעָנָן", ונאמר (שם כד טז) - "וְיִשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הָרִי סִינַי וַיְכַסֶּהוּ הָעָנָן וַיִּשֶׁת יָמִים", והרבה כיוצא בזה.

השמירה שנשמרו בה ישראל במדבר, היא תוצאה מהיות ה' שוכן בקרבם. כיון שה' שוכן עמם, והם קרובים אליו, הם מקבלים כביכול מציאות ממציאותו, וכך יש להם אפשרות קיום גם במדבר, במקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם.

מציאות זו נוהגת בישראל לדורות. בכתובים רבים מצינו, שהקרב אל ה' ובטח בו, אזי לא רק שה' משגיח עליו ומצילו מן הצרות, אלא כביכול ה' עצמו נעשה לו למגן וצנה, לסוכה ולצל, כמו שכתוב (ישעיהו כה ד) - "כִּי הִיִּיתָ מְעוֹז לְדָל מְעוֹז לְאֶבְיוֹן בָּצָר לוֹ מִחֶסֶד מִזֶּרֶם צֶל מַחֲרִב". ונאמר (תהילים צא א) - "יֹשֵׁב בְּסֶתֶר עֲלִיוֹן בָּצֵל שִׁדִּי יִתְלַוֶּנּוּ", ושם (ד) נאמר - "בְּאַבְרָתוֹ יִסֹּף לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תִּחְסֶה צִנָּה וְסִחְרָה אָמְתוֹ", כביכול הוא עצמו באברתו בכנפיו ובאמתו - הוא סוכתך וצילך, וכתובים הרבה כאלו, ימצא המדבק עצמו בספר תהילים.

ועומק הדבר הוא, שהשמירה אינה באה אל הבוטח רק בתורת שכר טוב על מעשהו הטוב, אלא עצם ההתקרבות לה' - שהוא יסוד כל מציאות נמצאת - נותנת לאדם מציאות. לכן, גם אדם שאינו זכאי לשמירה מצד מעשיו הטובים,

המצוה העיקרית בחג הסוכות, שעל שמה נקרא החג, היא מצות הישיבה בסוכה.

תכלית המצוה נתפרשה בתורה (ויקרא כג מג), שהיא "לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בִסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם".

יש להבין, מה גדול ויקר כל כך בסוכות אלו שהושיבנו בהם ה', עד שצריך לעשות להם זכר בכל שנה ושנה שבעת ימים, כעין מה שעושים ליציאת מצרים, שהיא יסוד מציאותו של עם ישראל.

עוד יש להבין - אם אותן סוכות הן מציאות שהיתה בעבר ואיננה עוד, מה טעם יש לעשות לה זכר, ועל מה ולמה חשוב כל כך שידעו דורותינו, כי אי אז בעבר הרחוק הושיבנו ה' בסוכות. והדברים מראים, כי גם היום יש לנו שייכות עם אותן סוכות, ועלינו להבין זאת.

נחלקו רבותינו אם הסוכות הללו ענני כבוד היו או סוכות ממש. והרמב"ן (שם) כתב, שפשוטו של מקרא כדעת האומר שענני כבוד היו, והביא סמך לזה מן הכתוב בישעיה (ד ה-ו) - "וְכָרָה ה' עַל כָּל מְכוֹן הָרִי צִיּוֹן וְעַל מְקָרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנִגְהָ אֵשׁ לְהִבָּה לְלַלָּה כִּי עַל כָּל כְּבוֹד חָפָה. וְסִכָּה תִהְיֶה לְצֶל יוֹמָם מַחֲרִב וּלְמַחֲסֶה וּלְמִסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמִּטָּר".

יש להוסיף עוד בזה את דברי הכתוב בשמואל (שמואל ב' כב יב) - "וַיִּשֶׁת חֲשָׁךְ סְבִיבֹתַי סֻכּוֹת, חֲשֵׁרֶת מִים עָבִי שְׁחָקִים". וכעין זה בתהילים (יח יב) - "וַיִּשֶׁת חֲשָׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכּוֹת, חֲשֵׁרֶת מִים עָבִי שְׁחָקִים". מקרא זה על קריעת ים סוף נאמר, כמו שמוכיח כל ההקשר שם, והכתוב מפרש, שה' השית את חושך סתרו, דהיינו את עמוד הענן שהוא החושך המסתיר את כבוד ה', להיות לסוכה לישראל להגן עליהם מן המצרים, וכמו שנאמר בתורה (שמות יד יט-כ) - "וַיִּסַּע מִלֶּאֱ-לֹהִים הַהֶלֶךְ לִפְנֵי מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֶה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וְהַחֲשָׁךְ וַיָּאֵר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה".

מקומות בארץ שכם

הרב מאיר גולדמינץ
MGOLD@KEDUSHASTZION.ORG

מחורבן ממלכת ישראל ועד ימינו

שכם
נابلس
Nablus

שבטי ישראל עולים לרגל בימי חזקיהו

האמת היא, שלדעת חלק מהמפרשים, כבר בימי חזקיהו אנו רואים שנשארו חלק מעשרת השבטים בעריהם.

בדברי הימים פרק ל מובא, שחזקיהו שולח איגרות לשבטי ישראל מן ועד באר שבע, וקורא להם לשוב אל ה' ולעשות פסח לה' א-להי ישראל בירושלים (שם ט-טו) -

"וַיַּעֲמִידוּ דָבָר לְהַעֲבִיר קוֹל בְּכָל יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד דָּו לְבֹאֹת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם כִּי לֹא לָרֹב עָשׂוּ כְּכַתּוּב. וַיֵּלְכוּ הָרָצִים בְּאִגְרוֹת מִיַּד הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו בְּכָל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה וּכְמֻצּוֹת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אֵל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתְכֶם וְצִחֶק יִשְׂרָאֵל וְיִשָּׁב אֶל הַפְּלִיטָה הַנִּשְׁאָרָת לָכֶם מִכָּפַר מַלְכֵי אֲשׁוּר. וְאַל תִּהְיוּ כְּאֲבוֹתֵיכֶם וּכְאֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מָעִלוּ בַּה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּתְּנֵם לַשִּׁמָּה כְּאֲשֶׁר אָתֶם רְאִיתֶם. עֲתָה אֵל תִּקְשׁוּ עֲרֻפְכֶם כְּאֲבוֹתֵיכֶם תִּגְדּוּ יָד לַה' וּבִאֵו לְמַקְדָּשׁוֹ אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ לְעוֹלָם וְיִגְדּוּ אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְיִשָּׁב מִכֶּם חֶרֶן אָפוֹ. כִּי בְשׁוּבְכֶם עַל ה' אֲחֵיכֶם וּבְנֵיכֶם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיכֶם וּלְשׁוֹב לְאַרְץ זְאֵת כִּי חָנוּן וְרַחוּם ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא יִסֹּר פָּנִים מִכֶּם אִם תָּשׁוּבוּ אֵלָיו."

חלק מעשרת השבטים קבלו את ההצעה, וחלקם דחו אותה (שם יא) -

"וַיְהִיו הָרָצִים עֹבְרִים מְעִיר לְעִיר בְּאֶרֶץ אֲפֶרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְעַד זָבֻלֹן וַיְהִיו מִשְׁחִיקִים עֲלֵיהֶם וּמַלְעֵגִים בָּם. אָךְ אֲנָשִׁים מֵאֲשֶׁר וּמְנַשֶּׁה וּמִזְבֻּלֹן וּבְכַנְעוֹ וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלַם."

בסופו של דבר, פסח זה היה השמח ביותר מימי שלמה המלך (שם כה-כו) -

"וַיִּשְׁמְחוּ כָּל קֹהֵל יְהוּדָה וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל הָקָהֶל הַבָּאִים מִיִּשְׂרָאֵל וְהַגֵּרִים הַבָּאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַיִּזְבֵּיִם בִּיהוּדָה. וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה בִּירוּשָׁלַם כִּי מִיָּמֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כָזֹאת בִּירוּשָׁלַם." לשם כך, אגב, עושה חזקיהו את הפסח בחודש השני, והדבר לא היה לגמרי כדון (שם טו-יח) -

"וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח בְּאֶרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וְהַכֹּהֲנִים

אל - עיר העגל של ירבעם. ומכאן לומדת הגמרא, שיאשיהו הרחיב מלכותו גם אל ערי מלכות ישראל. ואכן, בפסוקים בספר מלכים ב' פרק כג רואים, שיאשיהו טמא או הרס את הבמות במקומות רבים בארץ, כולל בשומרון.

בפסוק ח נכתב על ערי יהודה - "מִגִּבְעָה עַד בְּאֵר שֶׁבַע".

בפסוקים הבאים מובא, שיאשיהו הרס את "הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם".

בפסוקים טו-יח יאשיהו נתן ושרף "אֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית אֵל הַבָּמָה אֲשֶׁר עָשָׂה יִרְבֵּעָם בֶּן נְבֻט".

ובפסוק יט יאשיהו מסיר "אֵת כָּל בְּתֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן".

בדברי הימים (ב לד ו-ז) מתואר מפעלו של יאשיהו ביתר הרחבה -

"וּבְעָרֵי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְשִׁמְעוֹן וְעַד נֶפְתָּלִי בְּחִרְבַּתֵּיהֶם סָבִי. וַיִּנְתֵּן אֵת הַמִּזְבְּחוֹת וְאֵת הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסָלִים כִּתָּת לַהֲדֹק וְכָל הַחֲמֻנִים גִּדְּעָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב לִירוּשָׁלַם."

על כל פנים, יאשיהו מולך גם על ערי שומרון, לכאורה כולל שכם. אם כן, מסתבר מאוד שהמשיכו לגור שם מבני ישראל עד חורבן ירושלים.

על פי זה יובן המעשה בפסח הגדול שעשה יאשיהו. הפסוקים מתארים - "וַיִּצְוּ הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֵיכֶם כְּכַתּוּב עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה. כִּי לֹא נַעֲשֶׂה כְּפֶסַח הַזֶּה מִיָּמֵי הַשְּׁפֹטִים אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֵת יִשְׂרָאֵל וְכָל יָמֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יְהוּדָה. כִּי אִם בְּשִׁמְנֵה עֲשֶׂה שִׁנָּה לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְנַעֲשֶׂה הַפֶּסַח הַזֶּה לַה' בִּירוּשָׁלַם" (מלכים ב כג כא-כג).

מדוע לא נעשה פסח כזה גדול במשך שנים רבות עד זמן יאשיהו?

משום שירבעם בן נבט העמיד שומרים, שישראל לא יעלו לרגל לירושלים.

כאשר גלתה מלכות ישראל, שרידי עשרת השבטים, וכן הגולים שהחזיר ירמיהו, עלו לירושלים לראשונה מזה מאות בשנים. לכן היה זה פסח מיוחד, שהשתתפו בו אנשים מכל שבטי ישראל.⁵

שכם אחרי גלות עשרת השבטים

במאמרים הקודמים על שכם, למדנו על שכם התנ"כית מימי האבות והשבטים, דרך מעמד הברכה והקללה והקמת מזבח יהושע בהר עיבל, והתמקדנו גם בפילוג הממלכה.

במאמר זה, ננסה לסקור את אירועי שכם מאז ועד ימינו.

שכם שימשה כבירתה של ממלכת ישראל בימי ירבעם בן נבט. לאחר מרד בעשא ותפיסת השלטון על ידו, עברה עיר הבירה לתרצה. כאשר שושלת בית עומרי ואחאב תפסו את המלוכה בישראל, הם העבירו את עיר המלוכה לשומרון. שם היא נשארה עד גלות עשרת השבטים.

לכאורה, אחרי חורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים, שכם אמורה להיות שוממה מיהודים, כמו כל אזור ממלכת ישראל. מלך אשור הגלה את אחינו לחלח, חבור, נהור גוזן וערי מדי, הביא אנשים מבבל, כותה, עוא, חמת וספרוים והושיב אותם בערי שומרון תחת בני ישראל. מאותה עת, בשומרון נמצאים כותים, הקוריים היום 'שומרונים'. למרות זאת, אנו מוצאים יהודים משכם גם אחרי גלות עשרת השבטים.

בספר ירמיהו פרק מא מסופר על הריגת גדליהו בן אחיקם בחודש השביעי. למחרת, הגיעה קבוצת אנשים שלא שמעה על חורבן בית המקדש להביא מנחה ולבונה אל בית ה'. שם פוגש אותם שימעהאל בן נתניה - רוצח גדליהו בן אחיקם, והוא רוצח גם אותם. וכך כותב בפסוק (ירמיהו מא) - "וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מִשְׁכֶּם מִשְׁלוּ וּמִשְׁמֶרֶון שְׂמָנִים אִישׁ מִגְּדָלְחִי זָקוֹ וְקָרְעִי בְּגָדִים וּמִתְגַּדְּדִים וּמִנְחָה וּלְבֹנָה בְּיָדָם לְהָבִיא בֵּית ה'". הפסוק אומר, שאותם אנשים באו משכם ומשילה. כדי להבין זאת, צריך להתבונן בתנ"ך ובחז"ל בכמה מקומות.

יאשיהו מולך גם בממלכת ישראל

בגמרא במסכת מגילה דף יד: נאמר, שירמיהו הלך להחזיר את עשרת השבטים², ויאשיהו מלך עליהם. הגמרא מביאה מפסוקי התנ"ך, שיאשיהו מלך בבית

1. עם הכיבוש הערבי של ארץ ישראל, רבים מהם התאסלמו - זאת בנוסף להגירה ערבית גדולה לארץ, שנוצרה במקביל לשיבת ציון של עם ישראל, מאחר והיתה כאן עבודה ופרנסה גם לגויי הארץ בזכות השפע והברכה שעם ישראל הביא איתו. [באותה מידה, העובדים הזרים של היום, עלולים להיות ה"פלסטינים" של הדור הבא].

שומרונים המחזיקים בדתם קיימים היום מתי מעט - פחות מאלף, וגם זה בעקבות "יבוא" של נשים מרחבי העולם, כדי להגדיל את עצמם. הם מרוכזים ב'קרית לווה' שבהר גריזים, ובשכונת נווה פנחס שבחולון. אין שומרונים במקום אחר בעולם, מאחר ועל פי הדת השומרונית, יש איסור מוחלט לגור מחוץ לארץ ישראל.

בטיול של 'קדושת ציון' בהר גריזים ומצפה יוסף, פגשנו אותם, ראינו את הכתב המיוחד שבו הם משתמשים - כתב עברי עתיק - שהשתמר בידם מעת הגיעם ארצה, ופגשנו את מצוות דתם המוזרה והמעוותת.

נשים לב, שה"כהנים" שלימדו את הכותים איך לעבוד את ה', לא היו מבני הארץ כי אם מכנהי ירבעם בבית אל. כלומר, הם לימדו אותם עבודת ה' בשילוב עגלי הזהב. כתוצאה ישירה מכך, המשיכו הכותים לעבוד את אליהם אשר הביאו מהמקום ממנו באו, "אֵת ה' הָיוּ יָרֵאִים, וְאֵת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים". גם מצוות התורה התעוותו בהתאם.

הכותים בנו להם מקדש בראש הר גריזים, ששימש עבורם כתחליף לירושלים. עד היום, חלק מ'עשרת הדברות' שלהם היא הבחירה בהר גריזים, עפ"ל. ראוי להזכיר, כי בימי אלכסנדר מוקדון ושמועון הצדיק, העלילו הכותים עלילה על היהודים. אלכסנדר השתחוה לשמעון הצדיק, ומשם הם הלכו והחריבו את המקדש של הכותים בהר גריזים. מאז הוא חרב (יומא סט.).

במגילת תענית נקבע יום כ"ה בטבת דלא למספד ביה, לזכר אותו מעשה.

2. לא כתוב כמה מעשרת השבטים ירמיהו הצליח להחזיר. מהדיון במסכת סנהדרין קי: האם עשרת השבטים עתידיים לשוב או לא, משמע שימיהו החזיר רק חלק מהם.

3. מה שבהחלט חשוב לדעת הוא שבימינו היום יש לא רק בני שבט יהודה, כהנים ולויים, אלא נציגות של כל שבטי ישראל.

3. שם ח - "וַיָּבֹא אֵת כָּל הַכֹּהֲנִים מִצָּרִי וְיִטְמֵא אֵת הַבָּמוֹת אֲשֶׁר קָרְאוּ שְׁמֵהּ הַכֹּהֲנִים מִגִּבְעָה עַד בְּאֵר שֶׁבַע".

4. באר שבע שהוזכרה לעיל, היא מנחלת שבת שמעון, כמבואר ביהושע יט א-ב.

5. רש"י מדייק על עשרת השבטים שהחזירים ירמיהו. הרד"ק כותב, שאמנם מלך אשור הגלה את עשרת השבטים והביא במקומם כותים, אך עדיין נשארו שארית מעשרת השבטים בארץ, זעיר שם זעיר שם.

וְהָלוּם נִכְלְמוּ וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבִיאוּ עֲלוֹת בֵּית ה'. וַיַּעֲמֵדוּ עַל עַמְדָּם כְּמִשְׁפָּטָם כְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֶל־לֵהִים הַכֹּהֲנִים זִרְקִים אֶת הַדָּם מִיַּד הַלְוִיִּם. כִּי רַבַּת בִּקְהָל אֲשֶׁר לֹא הִתְקַדְּשׁוּ וְהָלוּם עַל שְׁחִיטַת הַפִּסְחִים לָכֵל לֹא טָהוֹר לְהִקְדִּישׁ לַה'. כִּי מִרְבִּית הָעַם רַבַּת מֵאֲפָרִים וּמִנִּשָּׁה יִשְׁשָׁכָר וְזָבְלוֹן לֹא הִטָּהְרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִּתְבוֹב כִּי הִתְפַּלֵּל יִחְזְקִיָּהוּ עָלֵיהֶם לֵאמֹר ה' הַטּוֹב יִכְפֹּר בְּעַד.

עבודת המקדש שלא כדין - וה' הטוב יכפר!

הגמרא בסנהדרין יב: דנה מדוע שחטו את הפסח בארבעה עשר לחודש השני, מדוע זה היה "בלא ככתוב", ומדוע נצרך חזקיהו להתפלל שה' הטוב יכפר בעד.

לדעה אחת, 'עירב ניסן בניסן' - כלומר בל' אדר הראוי להיות ניסן. לדעה שניה, מפני שאין מעברין את השנה מפני הטומאה. לדעה שלישית, לא היה כאן עיבור שנה, אלא הוא דחה את ישראל לפסח שני שלא לצורך, כי רובם היו טמאים, והיה אפשר להקריב בפסח ראשון בטומאה.⁶

בפסוקים הבאים נכתב, שהקב"ה שמע תפילתו של חזקיהו, וכיפר על כך שהפסח היה שלא כדין.

הכתוב אומר "וַיִּשְׁמַע ה' אֶל יִחְזְקִיָּהוּ וַיִּפְּאֵר אֶת הָעָם, וּמִסְבִּירִים הַמְּפָרְשִׁים "וַיִּשְׁמַע ה' - וְלֹא שִׁמְעָה ה' אֶל תְּפִלָּתוֹ וַיִּכְפֹּר עַל הָעוֹן הַזֶּה".

וכן כתב הרמב"ם הלכות ביאת מקדש סוף פרק ד':

וְהָיָה הַדָּבָר מִפְּרָשׁ בְּכַתּוּבִים שֶׁנֶּאֱמַר שֵׁם כִּי רַבַּת בִּקְהָל אֲשֶׁר לֹא הִתְקַדְּשׁוּ וְהָלוּם עַל שְׁחִיטַת הַפִּסְחִים לָכֵל לֹא טָהוֹר, כִּי מִרְבִּית הָעַם רַבַּת מֵאֲפָרִים וּמִנִּשָּׁה יִשְׁשָׁכָר וְזָבְלוֹן לֹא הִטָּהְרוּ. וּמִהוּ זֶה שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִּתְבוֹב' מִפְּנֵי שֶׁעָבְרוּ אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֹּמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּנְעֹץ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל הַקְּהָל בִּירוּשָׁלַם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, כִּי לֹא יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת בְּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא הִתְקַדְּשׁוּ לְמַדִּי, וַיִּכְבֶּר בְּאָרְנוֹ בַּקֹּדֶשׁ הַחֹדֶשׁ שֵׁאִין מִעֲבָרֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה לְכַתְּחֹלָה מִפְּנֵי הַטֹּמְאָה:

וְעוֹד אַחֲרֵת הֵיחָד שֵׁם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה. שֶׁעָבַר חֲזָקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ אֶת הַשָּׁנָה בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים שָׁל אֶדָר שֶׁרָאוי לְהִיטּוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן וַעֲבָדוֹ אוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ אֶדָר שֵׁנִי וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים שֵׁאִין מִעֲבָרֵינוּ בְּיוֹם זֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בַּקֹּדֶשׁ הַחֹדֶשׁ. וּמִפְּנֵי דְבָרִים אֵלּוּ שֶׁעָבָדוֹ שֶׁלֹּא כְּהִלָּה נֶאֱמַר 'כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִּתְבוֹב'. וּבִקְשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ וְעַל הַחֲכָמִים שֶׁהִסְכִּימוּ עַל מַעֲשֵׂיו שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי הִתְפַּלֵּל יִחְזְקִיָּהוּ עָלֵיהֶם לֵאמֹר ה' הַטּוֹב יִכְפֹּר בְּעַד' וַנֶּאֱמַר 'וַיִּשְׁמַע ה' אֶל יִחְזְקִיָּהוּ וַיִּפְּאֵר אֶת הָעָם, שְׁנֵרָצָה מִרְבָּנָם'.

אמנם מעניין, שמראשית הפרק אנו רואים שחזקיהו החליט מראש לעשות את הפסח בחודש השני (שם א-ד):

"וַיִּשְׁלַח יִחְזְקִיָּהוּ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיהוָה וְגַם אֲגָרוֹת כָּתַב עַל אֲפָרַיִם וּמִנִּשָּׁה לְבֹא לְבֵית ה' בִּירוּשָׁלַם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַה' אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל. וַיִּנְעֹץ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו

וְכָל הַקְּהָל בִּירוּשָׁלַם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי. כִּי לֹא יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת בְּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא הִתְקַדְּשׁוּ לְמַדִּי וְהָעָם לֹא נֶאֱסָפוּ לִירוּשָׁלַם. וַיִּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּבְעֵינֵי כָל הַקְּהָל".

מדוע מראש רצה חזקיהו לעשות את הפסח בחודש השני?

הפסוק כותב - "כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא הִתְקַדְּשׁוּ לְמַדִּי וְהָעָם לֹא נֶאֱסָפוּ לִירוּשָׁלַם". כלומר, מאחר וחזקיהו רצה לצרף מעשרת השבטים לפסח במקדש בירושלים, והם עדיין לא היו מוכנים - לכן דחה את הפסח לחודש השני. הגמרא בסנהדרין לעיל הסבירה מה היה כאן שלא כדין, ולכן 'לא הודו לו חכמים'.

רש"י בפסחים נו. מסביר, שגם אנשי יהודה לא היטירו מטומאות שהחזיק בהם אביו הרשע אחז, ולכן הצורך לדחיית הפסח היה גם עבור אנשי יהודה.

במועד קיטומו של פרק זה בדברי הימים, נחלקו המפרשים -

דעת הרד"ק (מלכים ב כג יט) שמדובר בשארית הפליטה של עשרת השבטים שנשארו בארץ, אחרי גלות אשור.

ודעת רש"י, לעומת זאת, שחזקיהו פנה אל תושבי ממלכת ישראל, קודם גלות אשור. ובדבריו שילמדו ממה שקרה לאבותיהם, כוונתו שכבר הוגלו חלק מעשרת השבטים קודם לכן.⁷

אם כן מצינו, שהיו בתקופה זו אנשים מעשרת השבטים - בזמן יאשיהו לכולי עלמא, וכנראה גם בזמן חזקיהו.

האם זה אומר שאותם אנשים שהגיעו משכם ושילה היו מעשרת השבטים?

הגיוני, אך אין הכרח!

יתכן, לחילופין, והיו אלו אנשים משבט יהודה, שהתיישבו בערים הריקות של השומרון.

ימי הבית השני

האם בזמן זרובבל, עזרא ונחמיה - תחילת שיבת ציון של ימי הבית השני - גרו יהודים בשכם? לא מצאתי פסוק מפורש, אך מרוח הדברים נראה שכן.

הגמרא במסכת בבא מציעא דף כח. דנה כמה זמן צריך מוצא אבידה להמתין באבן הטוען, עד שהמאבד ישוב לביתו, יבדוק אם אבד לו משהו, ויחזור לירושלים לבקש אבידתו ולתת סימנים.

תוך כדי הדברים מביאה הגמרא את הפסוק בספר עזרא (ב ע) - "וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּמִן הָעָם וְהַמְשֻׁרָרִים וְהַמְשֻׁעָרִים וְהַנְּתִינִים בְּעִירָהֶם וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעִירָהֶם"⁸, ופרש רש"י - "בכל עריהם היו מפורזים, ויש רחוקים מירושלים כבתחילה". עולה מדבריו, שישבו בכל הערים כבימי ממלכת ישראל בתפארתה. אמנם לא כתוב על שכם מפורשות, אך לכאורה - מדוע לא? אלא, שבזמן בית שני, איננו שומעים על ישוב יהודי בשכם.

היו שם שומרונים - כותים, ולא מצאנו שהיו שם יהודים.

אפשר לומר מסברה, שאותם כותים שהחזיקו את עבודת המקדש והפריעו לבנין חומות ירושלים, הציקו גם לשכניהם היהודים. לכן, ההתיישבות היהודית בשומרון, שהחלה בתחילת ימי הבית השני, לא החזיקה מעמד.

אמנם, חלק מכיבושי החשמונאים כללו גם את שכם. כלומר, בדור הראשון של החשמונאים, ממלכת יהודה שלטה רק בירושלים וסביבותיה [כולל חבל ארץ בעבר הירדן המזרחי!], אך בדורות הבאים כבשו מלכי בית חשמונאי מקומות נוספים בארץ ישראל. יוחנן הורקנוס⁹ כבר כבש את השומרון ואת שכם, וינאי המלך כבש את הגליל, הגולן והגלעד.

עם זאת, לא מצינו שהיה ישוב יהודי בשכם. נראה, כי החשמונאים שלטו על הכותים שגרו שם, אך לא הורישו אותם ולא הושיבו במקום יהודים.

הכותים גם מופיעים כעושי צרות סדרתיים ליהודי הבית השני. כבר בהקמת הבית, כאשר 'עזרתם' בבנייתו נדחתה, הם שלחו כתב שטנה למלכי פרס לבטל את הבניה¹⁰. לאחר מכן, בימי נחמיה, ניסו להכשיל את בניין ירושלים ולפגוע בנחמיה. בימי אלכסנדר מוקדון, פנו אליו להחריב את בית המקדש, ולבסוף חרבם תבוא בלבם, ומקדשם שלהם הוחרב.

לאורך ימי הבית השני, הם ניסו להכשיל את ישראל גם בקידוש החודש. העלו משואות בהר גריזים בתאריך לא נכון, שחדו עדים כדי שיעידו על מולד לבנה שלא היה, ארבו וצדו לעדים יהודים שראו את המולד, ופגעו בהם בבואם להעיד.

לאחר חורבן בית שני

לאחר הכיבוש הרומאי, ובעיקר לאחר חורבן בית המקדש, ועמו ערים רבות בארץ ישראל, נבנתה שכם מחדש מערבית למיקומה המקורי, וניתן לה השם 'ניא-פוליס' - ביוונית - עיר חדשה. הערבים משתמשים עד היום בשם זה, אלא שבשל חוסר יכולתם לבטא את האות פ"ה, הפכה בשפתם ל'נאבילוס'.

עיר זו היתה עיר רומית בסגנונה - בתחילתה אלילית-רומית, ובהמשכה - עיר נוצרית. האוכלוסיה השומרנית בעיר מרדה כמה פעמים, והרומאים טבחו בהם. לאורך כל התקופה הרומית והביזנטית, לא ידוע על יהודים שגרו בעיר.

בכמה משניות אנו לומדים - "שלוש ארצות ... יהודה, עבר הירדן והגליל". ואילו שומרון, היא "רצועה של כותים" המפרידה בין יהודה לגליל¹².

מעניין לציין, כי על המשנה המתאימה בשביעית (פרק ו משנה א) - "שלוש ארצות לשביעית - יהודה, עבר הירדן והגליל", מביא הירושלמי ברייתא עם רשימת מקומות, באלו מהם גרים יהודים והם חייבים בשביעית ובתרומות ומעשרות, ובאלו יושבים נכרים, והרי הם פטורים.

6. הסתפק האם נשים מצטרפות, עיין שם.

7. בעיני הקהל, אך לא בעיני סנהדרין, כי לא הודו לו חכמים.

8. וקשה, אם כן, שהרי יש מלך בישראל - הושע בן אלה! מדוע פניית חזקיהו היתה אל העם מעשרת השבטים, ואין התייחסות אל מלכם לאורך כל הפרק? ויש לומר, דהא הושע בן אלה ביטל את הפרסדותא שהעמיד ירבעם בן נבט, נתן רשות לעלות לרגל לירושלים, וכל אחד בחר האם לחגוג בעל או לעלות לירושלים. לכן, פונה חזקיהו ישירות אל העם בבקשה שיעלה לירושלים.

אמנם, אם כן קשה, הרי הכרעת הכף לגלות עשרת השבטים היתה משום שלא עלו לרגל בזמן הושע בן אלה, ולפי הסבר זה, חלקם אכן עלו לרגל! ואולי היא הנותנת! מכאן אפשר ללמוד, שגם לדעת רש"י, חלק מאנשי עשרת השבטים לא גלו - אלו שעלו לרגל!

9. יש פסוק מקביל בספר נחמיה (ז עב) - "וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהַמְשֻׁרָרִים וְהַמְשֻׁעָרִים וְהַנְּתִינִים וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעִירָהֶם וְגַם יִשְׂרָאֵל בְּעִירָהֶם". מעניין להביא את דברי המצודות דוד, שמסביר בשינוי המקומות בסגנון דומה: "ומן העם - מבני יהודה ובנימין, וכל ישראל - הם מיתר השבטים. בעריהם - אשר היו ערי נחלתם עד שלא גלו. ובני ישראל בעריהם - ואז היו בני ישראל בערי נחלתם".

כלומר, שבו מגלות בבל - הן שבטי יהודה ובנימין, והן מיתר השבטים, וישבו בערי ישראל - של כל השבטים.

10. בספרי היסטוריה נכתב, שיוחנן הורקנוס הוא זה שהחריב את המקדש השומרוני בהר גריזים.

11. אחד האישים המרכזיים מעושי הצרות, הוא סנבלט החורני. - ככל הנראה כותי שגר בחווארה.

12. כמבואר בחגיגה כח..

אותה ברייתא נמצאה גם ב'כתובת רחוב'¹³, ושם הרשימה יותר ארוכה.

בכתובת רחוב מופיעים שמות של כפרים רבים ששמן קיים עד היום בכפרי השומרון. כולם פטורים ממצוות התלויות בארץ. משמעות הדברים, שבזמן כתיבת הברייתא - בתקופה שאחרי חורבן בית שני - לא גרו בהם יהודים, ואפילו לא כותים. העיר שכם אינה מופיעה שם.

חידוש הישוב היהודי בשכם

בכאלף וחמש מאות השנים שלאחר חורבן בית המקדש השני, לא מוצאים עדויות על יהודים שגרו בשכם.

בגניזה הקהירית, לא נמצאה אף תשובה ליהודים משכם, ורבי בנימין מטולדה כותב כי אין יהודים בשכם.

אמנם, הרמב"ן כתב, שבעת כיבוש הטאטרים [המונגולים]¹⁴, ברחו קבוצת יהודים מירושלים לשכם, אך נראה שלא נוצר בה ישוב קבע, אלא רק מקלט זמני.

הישוב היהודי בשכם התחדש רק עם כיבוש ארץ ישראל על ידי האימפריה העות'מאנית.

כידוע, אחרי גירוש ספרד, השולטן הטורקי הזמין את יהודי ספרד המגורשים להתישב בממלכתו, והוא ראה ביהודים כח משכיל ויצרני שיועיל רבות לשלטונו. בהתאם לכך, רבים ממגורשי ספרד עברו להתגורר בארצות האימפריה העות'מאנית, וכך השתרש הכינוי 'ספרדים' לקהילות רבות בארצות ערב. בתקופה זו, התחדשו והתחזקו כמה קהילות יהודיות בארץ ישראל, ביניהן ירושלים, צפת, חברון, טבריה, עזה, וגם נוצרה קהילה יהודית קטנה בשכם.

וכך, החל משנת ש"ע (1517 למניין הגויים) - שנת כיבוש ארץ ישראל בידי העות'מאנים, למשך כארבע מאות שנה, אנו מוצאים ישוב יהודי בשכם, שברוב הזמן מנה כמה עשרות משפחות.

כמה נוסעים ומבקרים בשכם מספרים על קהילה יהודית במקום, וכן מפקדי האוכלוסין מעידים על קהילה יהודית בשכם:¹⁵

ר' משה באסולה מספר בשנת שפ"ב [1522 למנינים], ששהה בעיר למשך שישי ושבתי, ובשבת הלך לקבר יוסף. הוא מצא בעיר קהילה בת 12 משפחות.

במפקד משלמי המסים בשנים שצ"ג-שצ"ט [1539-1533 למנינים] נמנות 71 משפחות יהודיות בשתי שכונות.

בשנת ת"ו [1546 למנינים], פקדה רעידת אדמה את הארץ, ושכם נהרסה כליל. שלוש שנים אחר-כך - עשר שנים לאחר המפקד הקודם - נמסר על 36 משפחות ו-5 רווקים. ב-1590 למנינים, מנו 34 משפחות.

בשנת תק"ו [1641 למנינים], מונה התייר הקראי שזמאל בן דוד שש משפחות יהודיות בשכם.

בשנים תקנ"ח-תקס"ד [1698-1704 למנינים], ישב בשכם השבתאי נחמיה חייא חיון [מתומכיו של משיח השקר שבתאי צבי שר"י], אך לא ידוע מה היה היקף קהלו.

בכפר עווארתה, קבר יהושע בן נון בכיפל חאסר, ועוד.

נס במלחמת ששת הימים

במלחמת ששת הימים, התרחש בשכם אחד הנסים הגדולים.

בליל כ"ח באייר תשכ"ז נכבשה העיירה טובאס, הנמצאת מזרחית לשכם. בכ"ח באייר בבוקר, התקדמו החיילים מעמק תרצה, ונכנסו לשכם מכיוון מזרח¹⁷. החיילים היו מופתעים לראות את תושבי שכם שמחים לקראתם ומקבלים את פניהם באורז וסוכריות. רק לאחר שהשתלטו על העיר, התבררה ה'טעות'. ערביי שכם חשבו, שהטנקים שנכנסו הם טנקים עיראקים שבאו לעזור להם במלחמתם מול ישראל, ואילו הטנקים הירדנים תפסו עמדות במערב העיר, מכוונים כלפי מישור החוף. כאשר הבינו, שהם צריכים להגן על העיר מפני כוחות צה"ל שהגיעו ממזרח, העיר כבר נכבשה...

לאחר מלחמת ששת הימים

לאחר מלחמת ששת הימים, גמגמה מדינת ישראל בנוגע להתישבות ביהודה ושומרון. הממשלה הקימה ישובים ברמת הגולן, בבקעת הירדן, בחצי האי סיני ובחבל עזה וכן שכונות יהודיות במזרח ירושלים, אך ההתישבות ביהודה ושומרון החלה רק לאחר מאבק ארוך.

ראשון הישובים היה כפר עציון, שחרב בתש"ח, וילדי המקום בראשות חנן פורת שבו אליו לקראת ראש השנה תשכ"ח.

אחריו קם הישוב היהודי בחברון, שהחל במלון פארק לביל הסדר שהנהיג הרב לוינגר.

ישב נוסף שקם יחסית מוקדם, היה מבוא חורון, שעלה על הקרקע בעמק איילון - המקום היחיד ביהודה ושומרון שגרשו ממנו ארבעה כפרים ערבים במהלך המלחמה.

והשומרון - נשאר שומם וחשוך.

חשוך - גם כפשוטו - כי לערביי יש"ע לא היה זרם חשמל בבתים ובכפרים. לכן, בלילות היה חושך מוחלט בכל הרי וערי יהודה ושומרון.

וחשוך - רוחנית - ללא אף ישוב יהודי בין ירושלים לגלבוע. אפשר כמעט לומר - בין ערד לגלבוע.

בשנת תשל"ד קמה תנועת 'גוש אמונים' וקראה להתישבות רבתי ביהודה ושומרון.

אחד מייעדי התנועה היה הקמת גרעין 'אלון מורה', שרצה להתישב בשכם.

ר' דוד דבית הלל - מעלית הפרושים [תלמיד ר' הגר"א] בסביבות שנת תק"פ, מספר על 10 משפחות יהודיות, ועל הערבים בשכם הוא אומר - "והם אנשים רעים מאד".

עקב דלדולה של שכם, תיקנו רבני ירושלים, בערך בשנת תקמ"ה, שכל מבקר בקבר יוסף ישלם 'לקהילה' ארבעה גרושים, ומבקרים בירושלים שאינם עולים שכם יתרמו לקהילת שכם גרוש וחצי.

על אף התקנה של רבני ירושלים, לא זכה הישוב להתפתח. בתקצ"ב, מזכיר ר' חיים דובריש כמה בעלי בתים בשכם [הוא מציין שעשו פורים ב"ד ובט"ו].

בתקצ"ד, נמנו בעיר שני מנינים ספרדיים ואחד אשכנזי, ואף מצטרף לישוב ר' יוסף דוד עייש, בנו של הראש"ל צ"ר יעקב משה עייש.

ברעידת האדמה של שנת תקצ"ז - הרעידה שהחריבה את צפת וטבריה, כפי שסיפרנו בהרחבה במאמרים על צפת - גם שכם נפגעה, ונהרגו בה נפשות.

במפקד שערך משה מונטיפיורי בתקצ"ט, נמנו בעיר 25 משפחות, וכמספר זה בערך נמנו בתר"כ. באותה שנה, ניסו 6 משפחות אשכנזיות להתישב בעיר, אך 'בני דת מוחמד זורקים עליהם אבנים דרך החלונות, גם בצאתם החוצה מנוחה לא ימצאו', ועל כן עזבו.

מאז, התדלדל הישוב לחלוטין. בתרכ"ז, נמנים במקום 12 משפחות. בתרמ"א, הם שולחים כרוז זעקה לרבני ירושלים, שיאפשרו להם לפחות להחזיק שו"ב, אך ללא הועיל.

עם הקמת המושבות בארץ ישראל, לא זכתה שכם למושבה שתקום בקרבתה. אמנם עוד הגיעו מעט עולים לשכם, אך הישוב נשאר בה קטן מאוד.

הישוב היהודי בשכם שרד עד מאורעות תרצ"ו. אני אישית הכרתי יהודי, שעוד זכה לגור בשכם, לפני שעלה הכורת על הישוב היהודי בעיר.

*

מאז חורבן הישוב היהודי במאורעות תרצ"ו ועד מלחמת ששת הימים, לא היתה נוכחות יהודית בשכם. נשארה שם קבוצה קטנה של שומרונים, ותושביה המוסלמים של העיר הביטו עליהם בעין רעה. לימים¹⁶, יצאו השומרונים מהעיר שכם ועקרו את דירתם אל 'קרית לוז' הסמוכה שבה גרזים. אמנם, היה להם תפקיד חשוב מאוד במהלך הדורות - לשמר את מסורת מיקומם של קבר יוסף בשכם, את קברם של אלעזר ואיתמר, פנחס ושבעים הזקנים

13. "כתובת רחוב" היא פסיפס שנמצא בבית הכנסת בתל הארכיאולוגי 'תל רחוב' שבעמק בית שאן.

14. כתובה ברייתא המפרטת שמות של ערים וכפרים בארץ ישראל, חיובם בשביעית ובתרומות ומעשרות, והאם אפשר לסמוך שעשו שם את הפירות. המונגולים בראשות ג'ינגיס חאן, כבשו את כל אסיה, והגיעו עד לארץ ישראל. רק כאן, עצרו אותם הממלוכים מלהתקדם. בכל מקום שעברו, ערכו טבח וביזה.

15. השורות דלהלן, וכן כמה מהנתונים לעיל על תקופת הגלות, לקוחים ממאמר שכתב ידידי ר' יואל ניומן מהישוב צהר. המאמר בשלמותו מופיע באתר 'עוד יוסף חי', שהתקיימה בעיר הברית שכם.

קבלתי את רשותו לקחת את החומרים ממאמרו.

16. בזמן האינתיפאדה הראשונה בשנת תשמ"ח.

17. כפי שראינו בטיול 'קדושת ציון', גם אברהם אבינו הגיע לשכם ממזרח, גם יעקב חנה מזרחית לעיר, וזו גם הדרך שעשו בני ישראל מחצית הירדן אל מעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל העוספים את שכם.

ציונו של יוסף הצדיק ננטש בידי זרים. הערבים, מחד גיסא הרסו כל מה שרק יכלו, ובכך הם ביטאו את יהדותו של המקום, ומאידך גיסא - צבעו את כיפת הקבר בירוק, כביכול יוסף הצדיק היה מוסלמי²³. הכיסופים לשכם וליוסף התבטאו מרחוק. סמוך לצומת הכניסה לשכם - ליד מחנה חורון - הוקם בית מדרש בשם "תועה בשדה"²⁴, ובה גריזים הוקם מצפה יוסף²⁵. אפשר לפגוש שם יהודים אשר נפשם יוצאת להגיע אל המקום עצמו.

הכיסופים ממעמקי הנפש

כעבור שנתיים [בפסח תשס"ב], ערך צה"ל את מבצע "חומת מגן", והחל להיכנס לשטחי A, לפחות לצרכים בטחוניים.

מבצע זה גרע את האינתיפאדה השנייה, והחלו להישמע הקריאות להשיב את ישיבת עוד יוסף חי למקומה הטבעי - זה שאפילו על פי הסכמי אוסלו הארוכים היא ראויה לו²⁶.

הבקשה עדיין לא נענתה, אך טיפין טיפין נוצר חיבור למקום ציונו של יוסף הצדיק.

בעת שצה"ל החל לשלוט בשכם, נכנסו קבוצות ראשונות של יהודים למקום. ללא אישור, ללא תיאום, ואפשר לומר גם תוך כדי סיכון²⁷. אך איש לא יכל לעצור את הגעגועים המתפרצים ואת הכיסופים לאור הרוחני התוסס של המקום.

כדי לתת מקום לכמיהה הנפשית וכדי להימנע מכניסות 'פיראטיות', החלו כניסות מתואמות. מאירוע חד פעמי, הכניסות הולכות ותופסות קביעות זמנים. כיום, יש כמה כניסות בשנה, עם הסעות ממקומות מגוונים, ואפשר להירשם אליהם דרך מנהלת קבר יוסף.

הכניסות הן ליליות. שיירת אוטובוסים נכנסת באמצע הלילה, מתפללים, וצריך לסיים ולצאת יחסית מהר, כדי ששיירת האוטובוסים הבאה תכנס, ועוד יהודים יזכו להתפלל במקום מנוחתו של יוסף²⁸. מספיקים כמה כניסות בלילה, וכאלפיים יהודים זוכים להיכנס לקבר יוסף הצדיק, משורשיה של ארץ ישראל, עליו אומרים חז"ל כי אין אומות העולם יכולים לערער על מקום קבורתו של יוסף.

אך העיר שכם עדיין בזויה, שוממה, מצפה לבניה. בשאר ימות השנה קבר יוסף שומם, אפילו כניסה לאור יום עדיין לא מתקיימת. והקריאה להשיב לפחות את הישיבה לשכם, עדיין ממתנה למימושה²⁹.

ובע"ה נשוב ונירש, לא רק את קבר יוסף בחלקת השדה אשר קנה יעקב, אלא את העיר שכם כולה, את המקום הראשון בו נאמר לאברהם אבינו "לְזַרְעָךָ אֶתְּנָהּ" אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, המקום אליו שב יעקב מביתו של לבן, והמקום אליו צעדו ישראל עם כניסתם לארץ, למעמד הברכה והקללה בה גריזים ובהר עיבל.

נכנסו למקום, שרפו את כל מה שרק יכלו, והשחיתו והזיקו לכל מה שהזדמן לידם.

במהומות, נרצחו שישה חיילים.

אחרי חודש, חזרה הישיבה ללימודים במקום, והקינה 'שאלי שרופה באש' עמדה מול עיניהם. המבנה הושחת, מאות ספרים נשרפו, אחד מסמלי המקום - עץ התות - נכרת, ומה שלא נשרף - נבזז.

התלמידים המשיכו ללמוד במקום, כדי להחזיק את נקודת האחיזה היהודית היחידה שקיימת בשכם.

בתחילת שנת תשס"א, החלה האינתיפאדה השנייה. האינתיפאדה השתוללה בכל הארץ, ובעצם היתה מלחמה שהכריזה הרשות הפלסטינית נגד מי שהקים אותה - מדינת ישראל - והשתמשה בנשק שאנחנו חילקנו להם³⁰. בנוסף, השתתפו בה גם ערבים אזרחי ישראל, וכבישי הצפון נחסמו לתנועה, לאחר שנזרקו אבנים על מכוניות יהודיות על ידי ערבים בעלי תעודת זהות כחולה.

אחד המקומות המותקפים ביותר היה קברו של יוסף הצדיק בשכם. כבר בערב ראש השנה, פינה הצבא את תלמידי הישיבה, והשאיר במקום שמירה צבאית בלבד.

חמושים פלסטינים, המשרתים במשטרה הפלסטינית, התקיפו בנשקיהם את מתחם הקבר והשווהים בו, כאשר אליהם מצטרפים המונים מתושבי שכם, כשהם מלווים אותם באבנים ובבקבוקי תבערה.

ההתקפות על קבר יוסף נמשכו עוד כמה ימים, עד שבשבת קודש, ח' תשרי תשס"א³¹, צה"ל נסוג מקבר יוסף.

יוסף הצדיק הופקר. נמכר לישמעאלים. הם עשו בו כפי שהם יודעים לעשות: הרס וחורבן. ניפצו כמעט כל דבר אפשרי, ושרפו את המקום השבור והרצוף.

הרב הלל ליברמן³², שלא יכל לשאת את מכירת יוסף הנוספת לישמעאלים, ניסה להגיע למקום להציל את כבודו של עם ישראל, את עליבותה של ארץ ישראל, ואת יוסף מליפול שוב אל הבור והשבי. אך הוא לא זכה להקים את השכינה מעפרה, והוא נרצח בידי הישמעאלים הארורים.

על הגרעין והמקומות שעבר הישוב אלון מורה, אפשר לספר הרבה, אולי בהזדמנות אחרת. על כל פנים, אחרי מאבקים הוקמה קדומים, ובממשלות בגין ושמיר הוקמו ישובים יהודים סביב שכם³³. ועדיין - שכם נשארה ריקה מבניה.

מבקרים הגיעו לקבר יוסף. בתקופה זו, כל הכבישים עברו בתוך הכפרים והערים שגרים בהם ערבים. אך אחיזת קבע בשכם לא צלחה.

ישיבת עוד יוסף חי

בשנת תשמ"ב, הוקמה ישיבה בקבר יוסף הצדיק, שהיתה נקודת האחיזה היהודית היחידה בעיר הברית שכם, במשך שמונה עשרה שנים. הישיבה נקראת - איך לא? עוד יוסף חי - שם המסמל יותר מכל את הבשורה ליעקב אבינו, ואת משיח בן יוסף שיחיה ולא ימות.

התנאים בישיבה היו תנאי מסירות נפש. ממשלת ישראל לא אישרה לתלמידים ללון בישיבה, והם נסעו אליה כל בוקר, ויצאו ממנה כל ערב.

בראשות הישיבה עמד הרב אליעזר איגרא, עד שהתמנה לדיין ופרש מתפקידו. בשנת תש"ן, התמנה הרב יצחק גינזבורג להיות מורה דרכה של הישיבה, ובמשך השנים הישיבה התחדדה בדרכו.

בתקופת האינתיפאדה הראשונה, ספגו תלמידי הישיבה אינספור זריקות אבנים ובקבוקי תבערה - למען האמת, בדומה לכל מתישבי ישי"ע באותה תקופה.

בזמן הסכמי אוסלו הארורים, נמסרה שכם לשליטת הרשות הפלסטינית³⁴, ובאותם הסכמים נקבע, כי קברו של יוסף הצדיק יישאר בשליטה ישראלית, והישיבה תמשיך להתקיים במקום.

בסוכות תשנ"ז, הותקף קבר יוסף בירי כבד על-ידי כלי נשק שהיו בידי המשטרה הפלסטינית, אותם קבלו מממשלת רבין. מדינת ישראל התחננה בפני הרשות הפלסטינית להפסיק את הירי ולשמוור על השלום, שזה עתה נוצר, ולשם כך הסכימה להוציא את חיילי צה"ל ולסגת זמנית מקבר יוסף. המתפרעים

18. שבי שומרון, אלון מורה, איתמר, הר ברכה, תפוח, וברוך מציב גבול אלמנה, שאפשר למנות גם את שא-נור וחומש.

19. לפני הסכמי אוסלו, הרשות הפלסטינית לא היתה קיימת. ממשלת רבין הקימה אותה עבור ערביי ארץ ישראל, כחלק מ'תהליך שלום'. עד אז, מדינת ישראל שלטה בכל רחבי ישי"ע, כולל המקומות שגרים בהם ערבים [כמו היום בגליל, בוואדי ערה וכו'].

הסכם אוסלו היה הסכם 'שלום' בין מדינת ישראל לבין הקוראים לעצמם פלסטינים. [וכי מישו כאן מערער על כך שיש שלום בין ישראל לבין המכונים פלסטינים?]. במסגרת, הביאה לכאן ממשלת רבין את אש"ף מתונים יחד עם עשרות אלפי מחבלים 'לשעבר' [לשעבר, כי יש שלום!], העניקה שטחים להקמת הרשות הפלסטינית, ואף חימשה אותה בנשק כדי ש'טפלו' בתחמם, ב'גיהאד האיסלאמי ובחזית העממית כהגדרתו של רבין - 'בלי בג'ץ וכלי בצלם'.

בסופו של דבר, בנשקים אלו ירו על יהודים, ובכללם נגד חיילי צה"ל.

חומתי ההסכם קבלו עליו פרס נובל 'לשלום'.

20. האינתיפאדה הראשונה נעשתה באמצעות אבנים ובקבוקי תבערה. היא 'הסתיימה' בהסכמי אוסלו, שמאו השימוש באבנים פחת, ובמקומן עורכים הערבים את הפיגועים בנשק חם.

21. התאריך הלועזי מעניין: 07.10.2000.

22. אברך בישיבת עוד יוסף חי, אשר היה בדוק בכל נימי נפשו לארץ ישראל, ובמיוחד ליוסף הצדיק.

23. בנוגע לכל דמות תנ"כית, הם טוענים שהיא מוסלמית. אפילו על שלמה המלך, הם אומרים שהוא בנה מסגד מוסלמי בהר הבית...

24. גם מורנו הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א - מרבני וממייסדי 'קדושת ציון' - למד שם.

25. בשני מקומות אלו ביקרנו בטיולי 'קדושת ציון'.

26. כיום הישיבה נמצאת ביצירה.

27. בערב שביעי של פסח תשע"א, בעת שנכנסה לקבר יוסף קבוצת יהודים ללא תיאום, ירו בהם שוטרים פלסטינים בעת שהתפללו במקום. מהיר נרצח בן יוסף לבנת - בנו של מי שמחזיק את הכולל ב'תועה בשדה'.

28. נקודת הכינוס של האוטובוסים לפני הכניסה לשכם נמצאת במסוף האוטובוסים ליד הישוב רחלים.

29. ירי רצוף, שבימים שבין כתיבת מאמרי זה, לבין פרסומו ברבים, נזכה לשמוע שחזרה האחיזה בקברו של יוסף הצדיק. יש כעת דיבורים על זה, פעילויות לחצים, מקווה שישאו פרי בקרוב.

סיפורים על גדולי ישראל שהתעסקו בבניין הארץ, מתוך הספר החדש נחלת יעקב - חמישים פרקים על גדולי ישראל שבנו את ארץ הקודש (ניתן להשיג ברשת יפה נוף).

פרק ז'

החתם סופר ותלמידיו – אין לתורה קיום ללא ארץ ישראל

תלמידיו יחסו את עלייתם לארץ הקודש לרבם, כמו שכותב אחד מהתלמידים במכתבו: "...ואני תלמידו של רבנו הקדוש מאור הגולה רבי משה סופר ז"ל שתורתו הקדושה נטעה בלבבי החובה לעלות לירושלים, והנני בתוכה משנת "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", והשי"ת נתן לי כח לסבול ולא לנסוע לחו"ל, ואני הולך בדרכי השי"ת כמו שלמדתי אותם מרבנו החתם סופר ז"ל".

נביא, אפוא, מקצת פרטים על אחד מתלמידיו שעלה לארץ ישראל ובנה את שכונת בתי מחסה.

לעבוד את אדמת הקודש

רבי משה זאקס, למד תורה אצל כמה מגדולי דורו, ובהם מרן החתם סופר זצוק"ל. בשנת תק"ץ, עלה לארץ ישראל ובזה היה ראשון תלמידי החתם סופר שעלה לארץ ישראל, וכן הוא נחשב העולה הראשון מארץ גרמניה.

כתלמיד של החתם סופר, שהחשיב מאוד את עבודת הקרקע בארץ ישראל¹, רצה רבי משה להתעסק בעבודת השדה, לאכול מפריה ולשבוע מטובה. הוא נסע לחו"ל לשם כך, נפגש עם הברון רוטשילד

ידועה חובתו של החתם סופר לארץ ישראל. במקומות רבים הוא מזכיר את הארץ הקדושה, ובדרשותיו מפוזרות מאות אמרות המדברות על ארץ ישראל, קדושתה, חביבותה וחובת העליה אליה. נושא זה מילא את כל הווייתו.

החתם סופר סבר ולימד את תלמידיו, שקדושת הארץ לא בטלה כלל, וארץ ישראל עדיפה מחוץ לארץ בכל הזמנים בלי ספק. בארץ ישראל יש חיים כפולים של שמים וארץ – ארץ

ישראל גופא היא ארץ החיים, מה שאין כן בחוץ לארץ, שם אנו נחשבים כמתים.

החתם סופר לא זכה לעלות לארץ ישראל, אך רבים מתלמידיו שחונכו אצלו לאהבת הארץ ומאיסת הגלות עלו לארץ, והיו פעילים מרכזיים בהפרחתה וישובה. הם גם נשאו דרשות בגולה על-מנת להפיץ בעם ישראל את הקריאה "שׁוּבֵי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל שְׁבִי אֶל עַרְנֶךָ אֶלֶּה" (ירמיהו לא, כ).

סמטה בבתי מחסה

רבי משה סופר, החת"ס (חידושי תורת משה) סופר, נולד בפרנקפורט דמיין בשנת תקכ"ג (1762). הוא נחשב לאביה הרוחני של יהדות הונגריה בעת החדשה. בשנת ה"א תקס"ו (1806) נתמנה לרב העיר פרשבורג, והוכר כגדול דורו. חידושי לגמרא, דרשותיו ובמיוחד תשובותיו הנציחו את זכרו לדורות. צאצאיו ישבו על כסא הרבנות בהונגריה, באוסטריה ובפולניה. הוא לחם קשות – ובהצלחה – בתנועת הרפורמים, ועודד את הישוב בארץ ישראל. נלב"ע כ"ה תשרי ת"ר.

החתם סופר לא רק דרש אלא גם הנהיג הלכה למעשה, כאשר המריץ ועודד רבים מתלמידיו לעלות לארץ ישראל, ובפרט לירושלים, על מנת לבנותה. הם פעלו במסירות רבה למען פיתוחה ובנינה וגאולת אדמותיה מהערבים, כאשר מעל כל מפעלותיהם חופפות האהבה והמסירות של רבם החתם סופר זיע"א לארץ ישראל, וכפי שנביא להלן.

1. כמו שכתב החתם סופר בחידושי על הש"ס (סוכה לו): "ובועז זורה גורן השעורים הלילה (רות ג ב), ולא ביקש מנערי למרות שהיה עשיר גדול משום מצוה [שהעבודה בקרקע גופה מצוה משום ישוב ארץ ישראל, ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציותה התורה 'ואספת דגנך', וכאלו תאמר 'לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה', הכי נמי לא יאמר 'לא אאסוף דגני מפני עסק התורה'".

בתי מחסה

המימון להקמת המבנה הושג על-ידי שד"רים. ביניהם היה ר' משה זאקס, שאסף למעלה מארבע שנים תרומות מהיהודים המתגוררים בארצות רבות לשם כך. קשה היתה עליו השליחות, אך הוא כותב: "איככה אוכל לראות ברעת אשר מצאה את אחי החוננים עפר ציון, מבלי לנסות עבורם כל אשר בכוחי, ובכן נשאתי המשא עלי".

ר' משה זאקס נטל עמו אגרת שליחות הנושאת את התאריך 'באייר תר"ך. שני פסוקים מספר תהלים (פרק

סט) מפארים את ראשה - "כִּי אֶ-לֵהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וַיִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם וַיְרֻשׁוּהָ. וְזָרַע עֲבָדָיו וַיַּחֲלֶיהָ וְאֶהְיֶה שְׂמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָּהּ". בפסוקים אלו, מביעים אנשי כולל הו"ד את גודל אמונתם ועוז דבקתם בארץ ישראל ועם ישראל.

חלק ממבני חסד אלו קיימים עד היום הזה, וחלקם משמשים לתלמוד תורה 'אדרת אליהו' של קהילת הרב זילברמן, מגדולי דורשי ציון על טהרת הקודש בשנים האחרונות.

שהבטיח את עזרתו, ועוד רבים המפגשים שעשה לשם כך, אבל כשחזר לארץ לא מצא באותה תקופה חברים לכך.

מזמן לזמן, ניסה שוב ושוב לעורר יהודים למצוה זו. בשנת תרי"ד, נוסדה בירושלים "חברה קדושה תפארת ישראל העוסקים להרים קרן עבודת קרקעות" וגם רבי משה היה בין המייסדים, אבל מחוסר אמצעים כספיים, התבטלה גם התחלה טובה זו.

הקמת שכונת 'בתי מחסה'

רבי משה היה מחשובי עסקני הציבור בירושלים. יחד עם חבריו שעלו מגרמניה אחריו, יסד את כולל 'הולנד דויטשלנד' (כולל הו"ד), והיה מראשוני הפעילים למען בניית שכונת 'בתי מחסה' בירושלים.

בתי מחסה הוא למעשה ה'שיכון' הראשון שנבנה בארץ ישראל. מטרת המבנה הייתה הקמת בתי מחסה לעניים [מעין 'דיוור מוגן']. בנית המתחם אפשרה הענקת דירות למשפחות עניות לתקופה של שלש שנים [בחנינם, או תמורת שכר-דירה-מוגן נמוך ביותר].

באותה תקופה עלו מחירי הדירות, ומשפחות יהודיות רבות מצאו עצמן ללא יכולת לשלם את שכר הדירה לבעלי הבתים המוסלמיים, כך שנותרו למעשה ללא קורת גג. מצב זה, הביא להחלטת הרב עזריאל הילדסהיימר מכולל הו"ד להקים את חברת בתי המחסה לעניים בהר ציון תובב"א. המתחם שנבנה כלל מאה דירות, אשר הוקמו ברמת חיים גבוהה יחסית למקובל אז בירושלים. בנית השכונה החלה בתמוז תרי"ז עם קניית חלק מהקרקע, והסתיימה רק כשלושים שנה לאחר מכן, כשבכל פעם מוסיפים עוד בתים לשכונה.

קניית מגרש - ביום הכיפורים

לאחר שכבר נבנו חלק מהבתים של שכונת בתי מחסה, הנמצאת בין חומות העיר העתיקה בירושלים, סמוך אל החומה הדרומית ובמורד הכותל המערבי והר הבית, נותר עוד מגרש אחד בדרומה של השכונה, הפונה אל הר הבית. היה זה מגרש מעולה, משום שגבל עם בית-החולים 'משגב לדך'. אולם באותו מגרש היה בית קברות מוסלמי, וערביי הסביבה איימו על בעל המגרש, שלא יעז להעביר מגרש זה לידי היהודים. השייך, בעל המגרש, היה מעונין מאד למכור את המגרש ליהודים. על-מנת למנוע את המכירה, העמידו הערבים משמרות על יד משרד ה'טאבו', כדי למנוע מיהודים לבוא אל המוכר ולסדר שם את הקניה והרישום.

בתי מחסה צילום: אלדד כהן צדק

בירושלים גר אז ר' מאיר שינבויים, שעלה ארצה מבוהמיה עוד בהיותו בן 16. הוא בא בדברים עם המוכר, וקבע עמו שבעיצומו של יום הכיפורים, ילכו למשרדי הטאבו, ויגמרו שם את המכירה. ביום הכיפורים, לא הניחו הערבים משמרות על יד המשרד, כיוון שהניחו שביום קדוש זה לא יצא אף יהודי מפתח בית הכנסת. התלבש ר' מאיר כשייך מוסלמי, וירד עם המוכר לטאבו, אמר לו לחתום בשמו על ההעברה, שהרי משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו על אמירה לנכרי בשבת, וכך עבר אותו מגרש לידינו.

שנים רבות לאחר המעשה, היו יקירי ירושלים מקנאים בר' מאיר שינבויים, על שזכה במצוה גדולה זו.

הגאון הרב דקל כהן

דרכו של הרב עציר עסים עצוז בחיבות ארץ ישראל

דברים חוצבי להבות אש שנאמרו בעידה הארצית של אגודת 'קדושת ציון' ביום המיוחד ב' סיון התשפ"ה
חננה רבי נשיאה הגאון רבי דקל כהן שליט"א בעהמ"ח שו"ת אלישיב הכרן

וכל חייו היה למורנו הרב זצ"ל כעס על כל מיני קבוצות בארץ ישראל - שלא נזכיר את שמונתיהם - שדאגו לשכנע את אבא שלו לא לעלות לארץ, כי יש פה רשעים ויש פה שמאלנים ויש פה כל מיני דברים לא טובים. והרב רבי מצליח שמע שזה מה שכולם אומרים, שזה אנשים יראי ה' וכו' והם מדברים ככה, והוא סמך על דבריהם, ובגלל זה הוא נשאר. אבל מורנו הרב כעס עליהם כל חייו, כי הוא ידע שאם אבא שלו היה מגיע לארץ ישראל, אם אבא שלו היה אתו, הם היו מקימים פה אימפריה פי כמה וכמה ממה שהם עשו - היו הופכים את העולם ומחזירים בתשובה את כולם. והוא תלה גם את הרצח של אבא שלו - לא בצורה ישירה, אמנם, אבל הוא בהחלט תלה אותו באלו שגרמו לרב לא לעלות לארץ.

כאשר אנשים היו באים אליו עם כל מיני טענות: "בארץ ישראל מחללים שבת", "בארץ ישראל ככה וככה, בתוניס זה לא היה" - הרב היה יוצא מגדרו לדבר כמה דברים לא טובים על תוניס, על שמירת השבת שם, על כמה אנשים שירדו מהדרך שם - העיקר שלא תעזו לומר, שארץ ישראל פחות טובה ממקום אחר.

כולם זוכרים את הסכמי אוסלו הנוראיים והזווערתיים, שבאותה תקופה היו רבים שהסכימו לזה ואפילו כמה רבנים גדולים. אבל מו"ח עם האמת החזקה שלו, שאין לה אח ורע בעולם - למרות כולם, למרות כל הדעות, מורנו הרב - לאמת וליושר שלו אין משווא פנים - הוא יצא כנגד ההסכמים האלה בצורה הקשה ביותר. והתחזיות שלו לצערנו הרב התממשו. כמה נהרגו, כמה נטבחו, כמה פיגועים.

אותו הדבר היה בגירוש של גוש קטיף, שציירו את זה באמצעות מילה מכובסת - "התנתקות", כאילו זה משהו עדין. והרב עודד ותמך ונלחם ככל יכולתו לבטל את רוע הגזירה של מי שעשה את הדברים האלה רק מצד אחד מהמשרה ומהמשפט כדומה, כמו שידוע לכולם. הרב נלחם על זה ולא ויתר.

אמנם בסופו של דבר זה לא עזר, אבל רואים כמה הרב נתן על זה את הדעת והשקיע בזה מאמצים רבים ביותר.

כמו כן התנועה - המפלגה שמורנו הרב הקים, תנועת יחד - אחת הסיבות העיקריות שהוא בחר להתנתק מהמפלגות הותיקות היתה בגלל הדבר הזה, אני לא חושב שהציבור שלהם נוטה למקומות של להיות נגד ארץ ישראל, אבל ראשי המפלגות הפוליטיים שקבעו את המהלכים - הדרך שלהם היתה רחוקה מאוד. והרב בשיקול דעת החליט שאין ברירה, וחייבים להקים את הדבר הזה.

אמנם גם זה בסופו של דבר לא הצליח, רבים נלחמו בזה. אבל היה כאן בוודאי תועלת מאוד גדולה ממה שהרב עשה, כיון שאחרי שהתנועה באמת לא התקיימה יותר, פתאום השתנו הדעות, כביכול, לפחות כלפי חוץ, של ראשי המפלגות, והם התחילו להיות קצת יותר קרובים לקהל המצביעים שלהם. והכל בזכות זה שהם ראו במוחש, שמעל 100 אלף איש בחרו בתנועה הזאת בגלל חשיבותה של ארץ ישראל.

אנחנו נמצאים כמה ימים אחרי יום ירושלים. מו"ח זצ"ל היה מקפיד מאוד שלא לומר תחנון ביום ירושלים, ואפילו במנחה שלפני כן. עד כדי כך שהוא אמר, שמי שאומר תחנון הוא כפוי טובה.

ואצל מו"ח, הכרת הטוב וכפיות טובה זה אחד הדברים הכי גדולים וחזקים. אני יכול לדבר אתכם שעה שלמה רק על הכרת הטוב. אומר לכם רק דוגמה אחת קטנה כדי להבין כמה כפיות טובה אצל הרב היתה דבר מזעזע ביותר - בסוכות האחרון, הצליחו להרוג - אמנם בלי כוונה, בידי שמים - את המחבל המתועב ראש המחבלים יחיא סינוואר, שגרם לכל הטבח הנורא שהיה בשמחת תורה.

באו לספר למו"ח שהרגו אותו. אתם לא תאמינו מה היתה תגובתו של הרב. התגובה הראשונית, משפט ראשון שהוא אמר: "זה עונשו של כל כפוי טובה!". וכי זה מה שמצאת

יישר כח גדול לארגון החשוב, הגדול, הנפלא הזה - ארגון 'קדושת ציון' בראשותו של הרב הגאון רבי יהודה אפשטיין. וכל העוזרים והמסייעים לו, הרבנים והאחרים עושים בוודאי דבר גדול וחשוב עם הכינוס הזה ועם החוברות. אשריהם ואשרי חלקם.

ביקשו לדבר על דרכו של מורנו הרב זכר צדיק וקדוש לברכה, על דרכו בחשיבות ארץ ישראל. ואני רוצה לומר לכם שאני באיזשהו מקום מתבייש שצריך לדבר על הדבר הזה. התורה הקדושה מלאה בפסוקים רבים שמתארים את גדולתה וחשיבותה של ארץ ישראל. כל מילה וכל אות בתורה יקרה מפנינים. ואם בורא עולם החליט לכתוב על ארץ ישראל כמה וכמה פסוקים המתארים אפילו את הדברים הגשמיים שבה - מישוהו יכול להתבלבל ולהסתפק בערך גדולתה של הארץ הזאת?

הרי משה רבנו התחנן לבורא עולם כל כך הרבה כדי לזכות להיכנס לארץ ישראל - הרמב"ן כותב בסוף פרשת אחרי מות, שכל המצוות - לא רק אלה שתלויות בארץ, אלא גם כל המצוות האחרות - עיקר ענינן הוא לקיים אותן בארץ ישראל. נכון הדבר, שחייבים בהן גם בחוץ לארץ, אבל המקום המרכזי והעיקרי שבשבילו הן נועדו זה בארץ ישראל.

אז אחרי כל זה, צריך בכלל לדבר ולהסביר שארץ ישראל חשובה? אבל מה לעשות - ישנן כל מיני סיבות שבגללן, לצערנו הרב, הדבר הזה קצת ירד והרבה מפקפקים בו מכל מיני סיבות. ומלבד זאת, תמיד צריך לחזק, תמיד צריך להוסיף.

הרמב"ם בהלכות מלכים כותב [דבריו מבוססים על הגמרא בסוף כתובות], שגדולי ישראל היו מנשקים את התחומים של ארץ ישראל, את האבנים של ארץ ישראל, מתגלגלים בעפרה של ארץ ישראל. אדם ששוכן בארץ ישראל - כותב הרמב"ם - עוונותיו מחולים. מי שהולך בארץ ישראל ארבע אמות וזכה לחיי העולם הבא. מי שנקבר בארץ ישראל - הקדוש ברוך הוא מכפר לו על עוונותיו. מקום הקבורה שלו הוא כמו מזבח.

עוד הלכה אחת שכותב שם הרמב"ם, הלכה ממש מיוחדת מאוד - אם לאדם יש שתי אפשרויות - או לגור בארץ ישראל בעיר שרובה גויים, או לגור בחוץ לארץ בעיר שרובה יהודים - הרבה יותר טוב לגור בארץ ישראל למרות שרוב בני העיר גויים. בוודאי תהיה לזה השפעה, זה לא פשוט לגור במקום כזה, אבל הרמב"ם אומר שארץ ישראל עדיפה מהכל, כי מי שגר בחוץ לארץ - כעובד עבודה זרה, והוא מביא פסוקים לראיה.

*

מורנו הרב זכר צדיק וקדוש לברכה, היה גדול לא רק בדור שלו - הוא היה גדול בסדר גודל של דורות. מרן של כמה וכמה דורות בכל תחומי התורה ועבודת ה'. אין שני לו, אין דומה לו בעולם כולו. ובין הדברים הגדולים והחשובים שמרן זצ"ל היה עושה ומדבר עליהם ונלחם בשבילם - היה הענין של ארץ ישראל.

בכל שנה ביום תשעה באב - יום של צער גדול על חורבן בית המקדש, בסוף, אחרי מנחה, קוראים קטעים של נחמה. יש שם משפט שאומר - "אביאם אל נהר קדשם מתעלפים בהמונם". ומורנו הרב זצ"ל היה אומר דברי תורה. וכמעט כל שנה - אולי בכל שנה ממש - הוא היה מדבר על המלים האלו ומזכיר, שכאשר התיימנו עלו לארץ ישראל, הם ירדו מהמטוס, וכמה זקנים נישקו את עפר ארץ ישראל, ובאותו רגע השיבו את נשמתם לבורא. הוא אמר שזה סוג של מיתת נשיקה - לא הסוג הרגיל, אבל אותו רעיון. הם הרגישו שזהו, הגענו לתכלית, הגענו לארץ ישראל, נישקנו את האדמה הזאת, זהו - אפשר כבר למות... מורנו הרב עצמו סיפר, שכאשר הגיע לארץ, מרוב שמחה להיות בארץ ישראל, הוא רצה לנשק את עפרה, אבל הוא קצת התבייש. איך זה יראה? אז הוא ויתר על זה. אבל הוא כל כך אהב את האדמה - קודם כל את האדמה עצמה, זו אדמה קדושה.

כבר שנים רבות לפני שבא לארץ ישראל, ניסה לשכנע את מו"ר אביו הגאון והקדוש הרב מצליח הי"ד, לבוא לארץ ישראל. זה לא עזר. בסופו של דבר, מו"ר אביו נרצח שם, ורק אז הם עלו לארץ ישראל.

נאוטי הועידה

זכינו באי הועידה לשמוע דברי תורה ונאומים מאירים ומחזקים. לתועלת הציבור, דלינו בקצרה חידושים מרכזיים מתוך הדרשות. לשמיעת הדרשות המלאות, ניתן להתקשר לקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 3. לאפשרויות נוספות ניתן לפנות לדוא"ל האגודה.

במסגרת נפרדת זכרו של מרן **הגר"מ מאזוז**, הובא משאו המכונן של חתנו הגאון רבי **דקל כהן שליט"א**. דברי יו"ר קדושת ציון בענין שלטון התורה בכל תחומי החיים הובאו בגליון הקודם, בו אף הובאו דברי **הגר"י ברנד** בדברים חוצבי להבות אש בנושא האקטואלי הבווער של איסור שחרור מחבלים. מעבר לכך, הרחיב הרב ברגש רב כדרכו במשמעות נסי תשכ"ז ומרכזיותה של ארץ הקודש בתורה.

כ"ק האדמו"ר מבוסטון סיפר - אחר שירה מרגשת של 'אם אשכח' עם הקהל והתזמורת - על ביקורו בצעירותו בירושלים, כשניסה לראות מרחוק את הכותל השבוי ביד הירדנים, וכן על רבי משה מלעלוב שהגיע לכותל גם כשהיה חולה במיטה, ולמרות שהערבים הפריעו לו.

הרבי הסביר, שתשובה **נברא קודם שנברא העולם**, מפני שהזמן עצמו נברא, ולכן אי אפשר 'לחזור אחורה' ואיך נתקן, אם כן, את העבירה? רק כוח התשובה, שנברא מעל הזמן, מאפשר להפוך עוונות לזכויות. בגמרא מובא, שריש לקיש סבר שתשובה מגיעה עד כסא הכבוד ועד בכלל. דווקא ריש לקיש - שחווה בעצמו את עוצמת התשובה - הוא אשר יכול להעיד דבר כזה. את הדרשה סיים הרבי בקריאה: "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו", ואז הוא שר עם הציבור בשמחה גדולה ובריקודים - "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו" במנגינה הידועה והמרוממת.

הגאון הרב **אדיר כהן**, מרבני ישיבת כסא רחמים, נאם בעוז דברים נפלאים לאור תורת מורו ורבו הגר"מ מאזוז זי"ע. הרב הביע את שמחתו למראה ציבור ענק כל כך מכל שבטי ישראל המהדר במצוות דרישת ציון.

הרב אמר - "זכינו להיות בדור של קיבוץ גלויות, ורואים כמעט את כל הסימנים שלפני ביאת המשיח - כפי שמבואר בגמרא. כאשר ארץ ישראל נותנת פירותיה - זה הסימן הגדול ביותר שהגאולה קרובה. לפני 150 שנה, הארץ הייתה שוממה, ואילו כיום - הארץ מלאה פירות, פרחים ועצים. זו 'ארץ זבת חלב ודבש'". מאידך, הזהיר כי אסור להיכנס לשאננות - עדיין אין לנו בית מקדש, עדיין אין לנו משיח.

בהמשך, הזכיר הרב את רבו הגדול, מרן ראש הישיבה הרב מאזוז זצ"ל, שהיה מלא אהבה לארץ ישראל, לתורה ולעם ישראל. הרב תאר כיצד בכל פעם שירד מהמטוס לארץ ישראל, רצה להשתטח על האדמה ולנשקה. מרן היה נחרץ באומרו: מי שאינו מודה לה' ביום ירושלים - הרי זו כפירה! מי שאומר שזה "כחי ועוצם ידי", או שזה 'רק צה"ל' - מתכחש לנסים שנעשו על ידי הקב"ה. חמש מדינות נלחמו בישראל, והקב"ה עשה לנו נסים ונפלאות. וכך היה רגיל בכל חייו - להודות לה' על כל נס, קטן כגדול, ולקרוא לעם ישראל להכיר בנסים ולחזק את האמונה.

כ"ק האדמו"ר ממונסטריץ' ביאר בטוב טעם את ענין **ירושלים לא נתחלקה לשבטים**, על ידי ישוב הסתירה הנראית במבט ראשון בין אחדות ישראל לבין הצורך לספור את עם ישראל, שלכאורה מלמד על שוני ביניהם - "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". האם 'והיה מספר' - או 'לא יספר'?

מובא מתלמידי הבעל שם טוב: יש **תרי"ג אלפי אותיות בתורה** ויש **תרי"ג אלפי נשמות בישראל** - לכל אות בתורה יש נשמה מקבילה. כמו שאם חסרה אות אחת - הספר פסול, כך גם אם חסרה נשמה אחת מישראל - כלל ישראל חסר. הספירה של בני ישראל איננה להמעט בערכם, אלא להפך - לוודא שאין חסר אפילו אחד. לכן, כשסופרים מתוך הערכה לכל יחיד, אין זה מספר טכני אלא ביטוי לשלמות. ממילא, "אשר לא ימד ולא יספר" - כי הערך האמיתי של כל יחיד הוא אינסופי. דבר זה מסביר מדוע בירושלים אי אפשר לתת ביטוי יחודי לכל שבט. בארץ ישראל מוכרח שיהיה דווקא לכל שבט חלק, אבל בירושלים, שאנו כעת שמחים בשמחתה - אצלה חייבת להשאיר הבחינה שאומר המדרש על הפסוק - "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחידיו" - שה'בנויה' היא עצם זה שירושלים מחברת את כל ישראל יחד. ועל

מאמינים בו יתעלה. וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישראל בכללם, רוצה לומר התרת עצמנו למות ביד האנס בעבור אהבתו יתעלה וההאמנה באהדתו, כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה בזמן נבוכדנצר הרשע כשצוה להשתחוות לצלם והשתחוו לו כל ההמון וישראל בכלל, ולא היה שם מקדש שם שמים אבל פחדו הכל והיתה בזה חרפה לכל ישראל על אשר אבדה זאת המצוה מכללם, ולא נצטווה זאת המצוה אלא לכמו המעמד המפורסם הגדול ההוא אשר פחד ממנו כל העולם, ולהיות פרסום היחוד בזה יעד השם על ידי ישעיה שלא תשלם חרפת ישראל בזה המעמד ושיראו בהם ילדים בעת ההיא הקשה לא יפחידם המוות ויתירו נפשם ויפרסמו האמונה ויקדשו את השם ברבים, כמו שהבטיחנו במרו' לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי'...".

המעין ברמב"ם כאן ימצא את העולה מדבריו, כי בכל תקופה היסטורית מפורסמת, בה האמת הא-להית נעדרת והשקר מקבל פומבי וכו', והעולם כולו רועד מלהכיר את דבר ה', אמונתו ומצוותיו, עת זו - היא היא עיקר זמנה של מצות קידוש ה'.

לכבוד מערכת 'קדושת ציון' הנכבדה, זכיתי להשתתף בוועידה השמינית - תשפ"ה, תודה לא-ל היה כינוס נפלא ומלא עוצמה. נקוה שישג את מטרותו וימלא את לבות המשתתפים עוז ותעצומות, שכה דרושים לעם. ויקיים בנו ובכל עם הקודש ברכת הנצח - 'נורא א-להים ממקדשיך הוא נתן עוז ותעצומות לעם, ברוך א-להים'.

רציתי לשתף אתכם במחשבה שעלתה במוחי בנוגע להגדרת מהות כנס קדוש זה. והיא, כביכנוס זה אנו מקיימים מצות קידוש ה', וכהגדרתו של רבנו הרמב"ם ז"ל. הרמב"ם בספר המצוות - מצוות קידוש ה' [עשה ט] כותב כך:

"שצונו לקדש את שמו, והוא אמרו 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. וענין זאת המצוה אשר אנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם ושללא נפחד בהיזק שום מזיק, ואע"פ שבא עלינו מכריח לבקש ממנו לכפותנו, שלא נשמע אליו אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נתעורר לחשוב שכפרנו, אע"פ שלביתנו

נאוטי הועידה

זה הקב"ה כביכול אומר - לא אבוא לירושלים של מעלה עד שתהיה ירושלים של מטה בנויה ומאוחדת.

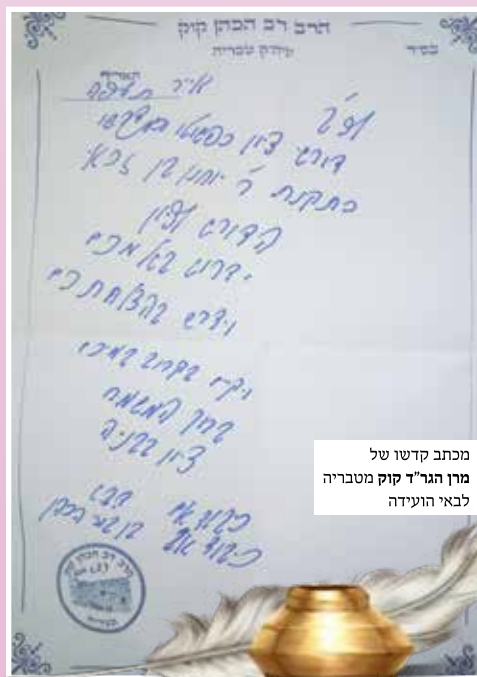
הגאון רבי **פנחס פרץ** בנו של מורנו הגאון רבי **יעקב פרץ** זי"ע שנפטר השנה, העלה את זכר אביו הגדול, שכהגדרתו "היה גם מאנשי הכינוס הזה". את יחסו של אביו לארצנו הקדושה הגדיר רבי פנחס על פי מה ששאל אותו על הפסוק "נִרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵהָוָה". שם מופיע לכאורה בלבול - הכתיב "מה הוא" ואילו הניקוד - "מה היא". כיצד זה מתישב? התשובה היא, כשאדם בא לראות את ארץ ישראל, עליו לבדוק קודם את עצמו. האם אני בא נקי? האם יש לי אינטרסים או דעות קדומות? אם כן - אראה חסרונות. אבל אם אני בא בנקיות הדעת, בעין טובה - אזי ארץ ישראל נראית במלוא יופייה וקדושתה: האויר, העצים, הריח, ירושלים. הוא הוסיף עוד משפט בשמו: "**לא יתכן שאזרוק נייר על ארץ ישראל**". מלבד זאת, המיקום הזכיר לרבי פנחס את קרובו חכם ישועה בן שושן זי"ע, שלא היה מסוגל לשאת את 'כיפת הזהב' ולא הבין מה הבנין הזה בכלל עושה פה, עד שחפץ לשטחו, ועל כגון דא הושיבוהו בבית האסורים חמש שנים עד שסיים שם את כל מסכת שבת.

הגאון רבי **משה אליהו בוסו** נכדו של סידנא **בבא סאלי**, עורר את הציבור להרגיש את כל הטובות והחסדים שבזרע עולם עושה בתקופה האחרונה - ובמיוחד ממש בשנה וחצי האחרונות.

הרב הזכיר את כאב סביו הבבא סאלי זי"ע על ילדי ישראל שעושקים מהם את החינוך היהודי האמיתי. ושבעקבות המצב כעת אנשים מתעוררים להתקרב לה'. צריך לדעת - אמר הרב - מה שעושה הארגון 'קדושת ציון', שאני מרגיש זכות לקחת בו חלק, אפילו קטן - זה לב לבה של היהדות והתורה הקדושה, שהיא מלאה באהבת הארץ. מי שאומר אחרת או פועל אחרת - בעצם מסלף את היהדות. צריך לדעת זאת, אבל לא מתוך מלחמות - אלא פשוט להסביר, לעורר את הלבבות, לקרב. כי הדברים כל כך פשוטים וברורים.

מה היה הלב של חטא המרגלים? כתוב בתהילים - "ימאסו בארץ חמדה" - וזה הלשון גם בתורה. "טפכם אשר אמרתם לבז יהיו, והם יבואו אל הארץ אשר מאסתם בה". מסביר הרב חיים שמואלביץ: זה לא 'עונש' שהיו ארבעים שנה במדבר, אלא פשוט לא יתכן לתת מתנה כל כך יפה וקדושה למי שמואס בה. לכן, היה צורך שימות אותו דור, ויבוא דור חדש. ה' אינו חפץ לגאול עם שלא רוצה את הגאולה, שלא מצפה לה, ושלא רוצה את ארץ ישראל ואת קיום רצון ה' בארץ.

זה מה שאנחנו צריכים לפעול - אהבת הארץ, חיזוק המצוות שתלויות בה, ולצד זה גם החזון של מדינה יהודית על פי תורה. כמו שבראש השנה דנים כל יחיד, וגם את כלל ישראל, כך יש גם דין - האם יוחלף השלטון לשלטון תורה. זה מה שנקרא מלכות ה': "השיבה שופטינו כבראשונה... ומלוך עלינו אתה ה' לבדך".

מכתב קדשו של
מרן הגר"ד קוק מטבריה
לבאי הועידה

קיומו של קידוש ה' יתכן דווקא על ידי 'לדים', כהגדרת הרמב"ם [לא זקני העם ושוטרים], שאינם פוחדים מהמוות ומוסרים עצמם לומר את האמת, כמו שאמרו לנבוכדנצר באותה העת - "ידיע להוא לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא נסגד" (דניאל ג יח).

על דרך זו ובדומה לזה, אמנם ללא פחד המוות, אבל בהחלט עם מסירות נפש רבה ונכונות לקבל בזיונות והדרה ציבורית, שטעמה כטעם המוות לא אחת, היה דומה עלי נאומו של הרב יהודה ש"ח, אשר הכריז בגלוי, 'התאספנו כאן כדי לומר את מה שכולם רועדים מלומר. התורה היא חיינו ואין לנו ספר חוקים אחר. שולחן ערוך הוא ספר החוקים המחייב היחיד ולא חוקי המדינה' 'ההומניים והדמוקרטיים'. לא מוסר הצבא המעוות הוא מוסרינו אלא דבר ה' ביד דוד עבדו - אשרי שיאחז וניפץ את עולליך אל הסלע. שמירת שטרת הפרהסייה הציבורית חשובה לא פחות והרבה יותר משמירת נקינה מנזקי העישון. ומדינת הלכה היא היא החזון הנגשג והיפה מכל, אשר לשמו ולקידומו אנחנו כאן'.

תרועות מחיאות הכפיים אשר קטעו את דבריו היו כאמירת 'אמן' על כל שבועה ועל כל אלה, וכנריתית ברית משותפת - לה' ולתורתו בלבד אנו נאמנים.

כיוצא בזה נאומי שאר הדוברים, מי בעד ישוב הארץ וכיבושה, ומי בעד קידום והעצמת תנועת התשובה בעם, מי בעד חיזוק דרישת ציון וסיבובי שעריה ומי בעד עזיבת כל הפירושים והמחלוקות המיותרות והתאגדותנו כאיש אחד בלב אחד לומר 'נעשה ונשמע'.

הכל בבחינת קידוש ה'. דיבורים שאינם נשמעים לצערנו עדיין כמעט בשום מקום אחר. ועל מה אם לא על זה אמרו חכמים - "במקום שאין אנשים - השתדל להיות איש". והגני תפילה, שיתרבו דיבורי קודש אלו ויתגלגלו הלאה והחוצה, לכל מחנה בית ישראל הפונים אל מקדש ה'. ויהפכו המחשבות והדיבורים - לתוצאות מעשיות בכל שטחי החיים הציבוריים.

ונראה במהרה בקיום היעוד, אשר גם אותו הזכיר הרב יהודה הי"ו - 'ושח גבהות אדם, ושפל רום אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא'. בברכת התורה, מיכאל שפירא אמן.

מחשבה אחת שר מוסר

על ערכי מהות לעומת ערכי פשרה, שנאת חינוך ומשמעות חינוכית ערכית

הרב אהרן סירקין
ASIRKIN@KEDUSHASHTZION.ORG

כאשר אין ערכים שבאמצעותם ניתן לשקול במאזניים את שתי האפשרויות, המהוגן נוטה להיכנע שדלק הספוט. אם נזכר במשל הידוע על אותו שוטה שחפץ את אבדתו מתחת לפנס למרות שידע שאינו שם - מה יהיה אם הארנק ריק? אם אין ערך מהותי - בודאי שהחיפוש יהיה רק מתחת לפנס ולא במקום שנאבד.

לסיכום: כאשר מדברים על מוסר יש כאן שתי שפות השונות במהותן.

1. למי שמאמין שיש אמת - עוד לפני שנדון מהי אותה אמת, העיקרון הבסיסי מורה שיש חוקים שנובעים ממטרה כלשהי, ומכיון שכן, ניתן להכנס לדיון מה מוסרי ומה לא.

2. למי שמאמין שאין אמת - המוסר נמצא בעולם הרגשות, ועל כן אדם המאמין בהנחה זו - שאין אמת - רגיש יותר להשפעה של תעמולה.

ניתן אולי אף לחדד עוד יותר. ככל שנפעל יותר מתוך ערכים - כך נוכל יותר לזהות את האמת ולא ללכת שבי אחרי 'ספוט' שנדלק על מיצג בודד. אדם שחי בתחושה של מטרה מהותית - פחות יתרגש מתעמולה או מתאוות העולם הזה.

משמעות חינוכית מעשית עבורנו

היוצא מכל הנ"ל, שצריך לשים לב לדבר עם הילדים בשפה של ערכי מהות ואמת, לא בשפה של ערכי פשרה, וגם לא בשפה של 'אנחנו והם'.

למשל, כדי להסביר לילד 'למה אנחנו שומרים שבת', התשובה הנכונה היא לא 'כי אנחנו חרדים', אלא כי כך ה' ציווה. ואפילו על שאלות קטנות ופחות חשובות כגון 'מדוע ללבוש כובע כזה?', התשובה צריכה להיות 'כי אנחנו מאמינים שחשוב להשתתף לצבור שדוגל בערכי התורה', ולא 'כי אנחנו חרדים'. כלומר, גם למי שדוגל במגזריות, צריך לכל הפחות לאפשר ליצור את המגזריות, ולא לתת למגזריות להכתיב את הערכים. אם נדבר בשפה של ערכים - נקבל דור ערכי. אם נדבר בשפה מגזרית - נקבל דור מגזרי. שאלת הזהות הראשונה צריכה להקבע מתוך הערכים ולא מתוך המגזריות.

לב יודע מרת נפשו. אם שאלת הזהות הראשונה שלנו נקבעת מ'אנחנו והם' - למשל אדם ששואל כל מרגיש חרדי (במובן המגזרי של המילה) - כלומר במובן מסוים הערך 'היטודי' ביותר אצלו הוא ערך מגזרי של 'אנחנו והם', שמהווה למעשה 'ערך' חלול של שנאת חינוך כמו 'דמוקרטיה' או 'חילונית'.

שאלת הזהות הראשונה צריכה להיות 'אני יהודי', במשמעות של בן לאברהם אבינו ש'ה' בחר בו וברצונו, בן ליצואי מצרים ולעם שקיבל את התורה וירש את ארץ ישראל, ועתיד לקבל את הטוב האמיתי.

מי חכם ויבן אלה.

ערך החילונית' אינו ערך מהותי, אלא העדר ערך

באופן כללי, חילוניות אינה 'ערך' אלא העדר ערך, כשם שהחושך הוא העדר האור. ועל כן, לבוא בשם החילוניות להלחם בתורה - זוהי שנאת חינוך פשוטה כמשמעה. כלומר, לבוא מכאן 'חינוך' - העדר ערך מהותי, ולהלחם ב'ערך' - אין זה 'ויכוח ערכי', אלא מלחמה בין 'אנחנו' ל'הם'.

ועל כן, בשם החילונית [והסוציאליזם, נגיע לזה עוד רגע], בוצעו רוב הזוועות הגדולות בהיסטוריה: השואה, הטיהורים של סטאלין, הזוועות שעשתה המפלגה הקומוניסטית בסין ושאר הזוועות שעשה הקומוניזם בארצות שונות. מדובר על רצח של למעלה ממאה מיליון איש במאה השנים האחרונות, פי כמה וכמה מכל פינוגי הטרור ומכל המלחמות האחרות גם יחד.

משמעות המוסר

בעולם שמאמין שיש אמת - כלומר, שישנם ערכים אמיתיים של טוב ורע - המוסר הטבעי מופנה לכיוון של שמירה על אותם ערכים.

בעולם שמאמין שאין אמת? - כלומר, שאין ערכים אמיתיים של טוב ורע - המוסר הטבעי מופנה לשמירה על רגשות החמלה.

בין שתי הגישות הללו פעורה תהום. שמירה על ערכי אמת אינה דומה לשמירה על רגשות החמלה.

דוגמה אקוטאלית - השמאל החילוני דוחף לעסקת חטופים 'בכל מחיר', על אף שכולנו מבינים שאם ישוחררו אלפי מחבלים, חליה וחס ירצחו פה הרבה יותר יהודים מכמה עשרות החטופים שנמצאים כעת בסכנה, ועדיין השמאל דוחף לזה.

האם השמאל רוצה ברצח של יהודים? כמובן שלא [לפחות השפויים יותר שבהם, שהם הרוב]. אלא שכאשר המוסר נהפך במהותו מהגנה על ערכי אמת [כמו למשל הצלת חיים] להגנה על רגשות חמלה אינסטינקטיביים [למשל דמיון של התינוק החטוף] - התוצאה של מוות נוסף מקבלת משמעות משנית ביחס ל'מחשבת הכאב' על החטופים שכרגע נמקים בשבי חמאס.

תעמולה ממלאת מוחות ריקים

כאשר אין ערכים, הדיונים על מוסר נהפכים מדיונים ערכיים רציונליים למצב רגשי, שבו אפשר להניח 'ספוט' על נקודה מסוימת ולהעיק לה משקל רב יותר ממה שהיא תופסת בשיקול הרציונלי. וכך - צער של ילדה קטנה כאב יותר מרצח עם, רצח רבין כאב יותר מאלפי נרצחי אוסלו, וכן הלאה. ככל שמתמקדים יותר בפרט מסוים - הוא מקבל משמעות רבה יותר.

להיות סותרים, שכן אין בכך באמת סתירה מהותית, כי הם מעולם לא התכוונו למשמעות האמיתית של הערך החלול שבשמו הם מדברים! הכותרת שימשה רק כדגל סמלי למאבק בקבוצה היריבה.

שנאת חינוך - לאחר איבוד ערכי המהות נוצרת שנאה

לכאורה, עצם החלוקה שלנו לשני מחנות בשם 'אנחנו' ו'הם' - זו בדיוק ההגדרה של שנאת חינוך. עצם החלוקה משמעה שנאה, וללא ערכים - משמעו חינוך. מתוך חלוקה כזאת, אפשר בקלות לאבד את הבלמים ולתמוך בתומכי טרור, רק משום שזה עוזר נגד הפוליטיקאי של ה'הם', ואפשר בקלות גם להביא את טיטוס שיחריב את ירושלים רק כי 'הם' העליבו אותי.

בחשיבה שטחית, נראה שהדבקות בערכים כשהם אינם מוסכמים - זו שנאת חינוך, ואילו 'אהבת חינוך' [מושג בעייתי בפני עצמו, הראוי להיות נושא למאמר אחר] - משמעותה ויתור וטשטוש של הערכים לטובת האחדות ומניעת מריבות. אבל האמת היא, שזה קצת הפוך. כשמוותרים על ערכים - אם לא מצליחים למחוק את השנאה - זה בדיוק מה שהופך אותה משנאה מוצדקת [או מוצדקת בטעות] לשנאת חינוך. לשנאת האחר רק מפני שהוא אחר.

כלומר, באופן אולי מעט אבסורדי, כדי להמנע משנאת חינוך, צריך דווקא לחדד את הערכים, ולא לטשטש אותם עם 'משפטי שלום' למיניהם.

לא בכל מריבה יש שני צדדים כמו מחלוקת קרח וכל עדותו, שאינה מחלוקת קרח ומשה. יתכן, וצד אחד שונא שנאת חינוך שנובעת מהעדר ערך, ואילו הצד השני אינו שונא את הצד הראשון, או שהצד השני שונא מכאן ערך מסוים [למשל - כי הם תומכים באויב והם חפצים בחיים].

דרגות בתודעה פוליטית

כמה דרגות [לדוגמה, ניתן לתפוס גם דוגמאות אחרות או לחלק אותן באופן אחר] בתודעה פוליטית זו למעלה מזו:

1. ביבי ולא ביבי
2. רצח רבין או הסכמי אוסלו
3. השואה והקמת המדינה
4. העם היהודי הנרדף
5. עם בן 4000 שנה וכלל ההיסטוריה היהודית
6. בחירת ה' בעם ישראל לצורך גילוי יחודו ככל שנמצאים בתודעה פוליטית נמוכה יותר, כך השנאה היא יותר 'חינוך'.

ה'י האמרים' לרע טוב ולטוב רע
שמים חשך לאור ואור לחשך שמים
מך למתוך ומתוך למך (ישעיה ה כ)

למראה המציאות הקשה המתרחשת לעינינו - כאשר חיילים המסכנים את נפשם בחזית הקרב, מוצאים את עצמם נחקרים בעוון 'רצח' מחבלים - קשה להימנע מהתחושה, ולפיה דברים יסודיים ניקו ממקומם. סדרי עולם מתערערים - האויב נהפך לאוהב, והמוסר הישר נהפך לפשע.

זהו השיא האחרון לאחר התדרדרות ארוכה של השמאל הפורגניסטי שבעט בכל הגיון, החל ממצאות ה' ועד כפירה ביסודות המשפחה וגדרות עולם ממי נח.

רבים וטובים תוהים - כיצד יתכן, שבשם 'הדמוקרטיה' הם מקדמים 'דיקטטורה' משפטית, ובשם ה'ליברליזם' הם סותמים את הפה למי שלא חושב כמוהם? הרי לכאורה זה אבסורד של ממש. מילא אם תחת כותרת אחת היו מקדמים ערך שונה, אבל ערך שהוא סותר לחלוטין את הגדרתו!?

ערכי מהות לעומת ערכי פשרה

כדי להסביר את התופעה, נחלק קודם בין 'ערכי מהות' לבין 'ערכי פשרה'. 'ליברליזם' ו'דמוקרטיה' אינם 'ערכים' במלא מובן המילה, אלא 'ערכי פשרה' שנוצרו כדי לתת מענה במקרה שיש התנגשות בין ערכים.

ההתמקדות בערכי מהות או בערכי פשרה נובעת משאלה יסודית יותר: האם יש אמת?

השמאל החילוני בעולם הפוסט-מודרני/פרוגרסיבי 'סובר' שאין אמת. אם אין אמת, משמעות הדבר היא שאין ערכים. מכיון שבכל זאת האינסטינקט דורש גבולות מוסר כלשהם - על כן נוצרה אצלם ההכלאה, שבמסגרתה נתקדשו ערכי הפשרה ונהפכו כביכול לערכי מהות, ולאורם הם צועדים.

משמעות הדברים היא, שאם בעבר הציונות החילונית דגלה בערכי מהות [טובים או רעים] החל מיישוב ארץ ישראל ועד לאומיות, הרי שכיום, לאחר המהפכה הפוסט-מודרנית, הם דוגלים בערכי 'דמוקרטיה' ו'ליברליזם'.

במקרה של קונפליקט, כאשר כל צד דוגל בערכים מהותיים - יתכן ויכוח עניני. 'אני חושב כך', ו'אתה חושב אחרת'. אבל כאשר 'אני לא חושב כך' ו'אני גם לא מכיר בעובדה שאתה חושב אחרת' [כי מבחינתי אין ערכים] - הויכוח אינו יכול להיות על ערכי מהות, אלא רק בין שתי קבוצות, בין 'אנחנו' ל'הם'.

כאשר אין ערכים, וערכי הפשרה נהפכו רק לכותרות שבשמן מצדיקים מלחמת 'אנחנו והם' - אותן כותרות יכולות לשמש לכל דבר, שהרי כשאין ערכים, ממשל גם אין משמעות למילים. ועל כן, כאשר הדבר משתלם פוליטית, התוכן והכותרת יכולים

1. המושג הנפוץ 'אמת מוחלטת' הוא כפל לשון...
2. או שאין ביכולתנו למצוא אותה, אין הבדל מהותי בין שתי התפיסות הללו לענייננו.
3. אדם שמרגיש בשאלת הזהות הראשונה חרד לדבר ה' זה בהחלט ערך מהותי, הכוונה למי שבשאלת הזהות הראשונה מרגיש חלק מה'מגזר' החרדי.

עורך המדור: הרב יואל ברמן

בית המדרש

מכתבים ומאמרים שנשלחו למערכת, עם תגובות רבני בית המדרש – מטובי הכותבים בגליון

לבי במזרח

כוונות ברכת השחר עבוד העוֹלָה לארץ ישראל

לכבוד גליון קדושת ציון,

סידרתי רשימה של כוונות המבטאות רגשות תודה עמוקים על כל ברכה מברכות השחר – כפי שמורגשות במיוחד בליבו של מי שזכה לעלות לארץ ישראל ולהיות עד בעיניו להתרחשות תהליך הגאולה. להלן הדברים:

אֲשֶׁר נָתַן לְשִׁכּוֹן בִּינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה – תודה לך, ה' יתברך, על שזיכית אותי להבחין בתבונה שנטעת בי – להבין שאנחנו, כעם, חיים כעת בתקופת היום, ימות המשיח, ולא עוד בתקופת הלילה, גלות גמורה.

שְׁלֵא עֲשֵׂנִי גוי – תודה לך, ה', שעשיתני בן לעם שלך – העם אשר לו נתת את הארץ הנפלאה מכל!

שְׁלֵא עֲשֵׂנִי עֶבֶד – תודה לך, ה', שזיכית אותי לחיות כיהודי חופשי בריבונות יהודית בארץ ישראל – קוממיות בארץ חיינו!

שְׁלֵא עֲשֵׂנִי אִשָּׁה – תודה לך, ה', שזיכית אותי ביכולת לקיים את מצוותיך בשלמות, כאן – במקום אשר נועדו להתקיים בו.

פֻּקַח עֵינַי – תודה לך, ה', על שפקחת את עיניי לראות בעין ממש את ארצך הנפלאה ואת שלבי הגאולה המתחוללים לנגד עיני יום יום.

מְלִבֵּשׁ כְּרוֹמִים – תודה לך, ה', על שהלבשתי – בדמות דירה נאה בארץ ישראל!

מַתִּיר אֲסוּרִים – תודה לך, ה', על ששחררת אותי מכבלי הגלות.

זֹקֵף כְּמוֹפִים – תודה לך, ה', שזיכית אותי ללכת זקוף ורם, בקוממיות לארצנו – ולא לברוח אליה בבהלה.

רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם – תודה לך, ה', על קליטה מוצלחת בארץ, ועל תחושת היציבות, כאילו אני ניצב שוב על קרקע איתנה.

הַמְכִין מַצְעָדִי גָבֵר – תודה לך, ה', על שהנחית אותי בכל צעד ושעל בחיים, בדרך שהביאה אותי לעלייה.

שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרָי – תודה לך, ה', שסיפקת את כל צורכי לאחר עלייתי.

אֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָה – תודה לך, ה', שחיזקתני באומץ שנדרש כדי לבצע את הצעדים הנועזים הנדרשים לעלייה.

עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתַפְאָרָה – תודה לך, ה', שעטרת אותי בעטרת מלוכה – בהיותי בן ארץ ישראל!

הַנּוֹתֵן לִיעֵף כֹּחַ / הַמַּעֲבִיר שָׁנָה מַעֲיָנִי – תודה לך, ה', על הכוח והמרץ שאתה נותן לי בכל בוקר מחדש, על אף שאני ער עד מאוחר לעבודה בשעות העבודה שבארה"ב!

שֶׁעָשָׂה כְּרָצוֹנִי – תודה לך, ה', שזיכית אותי לקיים את המצוות שהטלת עליי – נְדָה, הפרשת חלה, והדלקת נרות שבת – בארץ אשר בה ניתנו לקיומן בשלמות!

יהי רצון שנזכה כולנו לכוון בלב שלם בברכות השחר,

ולהודות יום יום על חסד ה' בארץ הקודש, במלוא תחושת הזכות וההודאה.

ברכה,
יהודה לייב זינגר ירושלים

הערת המערכת:

בהמשך לדברים שנאמרו במכתב המרגש מאת הרב יהודה לייב זינגר, ראוי להזכיר כי דברים דומים השמיע ח"כ הרב משה שמעון רוט, שהינו עולה ותיק בעצמו, באירוע מרום שנערך לכבוד עולים חדשים, בשיתוף "קדושת ציון", בחנוכה תשפ"ג (סיקור האירוע בגליון ס"ט – אדר תשפ"ג). דבריו מבטאים היטב את הרגשת ההווה העמוקה על עצם השהות בארץ שיש לעולים רבים – כפי שהובע גם בברכות השחר של הכותב.

בסימו של נאומו, סיכם ח"כ הרב רוט כך: "אני רק רוצה לסיים בנקודה אחת. כל בוקר כשאני קם, אני אומר שני דברים. אני אומר 'מודה אני לפניך' – שאני כאן בעולם בכלל. אבל אז אני אומר: ריבונו של עולם, תודה רבה לך שזכיתני לומר את ה'מודה אני' הזה – בארץ ישראל!"

...

החלום

שלום,

אני גר בארה"ב ואני ממש נהנה לקרוא את העלונים שלכם, זה כל הזמן מזכיר לי את החלום שלי לבוא לגור בישראל יום אחד.

בתודה על העבר ובציפייה לעתיד שלמה ר.

...

מתעוררים ומתחכרים

לכבוד 'קדושת ציון' שלום וברכה,

ברצוני להודות לכם על שעוררתם אותי לקדושתה של ציון, ולפעול לשם כך. אני גר בארה"ב ובכלל לא נחשפתי לדיבורים כאלו, ובכלל זה לא השיח פה. ארץ ישראל בכלל לא עולה על הפרק, לצערנו, אבל ב"ה לפני כשנתיים אחר דברי האדמו"ר מבעלזא שליט"א במוצאי י"ז תמוז, נתעוררה סערה גדולה סביב הענין של אתחלתא דגאולה, כי הוא אמר בשם מהר"א מבעלזא, שארץ ישראל תבנה בדרך הטבע, לפני ביאת משיח, ושכן הוא סדר הגאולה. וכל המתנגדים צעקו מאד, וקודם לכן הייתי בצד שכנגד, וגם אפילו היה לי ריב עם השווער שלי שהוא חסיד בעלזא, וממילא עיינתי לראשונה בספר 'ויזאל משה' כדי לענות לו לענין, ותוך כדי עיון בספר תפסתי עד כמה בעצם מוכח שם בכלל ההפרק הגמור, אז התחלתי לעיין בחומר שבצד שכנגד, פתאום מצאתי איזה עלון באוצר החכמה ושמו 'קדושת ציון', והשאר – היסטוריה... איך לגמרי נהייתי דבוק לנחלת ה' ולאמונה בטובת ה' עלינו, שהפך אותי לגמרי להיות דבוק ברבש"ע.

באתי לספר מעשה של השגחה מופלאה שראיתי בחוש. מישוה פנה אלי אתמול עם הזמנה שאכתוב לו ספר תורה,

אבל בגלל שהוא שייר לשונאי ציון, הוא ביקש ממני לכתוב את הספר עם קלף, המיוצר פה בארה"ב, משום שהוא לא רוצה להנות משום דבר שמיוצר בארץ. אמרתי לו, שאתן לו תשובה תוך עשרים וארבע שעות. למחרתו [היום], אמרתי לו שאני לא מוכן לעשות זאת, בגלל שקשה לי להתחבר לספר תורה שנכתב לאדם שעושה חרם על ארץ ישראל. עברו שתיים בערך, ופשוט לא יאומן – מישוה אחר פנה אלי בהזמנה לכתוב לו ספר תורה, והוא אפילו מוכן לשלם לי יותר, ואני יכול לכתוב על קלף מהודר תוצרת הארץ! ברוך הוא וברוך שמו!

יחזקאל דוד ג.

הערת המערכת:

הדברים עם הרבי מבעלזא היו בעיה"ק טלז סטון, שהאדמו"ר סיפר על ביקור אצל דודו הרה"ק המהר"א מבעלזא ז"ל ע: "לאחר הקמת המדינה בשנת תש"ח, הקונסול הפולני אמר לדודי ז"ל שיש מנהיגים חרדים שמתנגדים לענין של מדינה יהודית, ואומרים שזה נגד דעת תורה ושמישיח יבוא קודם, ורק לאחר מכן הארץ תהיה ליהודים. הוא שאל את דודי ז"ל מה הוא אומר על כך. דודי ז"ל ענה כי זה לא כך. בעל האור החיים הקדוש אומר שארץ ישראל תבנה לפני ביאת המשיח, ולאחר מכן משיח יבוא. הוא הבטיח שנזכה שנהיה על פי תורה."

הרבי ציטט גם דברים שאמר הסבא רבא הרה"ק המהר"ר מבעלזא ז"ל ע: "בתקופת הע'לטער זיידע ז"ל ייסדו קרבת חדש, מווינה עד וורשה. הוא אמר: 'נעבעך, נעבעך, מתברר כנראה שמישיח יגיע בדרך הטבע. שצריך רכבת לקיבוץ נדחי ישראל'."

אחר כך כתבו בבעלזא מאמר בגליון שלהם, להצדיק את דברי הרבי, ובפתח מאמרו כותב הסופר: "יש מקום לעיין ולדון, כיצד יהיו סדר הדברים בעת ביאת המשיח בב"א, ומה סדר הקדימה: ישוה ארץ ישראל, בנין ירושלים, בנין בית המקדש, ביאת המשיח וקיבוץ נדחי ישראל – מה קודם למה?"

"והנה, באור ליום ה' פרשת ויקרא, יום ז' אדר ב' שנת תש"ח לפ"ק, ביקר אצל כ"ק מרן מהר"א מבעלזא ז"ל ע הקונסול הפולני הראשון בארץ ישראל, יהודי בשם רפאל לוז מסלונים, והייתה שם שיחה מאוד מאלפת. בין היתר, ביקש הקונסול את חוות דעת קדשו של כ"ק מרן ז"ל ע אודות הדבר שיש מנהיגים בישראל שמתנגדים לבניין הארץ ואומרים שזה נוגד דעת תורה, רק צריכים לחכות לביאת המשיח תחילה, ורק אחר כך יבנו את ארץ ישראל, ושאל לדעתו של מרן בענין זה. השיב לו כ"ק מרן ז"ל ע: "לא כן. אין דבר זה מנוגד לדעת תורה, וכן מבואר ב'אור החיים' הקדוש וב'תוספות יום טוב' שארץ ישראל תבנה קודם ביאת המשיח, אבל עוד איתא, שאם נזכה – יהיה ענין זה על פי התורה."

בהמשך המאמר מופיע ציטוט מתוך כתביו של הרה"ק המהר"ם מבילגורייא ז"ל ע, אביו של הרבי מבעלזא, שבו הוא מספר כי אחיו הרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל ע סיפר כי זקנו הרה"ק מהר"ר מבעלזא אמר "שתהיה הגאולה העתידה ממש על דרך דאיתא באור החיים הקדוש פרשת בלק על הפסוק 'דרך כוכב מיעקב', ואמר: 'אז מען וועט

זוכה זיין, וועט זיין אויף אן אנדערען אופן - מיט ניסים, און חלילה נישט, וועט זיין געבער אויף אן אנדערען אופן, אזוי ווי עס שטייט אין 'אור החיים' הקדוש (אם נזכה - הגאולה תהיה בניסים, ואם חלילה לא - אז היא תהיה באופן אחר), ואז הוא נאנח".

המאמר המסועף הציג ציטוטים היסטוריים וקטעים נרחבים בענין ביאת המשיח ובנין בית המקדש. בין הדברים צוין את מה שסיפר המשב"ק של הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנר, דומ"צ בעלזא: "כאשר ביקר כ"ק מרן מהר"א זי"ע אצל כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל במלון 'צפניה' בירושל"ו בשנת תשי"ב, אמר כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בתוך הדברים, כי בביאת המשיח יבוא הכל מלמעלה, וממילא יחרב אז כל מה שבונים כעת בארץ ישראל. מרן לא השיב לו אז כלום על דבריו, אבל כשחזר לביתו אמר כ"ק מרן זי"ל: 'חס ושלום, לא יחרב כלום, רק יבוא גם מלמעלה, אבל זה גם כן ישאר'".

כותב המאמר סיכם: "ולפי זה יאמר, כי הא בהא תליא, שכאשר תהיה הגאולה בדרך הטבע, אז יתכן שארץ ישראל וירושלים ובית המקדש יבנו קודם לביאת המשיח, וכאשר תהיה הגאולה באופן נסי - אז תוקדם מלכות בית דוד ואחר כך בנין בית המקדש".

...

קריאה קדושה למען יושבי חו"ל

שלום רב אל כבוד מערכת קדושת ציון הפועל גדולות ונצורות למען קדושתה של ציון וירושלים

הנני כותב לכם אברך כולל ממונטריאל קנדה השוטה בצמא את דבריכם, והנני רואה פה מצב אשר חשבתי שאפשר לעשות כאן למען ארץ ישראל. הייתי חושב אולי לפתוח בתוך קדושת ציון סניף הפועל דייקא בחו"ל למען קדושת ארץ ישראל. דהיינו, יש פה לכאורה הרבה אנשים אשר יש ביכולתם לעלות לארץ ישראל וצריכים רק לאיזה עזרה או דחף, לכן מה טוב היה אשר לכם יש כבר את הכלים וכו' לעזור לאנשים, אולי לגבש קבוצה של יראים ושלימים הרוצים לעלות, ולסדר אולי קבוצת רכישה לקנות דירות במקום זול יחסית, אולי לעשות איזה מקום מיוחד וכו'.

ואפרט יותר כוונתי, כי לפי מה שנתבוננתי בהמצב של בני חו"ל אשר עדיין עומדים במקומם ואינם עולים לארץ הקדושה, הרי עיקר המניעה לכאורה (עכ"פ במעגל שלי בתור מי שנתגדל אצל עדת החסידים) לעלות לארץ ישראל הוא לכאורה בשני דברים:

א. אי הידיעה איך להסתדר עם כל החלק הטכני לקנות דיירה ולהסתדר מול הממשלה וכדו'.

ב. החברה, דהיינו מאד קשה לאנשים פה אשר גדלו בתוך אותה חברה ואותו סביבה, לעזוב ולהתחיל משהו חדש.

ולכן חשבתי אולי אפשר לעשות משהו כמו קריה לאנשי חו"ל ולסדר בשבילם את מה שצריך לשם כך.

אשמח לקבל חוות דעת שלכם בנושא. **שמחה ווייס**

...

התפילה על מצבנו כעת

לאחר הנסים הגלויים שראינו, והתגובות המעורבות בציבורינו שתקוותינו לראות את עם ישראל שב לציון ברינה, יש לשנן הדברים הבאים.

שמעתי פעם איזו אימרה שיותר קשה להוציא את הגלות מישראל מאשר להוציא את ישראל מהגלות, וחשבתי כי מצערנו אימרה זו יש בה הבנה מיוחדת דווקא, אצל שלומי אמוני ישראל יותר מאשר אצל פורקי העול והכופרים. ולמה? כיון שאצל שלומי אמוני ישראל בכל הדורות הגלות היתה חלק מהאמונה וממילא חלק מאידישקייט

בשכל וברגש, אנו סובלים בגלל הגלות, גוי נתתי למכים ולחיי למורטים בגלל שאנו בגלות, ומשיח יגאלנו מה מגלות הנפש מעומק השפלות והן מגלות הגוף - הריחוק מארצנו, מה שגורם גם אל הנחשבים לפרומערס לעיתים אינם מבינים את גודל השעה, אבא שלי זצ"ל היה אומר לי שישנם יהודים היושבים אמנם בחו"ל - אך לכם וראשם בא"י (כן ישנם כאלה). אבל לצערנו יש גם יהודים שיושבים בא"י ולבם בחו"ל, אין להם שום שמחה והערכה והרגשת טיבותא במעלת ישיבתם בא"י ויושבים בה רק בגלל שהם נולדו בה ואין להם ויזה לאמריקה. מדובר ביהודים יר"ש שאולי אפילו יקפידו לא לצאת לחו"ל שלא לצורך אחד מהדברים המותרים, אבל רק בתור קיום ההלכה וללא שום רגש לא"י.

ועל כל זה אנו נכוון כל יום בתפילה תקע בשופר וכו' - 'וא' נס לקבץ גלויותינו', וכמובן בחגיג (אם לא תבוא הגאולה עד אז) - 'וקרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ' כי עדיין גם היושבים בא"י לא יצאו ממצב של גלינו מארצנו.

ברכה **ב.מ. לוי סון**

...

תהליך הגאולה

בעל התניא:

קיבוץ גלויות קודם למשיח

לכבוד אגודת קדושת ציון

לאחרונה ראיתי מאמר מופלא של הרה"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע - בענין קיבוץ גלויות, שאומר שם מפורש שקיבוץ גלויות יהיה קודם ביאת משיח, והתפלאתי שעדיין לא הכרתי אותו (בתור לומד חסידות), וכדאי לפרסם את הדברים ואביא כאן את הציטוט מהמאמר לתועלת הציבור (נמצא בסדר תפילות לכל השנה - סידור עם דא"ח, פסד"ז - עה"פ תהילתו בקהל חסידים):

"אך הנה ענין קיבוץ גלויות, היינו לאחר שיושלם הברור דאזה"ע ע"י ישראל, והרי אז א"צ לפיזור דישאל בין אזה"ע, וזהו הטעם לקיבוץ הגלויות דוקא קודם שיבא משיח צדיקנו ב"ב, לפי שצריכין להתקבץ וכו'".

יש לשים לב שנראה ממנו שפשוט ע"פ קבלה שקיבוץ גלויות קודם משיח, וכאן הוא רק מסביר את הטעם לזה.

ברכה **שלמה ה.**

...

עוד בענין דברי רבי ישראל מרוזין זי"ע

גליון פ"א של קדושת ציון (מרחשו - כסלו שנת ה'תשפ"ה) הובא מדברי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע בענין הגאולה. בעמוד 28 הביא מה שהביא הרה"ק רבי יהושע ממאנאסטרשט זצ"ל מתעודה שרשם מה ששמע מר"י מרוזין. אביא מה שכתוב בספר נר ישראל מרבי חיים דוב שטערן (ליקוט דברי תורה מאדמו"ר רוזין. במהדורא א' מובאים הדברים בכרך א עמוד קצ"ד - קצ"ה. במהדורא ב' מובאים הדברים בכרך ב עמוד קע"ט - ק"פ. אביא הדברים ממהדורא ב' מפני ששם מובא בבירור המקור לסיפור). וז"ל: **מאמר נורא** ממרן מריזין זי"ע ששמע ממנו ביום אחרון של פסח האחרון לימי חייו, **שנתפרש ונתבהר במרוצת הזמן** **כעין נבואה שראה באספקלריא המאירה מה שיקרה אותנו ובאחרית הימים**, הרב הקדוש רבי יהושע השל ממנוסטרשט זי"ע שנינו של הרה"ק ר"ר גדליהו מליץ זי"ע בעמח"ס תשואות חן בן אחר בן - וגם נדד הרה"ק ר"ר פנחס מקורין זי"ע, הוציא תעודה מאמתחת כתביו בימי מלחמת העולם הראשונה, בעת שנתעורר בין ראשי

אזה"ע להבטיח לאחינו בנ"י לשוב ולהתיישב בארצנו הקדושה, והתעודה מפרש המאורע.

המאורע הזאת רשם לו רבי יהושע השל מה ששמע בזיטאמיר בשנת תרנ"ט מחסיד ישיש אחד בשם רבי יחיאל געציס מה ששמע מפי קדשו של מרן מריזין זי"ע בשנת תר"י ביום אחרון של פסח.

רבי יהושע השל זצ"ל מתחיל לכתוב כדלהלן - יום ג', ט' אלול תרנ"ט שמעתי מהישיש רבי יחיאל הנקרא יחיאל געציס מבאדריטשוב ששמע מפי קדשו של הרב מריזין בשנת תר"י וכו'. וכה תיאר החסיד הנ"ל.

רבינו מריזין דיבר אז הרבה מגאולה העתידה ולבסוף הוציא אנחה עמוקה ואמר בזה הלשון - כ'אהב מורא (אני מפחד) כ'אהב מורא (אני מפחד) אז אונדזערע דורות (שהדורות שלנו) וועלן שוין נישט זוכה זיין (לא יזכו) צו א גאולה מיט ניסים ונפלאות (לגאולה עם ניסים ונפלאות) אזוי ווי בי יציאת מצרים (כמו שהיה ביציאת מצרים). נאר איך זעה (אבל אני רואה) אז ס'וועט מוזען זיין אויף דעם אופן ווי גאולת עזרא (שיהיה חייב להיות באופן שהיה גאולת עזרא) בדרך הטבע, און די ניסים ונפלאות וועלן זיין באהאלטין אין דעם דרך הטבע (והנסיים והנפלאות יהיו מוסתרים בדרך הטבע) נישט ווייל עזרא איז נישט ראוי גיוועזין, נאר זיי זענען נישט ראוי גיווען (לא בגלל שעזרא לא היה ראוי, אלא שהם לא היו ראויים) וויל א חלק פון זיי האבן געהאט נשים נכריות (בגלל שחלק מהם היו להם נשים נכריות) דורך דעם האט עס געמוזט געהן דורך כורש'ס הכרזה. (לכן היה צריך להיות על ידי ההכרזה של כורש) אבער נאכדעם אז עזרא איז געקומען (אבל אחר כך כשבא עזרא) און מ'האט אויפגעבויט דעם בית שני (ובנו את הבית השני) האט עזרא געהאט אויף זיי א השפעה (היה לעזרא השפעה עליהם) און זיי האבען תשובה געטוהן (והם חזרו בתשובה) און האבען אוועק געשיקט די נשים נכריות (ושלחו את הנשים הנכריות). דעריבער האב איך מורא וויל אין היינטיקע דורות איז נאך דא א גרעסירע פגם (לכן אני ירא בשביל שבדורות שלנו יש פגם יותר גדול) מ'איז נישט נזהר אין טהרת המשפחה ח"ו (אינם נזהרים בטהרת המשפחה ח"ו) אזוי פיעל חייבי כריתות (כל כך הרבה חייבי כריתות) דורך דעם קענען זיי נישט זוכה זיין א גאולה רוחנית (לכן אינם יכולים לזכות לגאולה רוחנית) נאר ס'וועט מוזען זיין פארשטעלט בדרך הטבע (אלא יהיה חייב להסתר בדרך הטבע) **וואס מיינט מען דרך הטבע (מה הכוונה דרך הטבע)** פלוצלינג וועלן זיך אנדערע זעטצין די מלכי אומות העולם (פתאום יתיישבו מלכי אומות העולם) אין וועלן באשליסען אז מ'זאל יודען צוריק געבען ארץ ישראל (ויחליטו שיש להחזיר את ארץ ישראל לבני ישראל) **און יודען וועלען קומען און בויען (והיהודים יבואו ויבנו) און ס'וועט אויך זיין גרויסע ניסים** אבער פארשטעלט אין דרך הטבע (וגם יהיו ניסים גדולים **אבל מכוסים בדרך הטבע**) און נאכדעם וועט מקוים ווערין דעם נביא'ס רייד (אחר כך יתקיימו דברי הנביא) (יחזקאל כ, ל"ח) 'וברותי מכם הפושעים והמורדים בי מארץ מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת ישראל לא יבוא' און נאכדעם וועלן זיי זוכה זיין צו משיח'ן (ואחר כך יזכו למשיח). ושוב הוציא רבינו אנחה עמוקה ואמר בלשונו הטהור: "אודאי שטעהט אונדז נישט אהן אז אויף אזא אופן זאל זיך אנפאנגען די גאולה. (בוודאי לא היינו רוצים שהגאולה יתחיל באופן כזה) נאר מ'האט שוין נישט קיין כח צו ווארטין (אבל אין לנו כח לחכות) זאל שוין זיין אזוי, אבי ס'זאל זיין (שיהיה כבר ככה רק שיהיה). עכ"ל.

עוד ראיתי בספר כלילת יופי (יצא לאור בשנת תש"ל ע"י ישיבת קודש הלולים בירושלים בהסכמת האדמו"ר מלעלוב זצ"ל) בעמוד קפ"ח: מעשה שמעתי מהרב ר' ליב כהן שליט"א שהיה באותו מעמד כשהיה בסעודה ליומא דהילולא דהסבא מרוזין זצוק"ל זי"ע"א ביום ג' חשון אצל הצדיק מהוסייטין זצוק"ל וכל הזמן לא דיבר הצדיק כלום, ואחר"כ עמד וקרא לנוכחים ואמר בשם הסבא מרוזין זצוק"ל שאמר שאני מפחד שמש"ח לא יבוא רק בדרך הטבע **ובדרך הטבע גסה ועבה** וכל זה מפני מה? שאינן זהירין בטהרת המשפחה.

הרב אלימלך טייטלבוים

בציר בפני קדם

בסוף חודש מנחם אב, בצר חברנו הרב אפרים סגל את כרמו בפני קדם תוך קיום מדוקדק ומהודר של המצוות התלויות בארץ ועל טהרת העבודה היהודית, ללא כל סיוע של המרצחים ותומכיהם. חברי 'קדושת ציון' נרתמו כמדי שנה לסייע בקיום המצווה ובהגשמת דברי הנבואה על שיבת ישראל לארצו ונתינת פרותיה המשובחים.

לא רוצים לפספס?

עדכון שוטף על פעילות האגודה בדוא"ל ובטלפון בדוא"ל: בשליחת בקשה
OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG - ל
או בטלפון: 079-607-3701

בלב הומה מהתרגשות, כעת ניתן להודיע בשער בת-רבים על הקמת המאוזן החרדי מצפה לאה, ובו כעשר משפחות כ"י. המאוזן הוקם ביוזמת פעילי האגודה שנדברו איש אל רעהו בעידוד השנתי בתשפ"ב, וצעד אחר צעד פעלו ללא לאות, עד שכעת ניתן לברך על המוגמר, והציבור מוזמן למעמד הכנסת ספר תורה חגיגי - פרטים במודעה. תוך כך אנו מתבשרים על יוזמות נוספות מהסוג האמור, אשר מטבע הדברים אין ביכולתנו לפרט, אך בבוא היום נזכה בעזר ה' לראות גם אותן יוצאות אל הפועל.

נאמנים למגמתנו לתקן את חטא המרגלים, קיימנו בנפשנו את 'עליתם את ההר', ובעלותנו בו מצאנו מערות רבות, בהן השתמשו בזמן החשמונאים ומרד בר כוזבא.

תפילת מנחה מתונה התפללנו במבנה מרהיב של ישיבה השוכנת במקום.

המשכנו באוטובוס לשוב נריה, וצעדנו לגבעת אגוז, בה זכה הרב מאיר לגור בעבר. שמענו ממנו את סיפור המקום לפרטי פרטים, ורחב לבנו לשמוע, כי לאחרונה, בחסדי שמים, אישרו לבנות שם מאות יחידות דיור.

שמחים, מרוצים ומלאי חוויות, חזרנו לבתינו מתוך הודאה על כל שעל ושעל, בו אנו זוכים לגור. דבריו של משה רבנו - וראיתם את הארץ מה היא - קבלו משמעות חדשה, משמעות של תיקון, משמעות של תקוה, משמעות של אהבה וברית אינסופית בינינו לבין בורא עולם.

לתאר כיצד ומתי קמו. אכן, ארץ ישראל נקנית ביסורים, אך בסוף היא פורחת, וה' מאיר פניו לבניו השבים אליה.

לאחר מכן שמנו פעמינו מזרחה לתצפית נוספת לכיוון ירושלים וכן להר ממול, שבו החלו בני עולה לבנות בתים, ובחסידי שמים הפסיקו.

משם ירדנו למעין רחב ידיים, בתוכו שהינו, החלפנו כח ונהנינו מסיפורי המקום.

ארצנו מתוארת בהרחבה בחומש דברים אותו אנו קוראים בזמן זה, וראינו בחוש כיצד אכן זוהי ארץ חטה ושערה, וגפן ותאנה ודמון ארץ זית שמן ודבש.

תוך שאנו צועדים לעבר מעין טלמון, ראינו בדרך כרמים, ועברנו דרך מטע זיתים.

כשהגענו למעין, מלבד טבילה נוספת, אכלנו מפירות שנשתבחה בהם הארץ - תאנים שגדלו במקום, אחר בדיקה כראוי.

כמדי שנה, גם בקיץ הזה זכינו לצאת לתור את הארץ, לתקן את חטא המרגלים ולראות בעינינו, כי טובה הארץ מאד מאד!

בבוקרו של יום ה', י"ג מנחם אב, בשבוע הראשון של נחמדות ישעיה, נאספנו מחברי האגודה אברכים ובחורים ויצאנו עם מדריכנו המופלא הרב מאיר גולדמינץ לאזור גוש טלמונים.

זכינו לראות, כי אכן הביאנו ה' אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ונָהָר.

בשיאו של הקיץ, קיימנו ברגלנו את הציווי שנאמר למרגלים - וראיתם את הארץ מה היא - אך מתוך מגמה של אהבת הארץ ותאות נפש לכובשה, לרשתה ולישבה.

התחלנו מחרשה, שם צפינו מלמעלה על צד מערב של ארצנו הקדושה. תוך כדי ארוחת הבוקר, שמענו הסבר מרתק מהרב מאיר על כל ישוב, קרוב ורחוק. על הקרובים הוסיף כידו הטובה עליו

רבני חברי ואוהדי 'קדושת ציון' מברכים בשמחה ובהתרגשות מקרב לב את מייסד ויו"ר אגודתנו והעורך הראשי של גליון קדושת ציון,

הרב יהודה אפשטיין

לרגל שידוכי בנו שיחי'

השוכן בירושלים ישכין שכנינו בכיתם וישרה ביניהם אהבה, אחוה, שלום ורעות וזכו לראות יחד עם כל בית ישראל בכנית החורבה הגדולה שכחורבות ירושלים כעת שיקורים בנו המקרא וקשור תָּחַן על פְּלֶה יְשִׁישׁ עֲלֶיךָ אֶ-לְהֶךָ כב"א יְבָרְכֶךָ ה' מִצִּיּוֹן וְיֵאָדָה כְּטוֹב יְרוּשָׁלַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְיֵאָדָה בְּנִים לְבְנֶיךָ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל.

חברת קבלת פני שבי ציון

המעוניינים להשתתף במעמדי קבלת פנים לאחינו שבי הגולה, ולקבל עדכון מראש על זמני המעמדים ודרכי ההגעה, יש להרשם במס' טל: 053-418-2597

ELISHA@NAAVAKODESH.ORG ו'א בדוא"ל: 7

בואו לקחת חלק מעשי בעידוד עליית יראי ה' לארץ הקודש

רוצים לשמוע את הסיפור שלך!

עזר לך להבין? דרבן אותך לפעול? שינה לך את החשיבה?

לרגל עשור להופעת הגליונות - מהגליון הראשון באלול תשע"ה, נבקש מכל מי שהושפע על-ידי הגליונות ומוכן לספר על כך, לפנות למערכת - בהשאת הודעה בקו 079-607-3701 שלוחה 9.

DOAR@KEDUSHASTZION.ORG ו'א בדוא"ל: 7

נא לכלול בהודעה: שם, דרכי יצירת קשר, גיל, במה מתבטא אצלך השפעת הגליונות (בקצרה).

ציבור יראי השם ואוהבי ארץ הקודש
מוזמנים להשתתף במעמד המדגש של
הכנסת ספר תורה
וחטית כדת הכנסת הראשון
במאוזן החרדי הראשון מסוגו
מצפה לאה
שאילס זה לראשונה
עשור משפחות כ"י
יום ראשון, כ"ז תשרי
תפלת מנחה בשעה 17:00 בבית"כ
לאחר מכן תהליכות הכנסת ס"ת
שמחה וריקודים לכבוד המעמד
סעודת מצוה כיד המלך
לפרטים, הוראות הגעה והרשעות:
02-3137911
y823137911@gmail.com

לתרומה / למנוי: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון'
לתרומה בלבד: בנק מזרחי (20) סניף 459 מס' חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

ושמחתם לפני ה' א-להיכם - בסוכות שמחים בפתח שער השמים

סוכות בפתח

כעדי שנה, בשער הכותנה עם הנץ החמה,
תערכנה התפילות העיוחדות וסיבובי השערים ברוב עם בראשות הרבנים שליט"א
מנין שני (נוסח ספרד) בכל ימי חול המועד (למעט הו"ר) - 8:45
וראה זה חדש
מנין עם הנה"ח בשבת חוה"מ - וישעה להגל הכנסת מגילת קהלת חדשה לענין שער הכותנה.

טוב ברחמיך הרבים
יקר עדת אלהים
מרגלים ומשפחותינו ועוזרים באהבים
לשער בתי רבים

(נוצר לסוכות לרב אליעזר הקליר)

לערכונים שוטפים, פרטים על אירועים
ודרשות הרבנים, ניתן להתעדכן
ב'קו שער הכותנה' - 079-6077476
עדכונים על שמחת החג שעל ידי 'קדושת ציון'
יבואו בקו האגודה וברשימת התפוצה בדוא"ל.

לאחינו בני הגולה הבאים לארצנו לרצוג את חג הסוכות, ה' עזכם!

'קדושת ציון' עקדעת אתכם בברכה, ועאחלים שתצרכו להשאיר בארצנו הקדושה לעצורי קבע.
ארץ הקודש היא העקום הנפץ לקיום כל מצוות התורה, ובפרט מצוות הרצוג באספן ארבע עשרה מן השדרה,
ועיר הקודש והעקדש היא העקום העיועד לקיום מצות 'ושמחתם לפני ה' א-להיכם'.

במשך כל תקופת השנה, לא מוקדם מדי
ולא מאוחר מדי. אותו הדבר לגבי קיום
תפילת התיקון עם הנה"ח, ולגבי סוף זמן
קרי"ש בקיץ, וסוף זמן התענית בקיץ,
שאנו מאוחרים מדי.

מצוה זו כמעט נלמנעת לרוב המון ישראל אותו הדבר הוא גם לגבי
מצוה זו של הרלקת נר הנכבה שכאן בארץ"ק אפשר לקיימה בכל
פרטי הרקדוקים כדינא דגמרא וידועים דברי הרמב"ן בפ' אחרי כי
עיקר כל המצוות לידישים בארץ"ה, וקיומם בגלות הוא רק כדי שלא
יהיו חדשים עלינו כשנחזור לארץ"ע.כ.

וכתב על ענין זה הג"ר שריה רבליצקי זצ"ל: "וכדרך כלל יש לנו
לדעת כי עיקר קיום תורה ומצוות הוא דוקא בארצנו הקדושה, וכאן
אפשר בעזה"י לקיים כל המצוות הנחגגות כוה"ז כראוי מן המוכרח
עם כל פרטיותם, כי כפי הנראה בחוש הרי כל העושים מסייעים לקיום
המצוות בהירודם.

ומכאן האקלים, האפשרות לקיים
מצוות סוכה בחלטה על צד היושר
טוב, לרבות שינה בסוכה, וכמו כן הזמן של קצירת המצה השמורה
אינו זמן גשמים..."
(מין הג"ר שריה רבליצקי זצ"ל - קובץ המעשרים חנוכה, חולת ה).

וכן הוא מאמר הכתוב 'ותן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו
בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יצורו' וחוק מהמצוות המיוחדות
הנחגגות בארץ, כמצוות השביעית והתרומה מוכ', הרי גם לגבי המצוות
הכלליות האפשריות לקיימן נחות יותר בארץ מאשר בחו"ל,
ראשית כל מבחינת הזמנים הנחמם, למשל לכניסת השבת ויצאתה

ועל כן עלינו להתעורר ממדת מצות אנשים מלומדה, שלצערנו
נשתרשה עמוק עמוק ברוחנו, ולבחון את כל מעשינו לא לפי מידת
קיומם בארצות הגולה, אלא כפי רצון ה' לקיומם המלא, ולדוגמא
היעלה על הדעת להחבטל כאן באקלים הנח וטוב מצוה
ראויה של שינה בסוכה, רק משום שבארצות הצפון הקרות היתה

למהדרין - ארצנו מארץ-ישראל!

"הנכון לאיש הישראלי לבלי לכבד פרי ארצנו הקדושה על פרי ארץ העמים? איה כבודו יתברך איה כבוד התורה הקדושה, שבפסוקים רבים
השתבחה בשבחה של ארץ ישראל, איה כבוד משה רבינו שהתחנן 'אעברה נא ואראה הארץ הטובה', ומה שונים דרכנו מדרכי רבותינו חכמי התלמוד
שלחי כתובות, דר' אבא מנשק כיפי דעכו וד' חייא מגנדר בעפרה, שנאמר 'כי רצו עבדיך את אבניה'. ואלו האנשים מגנדרים בעפרא דארץ אחרת
ומנשקים פירותיהם וישליכו פריה וטובה של ארץ הקדושה ככלי אין חפץ בו" (שרי חמר ח"ד מערכת למ"ד כללים כלל קמא סעיף לב בשם מרן בעל ערוך השולחן).

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ-עבת וערבי-גחל
ושמחתם לפני ה' א-להיכם שבעת ימים

'קדושת ציון' מברכת את לומדי הדף היומי להגל תחילת לימוד סדר קדשים ומסכת זבחים - ללמוד, ללמד, לשמור ולעשות את כל
דברי התורה הזאת, לעסוק ולעייין בסדר העבודה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וכפי שהורנו הכהן הגדול מאחיו מרן החפץ
חיים בהקדמתו לליקוטי הלכות, שלא נבוש ולא נכלם כאשר יזמן לנו ה' לחדש את העבודה, וכפי שהעיד בנו [ומובאים הדברים
ב'דעת תורה' בגליון זה] - "שהרי אם ישיב ה' את שבות עמו לארצנו, הלא עלינו לבנות בית הבחירה ומזבח, ולהקריב עליו קרבנות,
והלא כהנים אנחנו ועלינו להקריב קרבן, ואין נקריב אם אין אנו יודעים בחלק קדשים מאומה".

